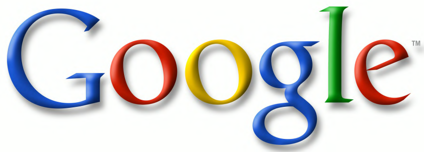

HANS JÄRTAS OCH G. F. WIRSÉNS

BREFVÄXLING

ÅR

1814

UTGIFVEN AF

OSCAR ALIN

STOCKHOLM
P. A. NORSTEDT & SÖNERS FÖRLAG

STOCKHOLM 1897
KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER

De enskilda bref, som år 1814 växlades emellan den fyratioårige landshöfdingen i Stora Kopparbergs län Hans Järta och den trettiofyraårige statssekreteraren för krigsärenden G. F. Wirsén, lämnas härmed till offentligheten. Då de så godt som uteslutande behandla en af de viktigaste händelserna i Sveriges historia, åvägabringandet af föreningen med Norge, äga de, jämte sitt biografiska intresse, ett i eminent grad historiskt. Men härtill inskränker sig icke deras betydelse. Föreningens stiftare måste, såsom de själfva erkände, i väsentliga delar lämna unionsfrågans lösning åt framtiden, och de generationer, som tagit arf efter 1814 års män, särskildt vår, hafva visserligen erfarit, att detta erkännande hade sin goda grund. Den brefväxling, som här meddelas, är i följd häraf äfven i politiskt afseende af stort intresse, och detta ej minst därför, att den förskrifver sig från tvenne af Sveriges mest skarpsynta statsmän.

Någon karakteristik af Hans Järta eller af G. F. Wirsén behöfver icke här lämnas. Såsom inledning till dessa deras bref kan det dock vara lämpligt att i direkta uttalanden från en tid, som ligger mycket nära den hvarunder de växlades, meddela hvad dessa män tänkte om hvarandra. Den 2 september 1815 skref Wirsén efter ett besök hos Järta till sin vän hofkansleren friherre Wetterstedt bland annat: »Jag har tillbragt största delen af dessa 14 dagar i stundeliga samtal med en af de kraftigaste män vi äga qvar; — — äfven hos honom börjar hoppet blifva vacklande, ehuru modet aldrig sviker. Natt och dag hafva vi återkommit på samma ämne, och samfällt hafva vi erkänt den pligten att gagna

och uppehålla Fäderneslandet så länge och så vidt man kan vara nyttig. Jag har sett Järta lycklig i sitt hus och tillbedd i sin province. Jag har erfarit, att han högt skattar sin belägenhet, men jag missräknade mig dock aldrig på honom. Han lemnar alt detta, åtminstone för någon tid, om H. K. H. anser honom vara nyttigare i Stockholm, och skänker honom sitt förtroende; han emottar förordnande att förrätta Statssecreterareembetet för finansärenderne, om man så vill, och han ägnar hela sin arbetsförmåga till Rikets tjenst, med begäran allenast att få gå tillbaka till sin plats om någon tid, då Statssecreterareembetet af någon yngre, emedlertid tillvand, kunde emottagas. Järtas hälsa är ganska vacklande; och vore det fråga om något mindre än Fäderneslandet, skulle jag anse mig hafva handlat samvetslöst, som gjort mig till verktyg att rycka honom ur sin lyckliga ställning: nu åter betraktar jag min åtgärd som en uppfyld pligt, och skall således med lugn möta dess följder.» — Detta af Wirsén om Järta. Den 27 april 1815 skref Järta till sin vän friherre L. A. Mannerheim om Wirsén: — »Går Wirsén ur ministèren, så skall man först få erfara, hvad man förlorat genom riksdagsgräl. Det finnes kanhända icke i Sverige ett sådant hufvud, förenadt med en sådan finsk ihärdighet och en så säker blick i statssaker. Efter mycken correspondance med honom om allmänna affairer kan jag tryggt säga detta. Jag ställer Mörner och äfven mig i studentkunskaper framom honom, men vi blifva efter i allt annat af embetsmannatalanger och duglighet. Det är just en fan. Jag vet ingen af Svenska statsmän, som jag känt, som jag kan förlikna med honom i förmåga att se vidt och skarpt. Hans ena öga är en Herschels tub, och hans andra ett microskop för detaljer.»

Af de bref, som 1814 växlades mellan de båda statsmännen, tyckes ett och annat hafva förkommit. Den samling, som här meddelas, torde dock vara så nära fullständig, att dess omfång kan betecknas så, som på titelbladet har skett. Då bådas vän, expeditionssekreteraren H. W. Gahn, stundom af dem begagnades som mellanhand, så hafva i samlingen medtagits två bref från honom till Järta, ett bref till honom från Wirsén och ett ifrån Järta. Detta sistnämnda finnes i Wirsénska brefsamlingen i Riksarkivet. I detta arkiv förvaras ock det utlåtande i föreningsfrågan, som Järta den 25 september sände Wirsén. Men för öfrigt bevaras den här meddelade brefväxlingen i Upsala universitets bibliotek, dit den kommit med den betydliga del af Järtas litterära kvarlåtenskap, som år 1895 dit öfverlämnades af underlöjtnanten Fredrik Järta och fru Maria Hammarskiöld, född Järta, och innevarande år blifvit för forskningen tillgänglig.

Tryckningen har skett efter originalen, hvilkas ortografi i allt väsentligt blifvit följd med undantag däraf, att användningen af de stora initialerna inskränkts. För öfrigt bör anmärkas, att i brefven från Järta har på trenne ställen ett väl drastiskt uttryck uteslutits.

Stockholm den 2 december 1897.

Oscar Alin.

komma dem till hjelp i ett ögonblick, då så mycket biträde fordras och på andra håll med så mycken svårighet kan erhållas.

Der ditt biträde i synnerhet skulle komma att fordras, anser han, säkerligen med godt skäl, vara på den södra sidan i gemenskapen med Essen. Hans, och bägge deras, önskan vore således, att du, i fall ej större öfvervägande skäl deremot skulle förete sig och du anse din närvaro på andra sidan mera nödvändig, ville åtaga dig att blifva Essens råd och biträde. Att han ville så tillställa, att du uti allt kunde agera efter din egen öfvertygelse och godtfinnande, förstår sig sjelf. Han vill i detta afseende med nästa post, eller kanske förr, lemna dig del af allt hvad som rörer saken och, i fall af ditt samtycke, arrangera allt så, att du blefve dermed tillfridsställd. Hans afsigt, då han bedt mig skrifva härom, är blott att prevenera dig om ämnet och be dig tänka derpå. I förhand har han bedt mig säga dig, att de instructioner, som i afseende på de Norrska angelägenheterne blifvit af Kronprinsen lemnade, gå i allmänhet ut på att man med menagement skall handtera de Norrska och lempa sakerne efter deras önskningar. Dessa instructioner hindra dock på intet sätt det olika förhållande, som förändrade omständigheter kunna påkalla, och, ehuru de här, af vår rädda styrelse, blifvit lemnade till norme för Essens ovilkorliga efterföljd, äro de i deras uphof blott ett utkast af Prinsens önskningar. Således blefve du i tillfälle att, efter omständigheterne, göra allt hvad din öfvertygelse fordrade, utan band af de föreskrifter, som i allt ej passa med närvarande ställning. Det är der hän som Wirsén vill låta saken komma, då han gör dig de omtalte propositionerne, hvilka jag hoppas du ej afslår,

om du finner dem antaglige. Fäderneslandets interesse har altid varit och är för dig af så stort värde, att jag är öfvertygad derom och behöfver ej använda min svaga persvasionsförmåga, som ock, i annat fall, skulle intet uträtta.

Ett bref ifrån Kungen i Danmark till Prins Christian med befallning till honom, att genast, utan all förevändning, upgifva landet, har med Grefve Rosen i Götheborg blifvit till Prinsen öfverskickadt. Till nästa Söndag väntar man här underrättelse om effecten deraf, och deraf får du då del på samma gång som det öfriga.

Sedan Adlersparre afsagt sig guverneurskapet i den norra delen af Norrge, som du vet var honom erbjuden, har man persvaderat Rosen i Götheborg att tillsvidare påtaga sig den. Man skulle erbjudit dig denna befattning, tillhopa med din nuvarande, om man ej ansett af mera vigt att äga dig på det andra hållet. Att ditt biträde derstädes blott blefve en commission till dess landet vore i besittning taget och de nödvändiga arrangemens dervid gjorde, förstår sig af sig sjelf, så framt du ej önskade den annorlunda. — Efteråt kanske kunde styrelsen på norra sidan bättre passa dig.

Förlåt min slarfaktiga och ofullständiga framställning af saken, som blott tjenar att fästa din upmärksamhet härpå, äfven från denna sidan. Jag har ej velat undandraga mig att tjena Wirsén härmed, efter han önskat det. Såsom en förberedelse hoppas jag mitt bemödande, ehuru ofullkomligt, kunna tjena till sitt ändamål.

Min nitälskan för Fäderneslandet och dess bästa gör att jag af hjertat önskar, att du måtte finna omständigheterne tillåta dig biträda vid ett tillfälle, då, liksom så

ofta förut, all hjelp saknas om Du ej gifver den. Hvar den annars skulle sökas, vet jag sannerligen icke.

Lef väl tills vidare. Altid Din oföränderligt tillgifne

Vän

Henr. Wolter Gahn.

Var god och lemna medföljande bref till Lagman Noréus.

2.

Expeditionssekreteraren H. W. Gahn till landshöfdingen Hans Järta.

Stockholm d. 25 Febr. 1814.

Jag hoppas att mitt bref med gårdagens post, om än mycket förundrat, ej misshagat dig.

Att jag ej *lupit med limstången*, som våra nya landsmän säga, vill jag med säkerhet hoppas. Då Wirsén pålade mig att prevenera dig om sina afsigter, kunde jag ej refusera det. — Med måndagsposten lärer han sjelf vidare underrätta dig om det hufvudsakliga.

Då man förmodat, att din närvaro der uppe i närvarande moment väl behöfdes, hade man ej velat invitera dig att komma hit, hvarigenom man äfven ville undvika den långa krokvägen för dig, i fall du accepterade.

Som jag nu hör af Wirsén, hade hans tanka nu blifvit, att man skall skicka dig med nästa post alla de uplysningar, som kunna skriftligen meddelas, och efter vidare

underrättelse från Norrska sidan tillsända dig någon som mundteligen kunde communicera allt det öfriga. Han har haft godheten falla med sitt förtroende på mig till detta ändamål, som du lätt kan förstå skulle vara mig mycket agreabelt, om jag kan gå i land dermed. Imedlertid begifver jag mig, med tillåtelse, i detta ögonblick till Harlinge, der min närvaro på ett par dagar fordras. — Efter öfverenskommelse skall jag Tisdags afton vara åter i staden. Få se, hvad höga vederbörande imedlertid besluta. — Jag hoppas det klokaste, men önskar i hvad fall som hällst, att du ej måtte såsom en Narr anse Din tillgifne

vän

H. W. Gahn.

3.

Statssekreteraren G. F. Wirsén till landshöfdingen Hans Järta.

Stockholm d. 3 Mars 1814.

H. Herr Landshöfdinge och Riddare.

Återkommen till fäderneslandet, väntade jag mig väl icke bekymmerslösa dagar, men åtminstone att slippa taga del i en miniature af krigsoperationer, sedan jag haft så tillräckligt tillfälle att se dem i stort, men jag bedrog mig. De senaste händelserna i Norrige ge oss en ny uplaga af samma tillstånd, deri jag i oafbrutna 10 år haft en så orolig verksamhet; och hvad som nu förestår blir det sämsta af detta slag.

Redan flere postdagar har jag ämnat tillskrifva Hr Landshöfdingen om desse ärenden; men jag ville invänta resultatet af Grefve Rosens beskickning. Jag tillstår emedlertid gärna, att jag i förhand väntade det bättre än det blef.

Hvad säger Herr Landshöfdingen emedlertid om denna sakernas ställning? Hvad är att göra: hvad kunna vi åstadkomma? Här ligger mycken magt uppå att icke uptäcka vår invertes svaghet, ty säg mig: hvad kunna vi i sjelfva verket åstadkomma för ett offensivt företag denna årstid? Hvar finnes befäl: hvar excercerade troupper! Beväringen kan man ej öfva i vapen förr än till våren. Men alt hvad som är möjligt för att preparera en stark och deciderande operation till våren, bör genom natt och dag bedrifvas, samt under tiden verksamheten riktas i den diplomatiska vägen och genom operationer i Norrige, innan riksdagen börjar.

De vänliga mesurer, man vidtagit, måste inställas. Men det är emedlertid väl, att de ägt rum, ty de verka öfvertygande om hvad som kunnat vara, jemförelsevis till hvad som måste bli en följd af deras galenskaper.

Nu är emedlertid en vigtig fråga: huru och genom hvilka medel skall man verksammast skaffa sig de mesta communicationer? I denne del bör hvarken penningar eller omtanka sparas. Ständiga proclamationer och berättelser, utländska gazetter, de allierade magternas declarationer, alt bör i profusion påföras Norrige på alla vägar.

H. E. Grefve v Essen har öpnat till Hr Landshöfdingen sin önskan om biträde i råd och dåd. Gud vet bäst, huru hvar menniskas verksamhet är vigtig i detta ögonblick och således framför alt dem, som väl råda och verksamt handla. Vederbörande här erkänna samtelige, huru

vigtigt och lyckligt det vore, om Hr Landshöfdingen ville taga en omedelbarare åtgärd vid detta stora verk. Men nu är åter ställningen annorlunda än den var, då vi rådgjorde derom. Alla de vackra planerna att arbeta på en närmare förening i styrelsegrunderna måste hvila; men derföre anser jag momenten än vigtigare än nånsin: en enda mesure i denna crise kan decidera mycket till vår fördel eller skada. Gref Wedel tros vara uprigtig — jag ville så gärna vara öfvertygad derom. Men som jag af Rosens rapport funnit Prins Christian omgifven af Wedels slägtingar och vänner, samt lägger tillsammans en och annan omständighet, vet jag icke, hvad jag skall tro.

Med nästa post ber jag att få gå närmare i detaille — jag är nu uptagen att skrifva med en courir till arméen.

Med oinskränkt högaktning och tillgifvenhet

H. Hr Landshöfdingens

Ödmjuke tjenare

Wirsén.

4.

Landshöfdingen Hans Järta till statssekreteraren G. F. Wirsén.

Fahlun d. 6 Martii 1814.

Välborne Herr Statssecreterare och Commendeur.

Jag är innerligen glad, at vi i närvarande verkligen critiska ögonblick hafva Herr Statssecreteraren hemma. Hvad som händt i Norrige förekommer mig ej oväntadt.

Ännu under kriget, i början af vintern, anade jag Prins Christians plan att förklara Norrige independent under sin styrelse. Jag skref ock derom några ord til H. E. Herr Grefve v. Engeström. Den tiden hade jag likväl inga rätt säkra underrättelser från Norrige. Jag var ej heller mer än vanligt verksam at erhålla sådana, emedan jag gjorde mig öfvertygad, at Adlersparre och H. E. Grefve v. Essen skulle äga några goda intelligencer i den delen af landet, der man närmare kunde känna hvad Prinsen och betydande män förehade. — När jag efter freden gjorde en hastig resa til Stockholm, fann jag til min stora surprise, at man der visste nästan mindre än jag om Norrige, och at man behandlade denna stora affaire med den besynnerligaste sorglöshet. Jag kunde ej ens råka H. E. Essen, som dagligen jagade räfvar och vargar. H. E. Engeström var, då jag kom til honom, sysselsatt at lägga i ordning gamla Benzeliska manuscript. Grefve Mörner var den enda, med hvilken jag kunde få tala något alfvarligt i ämnet. Bedröfvad skyndade jag mig hem, med föresats at söka, åtmindstone på en särskild mindre viktig punct, uträtta hvad jag kunde. — Sedermera har jag nästan odeladt sysselsatt mig med denna angelägenhet. Jag tror, at mina berättelser skola i det hela vara riktiga, ehuru detailer kunna vara ofullständiga snarare än rent af falska. — De hitkomne Norrmäns förtroende sökte jag att vinna. Jag talade med dem gemensamt och särskildt, i olika sinnesförfattningar, alltid visande mig öppen. Af allt resulterade, at de voro bekymrade och ansågo Prinsens företag öfverspända och omöjliga at utföra, at nöden och missnöjet isynnerhet Nordanfjälls var betydligt, at Prinsen uppehöll sig dels genom sin gåfva at intaga svärmande sinnen och dels genom sin terrorisme,

at mängden, utan at just älska Sverige, önskade slut på sit lidande, och at Prinsens parti förnämligast vore starkt Sunnanfjälls, isynnerhet i Christiania. Jag framstälde, jämte allt annat, vådorna af en folkrevolution, som skulle leda till embetsmäns och rikare personers massacrerande af det ringare folket, hvars tålighet under en ytterlig nöd måste hafva en gräns.

Att Prinsens plan är vidsträcktare än blott at blifva regent i Norrige, anser jag säkert. Han har sannolikt et anhang i Köpenhamn och mediterar, om han lyckas i Norrige, en revolution i Dannemark. Men ännu mera, han tror sig kunna göra en sådan här. Detta allt har jag i et bref til H. E. Engeström närmare utredt; men en omständighet vill jag i *djupaste förtroende* meddela Herr Statssecreteraren. Gubben Knoph är en, efter alla underrättelser, ärlig man med måttligt hufvud och svag caractère. Han hitkom med den fullkomliga öfvertygelsen, at vår Kronprins vore blott en krigare, som Svenska nationen hatade. Första dagen åt han hos mig i ett större sällskap, dervid jag, utan att dricka något sjelf, hade tillfälle at montera mina Norrmäns hufvud. — Eftermiddagen ledde jag oförmärkt Knoph i en conversation med mig allena, hvilken dock olyckligtvis nog hastigt afbröts af en tredje person. Jag framstälde Norriges vinst af föreningen; han medgaf den, men invände at *flera sätt* dertil gåfves. Jag förstod straxt hvad han menade, och efter några digressioner om mina politiska öden, som jag fann honom tämeligen noga känna, återkom jag til föreningen, då han sade: »*det är olyckligt för bägge våra nationer, at hvarderas Prins har stora egenskaper; En vore nog för Norden*». Jag visade mig i anledning häraf nyfiken at närmare känna Prins

Christians caractère och själsförmögenheter. Han beskref dem, som jag tror, sannt nog, ehuru en beau. I suite dermed sade han mig med en viss liflighet: *Jag önskade at Ni kände honom* — — och just här kom en skrålande gäst, som afbröt discoursen, den jag sedermera aldrig kunde åter inleda. Knoph hade genast den följande dagen hört vår Kronprins beprisas äfven af andra personer, hvilka han ansåg mera trovärdiga härutinnan än mig, som han trodde i detta fall föra ett embetsspråk. Efter några dagar sade han mig upriktigt, at han ej trott, hvad han här erfarit, at vår Kronprins vore bland oss icke blott älskad utan förgudad, och dagen då han reste, med synbarligen uprördt sinne, yttrade han sig ibland annat til mig: *Jag skulle blott önska, at en Tygessen* (den man, som han ansåg mest betydande i Norrige) *hade varit här i mit ställe. Jag kan ej uträtta något hemma; dertil saknar jag förmåga och fallenhet. Min individuella mening skall jag yttra, om jag dertil upfordras.* — Sannolikt hade Knoph blifvit af Grefve Trampe anmodad at sondera mina och andras tänkesätt, och det aflopp så, at den ärliga mannen ändrade sina egna.

Med denna och andra anledningar at tro Prins Christian sjelf hysa eller för sina anhängare ljuga den tankan, at Kronprinsen icke ägde eller kunde förlora popularitet hos oss, anser jag det vara af högsta vigt, at vi på den ena sidan icke inlåta oss i något företag, som kunde misslyckas och derigenom minska enthousiasmen för regeringens verkliga chef, Prinsen; men på den andra göra allt för at framvisa åt Normännen en af Kronprinsens segrar och kärleken til honom lifvad national anda. Det är i denna yttersta afsigt och för at äfven för framtiden, om

det skulle behöfvas, kunna visa hvad en upriktig anhängare af Prinsen förmår, som jag vill begagna det närvarande tilfället at electrisera mina Dalkarlar. Jag har deras förtroende, och i alla fall går jag så varsamt tilväga, at jag låter allmogens esprit devancera mina företag. Det löjliga deruti blir jag den första som uppenbarligen förlöjligar, då det ske kan. Dalkarlen älskar sådana slags uptåg, som upfriska minnet af hans fordna nationalära. — Men jag ihogkommer, at Herr Statssecreteraren ännu icke känner, hvarom fråga är. Jag hade genast bort åberopa hosgående skrifvelse til H. E. Essen, som jag nu med en ifrån Carlstad ankommen courier afsänder. Et föregående bref, afgånget med sista posten, följer ock härjämte. — Något måste jag göra för at icke låta provincen synas oförsvarad, hvilket skulle väcka oro inom den och elaka begrep i Norrige. Jag vill då draga allt möjligt parti af den nödvändighet, som gör mig til Dalkarlsgeneral. Visserligen är ej et anfall här at förmoda; men på 2:ne vägar, der 3,000 lass årligen gå fram, skulle en ströfcorps möjligen kunna intränga, och hade jag Upländningar i stället för Dalkarlar, kunde jag sannerligen ej göra mig säker för et hastigt besök af hungriga skidlöpare i sjelfva residencestaden.

Vi böra ej skynda at attaquera. Med hvar dag minskas Prinsens moyens at underhålla sin armée. Missnöjet på Hedemarken, der trouppera upäta sädeskornet, skall yttra sig högt. Riksdagen blir critisk. Jag vill tro at han imponerar på dem, som ditkomma; men vinner han ej öfvertygelser och sinnen, skadar det honom mer än det gagnar, at få framtvingade *ja!*

Det vore högst angeläget at lära känna och, om möjligt är, komma i relationer med chefer vid arméen. — En

Öfverste Seierstedt skall vara en man af anseende. Han har förut varit Nordanfjälls, men nyttjas nu omkring Fredrikshall. — En Öfversteliteuenant Krabbe, som är förlagd i Röraas, är mig nämnd såsom en bland dem, hvilka uppenbart ogilla Prinsens företag.

Med den Herr Anderström, som åtföljde Norrmännen för at afhämta Grefve Trampes svar, gaf jag förseglade ordres til kronobetjeningen, at brytas i vissa förutsatta fall, då de bestämma et ovilkorligt förhindrande af all spannmålsutförsel. Dessa fall voro: at Anderströms resa hindrades, at han vid gränsen erhölle säker underrättelse at eden blifvit aflagd i Trondhiem och Röraas, eller at Grefve Trampe antingen icke lämnade svar på mit sista bref eller också vägrade sin sanction til de föreskrifna och af Knoph provisoriskt antagna vilkoren. — Af kronospannemålen äro 150 t:r under vägen, men stadna i Elfdalen. — Skulle man vägra eden i Röraas, då låter jag, om äfven Grefve Trampe antager mina vilkor, denna spannemål öfverföras. Men förmodligen sker intetdera.

Märkeligt at jag ännu icke från H. E. Essen erhållit någon återkallelse eller modification af hans föreskrifter om communicationernas ovilkorliga öpnande, som jag dock icke satt i verket eller kunngjort. Skulle jag hafva handlat tillbörligen machinaliskt, så hade i dag i de öfra Dalsockarna uplästs en sådan kunngörelse, sjungits Te deum öfver freden, och utcommenderats de hemmavarande af beväringsmanskapet för at afgå till *krigsorten*. Af mindre kan en folkhop blifva förryckt.

Jag har svårt at få *säkra* underrättelser från den på 25 à 30 mil härifrån aflägsna gränsen, hvarest blott okunniga bönder eller handlande skojare finnas. Emedlertid

gör jag alla möjliga ansalter i det afseendet. Tryckta paper öfversänder jag ouphörligen. Jag låter trycka min correspondance med Grefve Trampe, för at utgifvas i samma stund hans förhållande ger mig rättighet dertil.

Om Herr Statssecreteraren gillar min *krigsoperationsplan*, anhåller jag om et Kongl. Bref, hvaruti mig updrages at vidtaga alla nödiga anstalter til provincens försvar med rättighet at disponera regementets förråd af bevärings- och beklädnadspersedlar, samt at requirera krut från Kloster bruk. — Jag har redan gjort detta sistnämnda, och anhåller at herr Statssecreteraren ville derom prevenera vederbörande i Krigscollegium, så at anmärkning vid rapporten derom ifrån Klosters krutbruk icke göres.

Jag är alldeles utmattad af arbete, dervid jag ej har nästan något biträde. Vanlige renskrifvare kan jag ej nyttja, och mina medhjelpare vid cancelliet och contoret måste sköta de couranta trägna göromålen, som jag emedlertid nödgas nästan alldeles negligera. Om Wolther Gahn eller Hochschild kunde sändas mig til hjelp, vore det mycket väl, hälst då jag snart skall resa up til de öfra socknarna, och någon borde finnas här, at sköta correspondancen.

Angående den mig under andra förhållanden gjorda propositionen at följa H. E. Essen hinner jag nu icke yttra mig. Den har gjort mig mycket bryderi. Alla möjliga enskilda considerationer tala emot antagandet. — Men nu kan åtmindstone frågan härom ajourneras.

Icke jag heller litar fullt på Wedel. Mina Norrmän yttrade sig obestämdt om honom, och tyckte jag at de icke ansågo honom hafva allt det anseende, som jag förmodat. — Tygessen var deras heros, hvars tänkesätt i när-

varande fall de dock sade sig icke känna. Då han icke längesedan blef stiftsamtman i Christiania, hade Wedel äfven varit dertil i fråga. — At Wedel ej skall vara vän af Prinsen, har jag förut hört ifrån Norrige berättas. Äfven vill jag minnas, at han af gammalt icke varit i frågan om föreningen ense med Ankrarne, som alltid varit independentister. Desse lära vara mera betydande genom sin förmögenhet, än sina personliga egenskaper.

Det är märkvärdigt, at Tygessen icke var bland dem som omgaf Prinsen, då Grefve Rosen blef honom föreställd och hvarvid han förmodligen ville skryta af sina anhängare. — Mina Norrmän hade hört et rykte, at Tygessen efter freden beslutit at genast öfvergå till Danemark, der han har egendom.

Om H. E. Grefve Essen skulle vilja lämna mig de 150 man af Westmanlands-beväringen, som jag begärt, önskade jag at ifrån Stockholm få några artillerister at paradera vid mina canoner. Skrot kan jag få ifrån Gefle eller i hast gjutet i orten. Dessutom blir här väl icke fråga om andra skott än med löst krut, när någon reser förbi Mora til Särna.

Förlåt mycken oreda under mycket arbete och en grufvelig hufvudverk. —

Med innerlig högaktning och tilgifvenhet har jag äran framhärda

Herr Statssecreterarens och Commendeurens

Ödmjuke Tjenare
Hans Järta.

5.

Wirsén till Järta.

Stockholm d. 11 Mars 1814.

H. Herr Landshöfdinge och Riddare af Kongl. Nordstjerneorden.

Jag har med innerlig tillfredsställelse och tacksamhet emottagit Herr Landshöfdingens bref af d. 6:te dennes, och kan icke nog uttrycka min förbindelse för de interessanta detailler det innehåller, samt det mig dervid visade förtroende.

Min nitfulla vilja för fäderneslandet är min förtjenst; i den, men icke i kraft och förmåga, täflar jag med hvem som hälst. En tidpunct är inne, som kräfver allas förenade villja och verksamhet; men skulle den emedlertid, hälst något allmänneligen, söka nalkas Herr Landshöfdingens, tviflade jag ej på framgången af hvilket menskligt företag som hälst, och således ej eller på detta.

Allt från min återkomst till fäderneslandet har jag med bekymmer och ledsnad ansett det sätt, på hvilket de Norrske ärenderne härstädes handterats, och huru man, af en i min tanke mindre väl beräknad preliminair grund, att icke vara bunden till våra former, eller inquietera de Norrske med Svenska herrars deltagande i deras affairer, ofta kommit att löst nog umgås äfven med sjelfva hufvudämnet, och, preliminair-principen trogen, gjort så litet som möjligt. Det är både bedröfligt och ynkligt att höra citeras som en Norrsk affaire, skiljd från Svenska statsförfattningen och formerne, när fråga är om armée, upbådning af bevärings-manskap, krigsfond, ja, icke mindre än nationaläran och

det helas bestånd. Jag ber för Guds skull, kan det ges vigtigare? Ju närmare man kommer till självfva crisen, dess inquietantare blir ställningen — dess verksammare borde det opereras. Också kan jag icke neka, det jag ju hos H. E. Grefve v. Essen fann mycken nit och en honom aldeles ovanlig verksamhet, då jag var nere i Wennersborg. Men också var han så till sägandes ensam, ty Wahlström, som skrifver en nätt stile, synes likväl icke vara den person, som i en sådan tidpunct kan ge H. E. goda råd: åtminstone så vidt som erfarenheten i allmänna ärender dervid bör och måste inlöpa.

Olyckan vill ock, att passagen öfver Belterne skall vara stängd af drifis. Vi äro derigenom utan alla communicationer med H. K. H. Kronprinsen, som ännu icke varit i tillfälle lämna en enda föreskrift uti detta betänkliga förhållande. Mitt hopp hvilar fast derpå, att första courir skall tillföra oss fasta resultat der utifrån och prevenera, att H. K. H. är snart till förväntandes hit åter.

Jag, som senast sett H. K. H., har emedlertid ej underlåtit att, ej mindre till Grefve v. Essen i Wennersborg än här till H. E. Grefve Engeström och öfrige, säga och bedyra, att H. K. H. skall vara belåten och tacksam ju mera man gör, och att han väntar det man icke fruktar taga beslut, efter att väl hafva öfvervägat saken på alla håll.

Hr Landshöfdingen behagar säga i sitt bref, det han anser säkert, att Prins Christians plan är vidsträcktare än att blott blifva regent i Norrige. Detta har nu vidare besannats genom General Schmettaus samtal med H. E. Gref Essen, hvari den förra ganska rakt utgått från den vue af saken, att rikenas förening vunnes ginare genom Prins Christians person, än på något annat sätt. Samma språk

skall höras från Danmark. Hvilken höjd af förmätenhet efter allt hvad som skett och gjordt blifvit! Man må på en gång häpna och lida af indignation. H. E. Essen har sökt att fullkomligen taga Schmettau ur sin villfarelse och har derunder icke skonat Prins Christians person. Den senare har låtit säga, att han ville skrifva till vår Kung, och frågat, om H. E. ville befordra brefvet; hvarpå denne svarade, att om en copie medföljde, hvaraf han blefve i tillfälle erfara, huruvida innehållet vore sådant, att Konungen kunde det emottaga, skulle han visserligen icke underlåta att skaffa det fort. Hr Schmettau lärer icke varit rätt väl belåten med utgången af sin mission och hvad han fått erfara. Mig synes likväl, som Prinsen icke haft annan mening med denna beskickning, än att verka på Norrska folket med nya lögner, inbillande dem, att han vore uti underhandling med Sverige, att de ej skulle bli angripne etc.: ty saken var i annat afseende så mycket absurd. Min bästa Hr Landshöfdinge!. Antingen är detta allt ett illistigt Danskt, men löst och osammanhängande försök, som faller af sig sjelf; eller ock är det djupt — djupt. Jag vill väl ej förmoda det senare, men jag vet ej heller, hvar jag skall stanna med mina tankar. Vore Prins Christian en man med hufvud, så kunde han ju ej göra så hufvudlösa saker, och så tvärsom. Under bekymren sväfva tankarna på tusende föremål och händelser, dem jag sammanlägger. Jag har varit theatern för det sista skådespelet ganska nära och har mer än en gång med häpnad inskådat i förekomne besynnerliga ställningar. Men med Guds nåd skall H. K. H. segra äfven öfver dessa anläggningar; och ju otacksammare de äro, dess fullständigare skall segern blifva. Men om desse ämnen kan man ej skrifva. Efter vunnit

mål skola de en gång återhemtas, när jag blir nog lycklig att få träffa Herr Landshöfdingen. Tro mig! Vi hafva öfverlefvat månader der ute, af hvilka hvardera må gälla för ett år: våra bekymmer voro ofta utan gräns; vi uppehöllos af anledningarne att se ett slut och ett lyckligt slut på desse mödor; och nu äro vi likväl så långt ifrån målet.

Fullkomligen instämmer jag med Herr Landshöfdingen att, framför allt annat, bör man i närvarande ställning iakttaga, det hvarje steg beräknas till säker framgång, så vidt som menskliga förutseendet hinner till. Oaktadt jag lifligen hyst den önskan, att vi af egna krafter också skulle kunna åstadkomma något, har denna önskan dock alltid stått i sammanhang med en sådan preliminair. Jag tar mig den friheten att till närmare uplysning i denne del bifoga afskrift af mitt betänkande uti sista krigsconseillen, jemte det i anledning deraf afgångne bref till H. E. Essen. Det var första gången, som något af hvad man behagar kalla de Norrske ärenderne passerat statsrådets protocoll. Nog skall jag svara för krigssidan, och jag har preveneraт H. E. Engeström, att hvarje ämne, som ingår deruti, af mig ärligt bäres fram den vägen, utan att jag derigenom i det minsta handlar mot H. K. H. villja.

Huru gärna ville jag ej dela förposttjenst och bivoaque med 10,000 Dalkarlar, om vi, i sammanhang med en allmän operation, finge gå att vinna målet. De af Hr Landshöfdingen tagne mesurer till provinsens försvar och folkets interesserande uti saken måste regeringen med fullkomligaste bifall uptaga. H. K. H. underlåter ej att med erkänsla anse detta varma deltagande. Det Konungabref Herr Landshöfdingen önskar om provinsens försvar, skall följa efter nästa conseil; jag har i dag aftalat derom.

Till Krigscollegium har jag skrifvit om krutet från Kloster. Som H. E. Essen har öfverbefälet vid hela gränsen, preveneras han tillika att med Hr Landshöfdingen afgöra och meddela föreskrifter i hvad som angår länets försvarsanstalter.

Konungen har genom Statssecreteraren Gref Mörner låtit skrifva till H. E. v. Essen, att, såsom en följd af de sista händelserne i Norrige, borde communicationerna åter inställas.

Grefve Essen skrifver, att han haft bref från Wedel och fortfar att vara nöjd med honom; men något specielt har jag icke fått erfara.

Expeditionssecreteraren Gahn har med nöje emottagit tillfället att få arbeta med Hr Landshöfdingen; han delar vår värma för saken.

Jag önskar att, innan morgondagen, få några underrättelser från continenten att meddela: det skulle ge en gifven riktning åt arbetet. Huru skall det ställas till att få verksamma personer engagerade före riksdagen, som ville der arbeta för oss? Man bör gärna kosta pengar på den saken.

Med oinskränkt högaktning och uprigtig tillgifvenhet har jag den äran framlefva

Herr Landshöfdingens och Riddarens

ödmjuke tjenare

Wirsén.

6.

Järta till Wirsén.

Fahlun den 10 Martii 1814.

Välborne Herr Statssecreterare och Commendeur.

Jag refererar mig hvad underrättelser rörande de Norrska sakerna angår til mit bref til H. E. Grefve von Engeström.

Ifrån Klosters krutbruk reqvirerade jag 6 centner krut, at upsändas til Dalsocknarne. Då anordningen presenterades för den nuvarande delägaren och förvaltaren Lagergren, svarade han, som är en ordentlig man, at Krigscollegium genom en nyligen gjord disposition så borttagit allt handgevärskrut, at endast 37½ skålp:d funnes i behåll; men at för Brukspatron Rosenborgs enskilda räkning funnes ungefärligen 20 centner, hvarom Lagergren visste at Rosenborg stått i någon negociation med Krigscollegium. Jag drog ej i betänkande at anordna de 6 centner, hvilkas upsändning jag redan annoncerat, af detta enskilda förråd. Man skulle i Mora hafva skrikit om förräderi, ifall jag nödgats förklara, at intet krut funnes i kronoförråden vid Klosters krutbruk. Jag anhåller, at Herr Statssecreteraren täcktes tilsäga vederbörande i Krigscollegium, at, genom öfverenskommelse på ett eller annat sätt med Rosenborg, godtgöra mit rån, och för framtiden så tilställa, at alltid något quantum handgevärskrut finnes i kronans magasin vid Klostret.

Man fortfar at tro här i staden, at jag väntar til orten minst 3,000 man för at gå directe på Trondhiem. — Om Måndag börjar jag en Don Quichottisk resa til de öfra Dalsocknarna. Jag låter efter hvarje post en expres upgå

til mig med brefven. Om Tit. har något enskilt at meddela mig, ber jag at på couvertet tecknas: *i egna händer.*

En omständighet, ehuru förmodeligen ganska naturlig, väckte för några dagar sedan min upmärksamhet. En Dalkarl, återkommande från Upland, frågade mig om tilståndet i Norrige. Jag sade honom, hvad han borde veta. Då jag nämnde Prins Christian, frågade han, om det vore sannt, at denne Prins vore vår Carl Augusts bror? Jag nämner detta endast på det at Herr Statssecreteraren må kunna observera, om något motsvarande utsprides bland Stockholms menighet. Små trainer mot vår Kronprins borde man kunna förmoda, om man supponerade hos Prins Christian någon plan, eller förmåga at en sådan i någon vidd utföra?

Med fullkomligaste högaktning

Herr Statssecreterarens och Commendeurens

Ödmjukaste Tjenare

Hans Järta.

7.

Järta till Wirsén.

Fahlun den 15 Mars 1814.

Välborne Herr Statssecreterare och Commendeur!

Expeditionssecreteraren Gahn väckte mig denna morgon med Herr Statsecreterarens bref af den 11 dennes, hvilket äfvensom öfverlämnaren deraf voro mig högst välkomna. Den Norrska affairen må nu taga en bättre eller sämre vändning. Det är dock tillfredsställande at se den omsider behandlas med alfvar och med en vidsträckt öfver-

sigt af dess stora förhållanden. Herr Statssecreterarens hemkomst til fäderneslandet i denna vigtiga tidepunct var högst nyttig och nödvändig.

Om sinnesstämningen inom Norrige ej är desto mera prononcerad för oss, eller rättare mot Prinsen, och i detta fall fullkomligen säkert känd, hvartil i sanning fordras bättre intelligencer än de vi hittils haft, fruktar jag at vi ej, med någorlunda viss beräkning af framgång, kunna agera offensift förr, än vår Kronprins är hemma med några pålitligare troupper än de vi nu äga at använda til et sådant företag. Det vore visserligen i många afseenden angeläget at snart få denna obehagliga affaire slutad. Hvar förlorad dag afkyler vår lättsinniga nations enthousiasme för Kronprinsen och i samma mån ökar svårigheterna af den sluteliga kraftansträngningen. Våra penningeressourcer uttömas genom et förlängdt försvarstilstånd. Våra allierade, som visserligen icke upriktigt önska at se oss förstärkta och independenta genom Sveriges och Norriges förening, isynnerhet under styrelsen af en sådan man som Kronprinsen, kunna genom sina brådstörta framgångar snart blifva oberoende af hans biträde och, under inbördes kif, skola de då glömma hvad de äro honom skÿldige. Dessa och många flera skjäl synas således pressera angripande operationer för at vinna Norrige. Men på den andra sidan, hvilket högt spel är ej detta? Det är ej nog, at en förlorad campagne mot Norrska Prinsen — och jag skulle nästan säga en förlorad förpostaffaire — stärker hans parti i Norrige, utan, hvad vådligare är, depopulariserar hos oss vår Kronprins och skulle, om Prins Christians plan är så vidsträckt som vi hafva anledningar at förmoda, kunna störa vårt invärtes lugn, isynnerhet vid en riksdag som blefve förmodligen ound-

vikelig för at arrangera våra emedlertid försämrade financer. Kan Prins Christian disponera sin betydliga styrka, äro probabiliteterna vid et infall i Norrige, med de trouppper vi nu äga hemma och deras förstärkning med blott beväringsmanskap, emot oss. Norrskarne slåss i eget couperadt land, som de känna och för hvilket de äga en öfverlägsen öfning och skicklighet. Vårt beväringsmanskap kan, encadreradt i gamla troupper, vara godt, men, utgörande kanhända största delen af arméen, är det ej at lita på, innan det blifvit skottvandt.

Jag vill hoppas, att Prins Christian ej har några hemliga anhängare i *Sverige*. Emedlertid, efter de underrättelser vi äga om hans *hela* plan, hvaruti sannolikt ingår antingen en revolution i Köpenhamn eller et förräderi mot oss af Danska ministèren (Konungen i Danmark vill jag fritaga derifrån), bör man, utan at låta märka några misstankar, vara upmärksam på vissa personers företag, relationer m. m., på riktningen af rykten och tänkesätt hos oss, och på intriguerna i Köpenhamn. Högst angeläget är at på det sistnämnda stället hafva en ytterst vaksam observateur. Jag känner ej Tavast mycket. Han har reputation af at vara fin, och pålitlig må han väl vara?

Den der Wahlström älskar jag ej at se så nära H. E. Grefve Essens person och förmodligen förtroende. Han har varit avanturier, och då jag i början af vintern 1812 var i Stockholm, hörde jag en beskedlig man, som något kände honom, förundra sig, at han då var employerad af Baron Wetterstedt. När jag förlidne sommar såg honom hos H. E. Grefve Essen, sade jag H. E. upriktigt, at han icke borde, utan at göra sig närmare underrättad om denna persons relationer, nyttja honom til något hemligt skrifveri.

Kanhända äro mina misstankar ogrundade, och jag skulle för ingen del vilja dermed skada en person, som jag ej känner, men nog önskade jag, at H. E., som ej orkar sjelf arbeta mycket och kanhända behöfver någon som skrifver fransyska, hade en pålitligare secreterare.

Det synes som Prins Christian vore en svärmare och bara det. Emedlertid är det otvifvelaktigt, at han med en viss slughet, med ihärdighet och med menniskokännedom länge nog beredt det som nu händt. Det finnes hufvuden, som väl fatta och utföra medel til ändamål, utan at kunna klokt föresätta sig dessa; som med förstånd och consequence sträfva til omöjligheter. Måtte Prins Christians vara et sådant! Måtte han i sådant fall vara sjelf ledare af sina företag och ej dertil, vetande eller ovetande, af dolda influencer ledd. Emedlertid är han en man, som har hufvudegenskaperna af en revolutionsshef, verksamhet, energie, förmåga at göra sig populaire, gåfvan at tala, och framför allt en conseqvent hårdhet. At se en ytterlig nöd och kunna göra hvad han gör för at förlänga den, at svara dem, som begära bröd åt en af hunger döende folkhop, såsom han svarade på Röraas, *jag behöfver allt, hvad jag kan disponera, för arméen*, at under allt detta visa i umgänget med menniskor af alla classer en intagande lenhet — detta röjer en mer än vanlig caractersstyrka, och den åter förutsätter i allmänhet et starkt hufvud. — Vår galna Gustaf Adolph var hård af sträfhet. Denne är det af resonerad föresats.

I Köpenhamn skall han blifvit af sin stela cousin stelt behandlad. När han kom til Norrige, dit han sannolikt intriguerade sig, blef han genast, såsom vida mera karl än hans företrädare, Prinsen af Hessen, emottagen med en

allmän enthousiasme. Detta verkade på hans unga lifliga själ. Det är af flera anstalter synbart, at han snart sökte bereda Norriges independence. Han exalterade för sig och för den stora idéen många varma hjernor. De electriserade nationen som, med mycken dålighet, är stolt som den Engelska, på hvars seder den til en betydlig del bildat sina. — Jag fick för några dagar sedan en samling af dagbladet *Tiden*, som jag sändt til H. E. Grefve v. Engeström. Hvar nummer deraf innehåller något bevis af independentisternas verksamhet och skicklighet att verka. — Få personer i Norrige älska Sverige: et större antal inser nödvändigheten af dessa rikens förening, och dessa söker Prins Christian at fästa vid sin person genom framstälda möjligheten at denna förening kunde lika väl ske under hans, en Nordisk furstes, styrelse som under en Fransks. Mängden suckar efter bröd och lugn, men suckar endast, under det at Prinsen och hans anhängare med alla fanatismens och terrorismens moyens skrika och handla.

Enthousiasmen måste svalna i samma mån som nöden blir ytterligare och förhoppningarne om främmande hjelp försvinna. En blockad af Norrska hamnarna genom *Engelska* krigsskepp är af största vigt och första vilkoret för alla operationer från vår sida. Den verkar icke blott materielt på magarna, utan moraliskt på sinnena.

Har Thygesen, *ärligen*, öfvergifvit Prinsen och Norrige under hans styrelse, betyder det ganska mycket. En sådan mans kallsinnighet för Prinsen kommer at medföra många andras. — Men noga bör efterforskas, om han, hvilket jag dock ej tror, negocierar för Prinsen i Köpenhamn.

Riksdagen på Eidsvold synes mig vara det minst sammanhängande af Prinsens företag. Sjelfva riksdagen förut-

sätter styrka och säkerhet — riksdagsorten svaghet och räddhåga.

Ifrån min sida kan jag ej verka på riksdagen. Jag kan ej öfver min aflägsna och obefolkade gräns komma i relation med någon betydande Norrman. — Operationerna i detta afseende böra ske från Wermlands- och Bohusgränserna, der man kan möjligen råka annat än okunniga bönder. Jag måste inskränka mina åtgärder vid at inbringa tryckta skrifter, och rykten om militairiska anstalter i provincen m. m.

Det är mig icke möjligt at fullända mönstringarna af innevarande års första beväringsclass inom detta vidsträckta län förr än den 5 Maji. Förr än början af Junii kan svårligen här, detta år, trouppen samlas til exercise, utan at lida af köld. Våren blir sannolikt sen. — Det blir besvärligt at ifrån medlet af April, då förmodligen man hvarken kan nyttja hjuldon eller släde, ouphörligen resa på långa distancer för dessa mönstringar. Jag skulle kunna börja dem en vecka förut, men uti den infaller Påskhögtiden, den jag anser rådligast at icke dermed störa.

I morgon bittida reser jag til Mora. Om något under min frånvaro hit inlöper rörande de Norrska sakerna, läm nar Gahn Herr Statssecreteraren del deraf.

Med fullkomligaste högaktning och tillgifvenhet har jag äran framhärda

Herr Statssecreterarens och Commendeurens

Ödmjuke Tjenare
Hans Järta.

8.

Wirsén till Järta.

Stockholm d. 17 Mars 1814.

H. Herr Landshöfdinge och Riddare.

Jag har den äran tacka förbindligast för skrifvelsen af d. 10:de. Hos H. E. Grefve v. Engeström har jag i dag läst den af d. 13:de. Bägge sätta oss au courant af händelserna der uppe.

Wasell skrifver från Jemtland, att de Norrske mot gränsen af hans län visa benägenhet för föreningen och begära säd. Det senare tror jag är fullkomligt alfvare, men alt mer och mer updagas för mig, att Prins Christians plan är djup både i söder och norr — den satan måtte icke vara utan personliga egenskaper, som kan så leda alla sakerne till sitt mål, under gränslösa brister och med ett ostadigt folk.

Vi fortfara att vara uti enahanda olyckliga saknad af bref från continenten. Aldrig en rad sedan d. 15:de Februari. Man må tillstå, att det onda sammanstöter på en gång.

Om krutet vid Kloster har jag nu ytterligare talt med General Bennet, som lofvat ställa den saken i ordning för framtiden. Härhos följer en note, som autoriserar till de mesurer, som kunna tagas. För Grefve Essens militaira öfverbefäls skull har den blifvit så villkorlig. Man skall deruti igenkänna en modestie hos oss skrifvare, ehuru vi många gånger torde fått tagit vårt parti i lika bekymmersam ställning som Hr General en Chef varit uti, någon batailledag.

Efter den öfvertygelse jag nu hyser, att, utan kraftiga militairoperationer, Norrige icke tages, inrättar jag alla anstalter, som af mig bero. I synnerhet till fullständiga sjörustningar sträcker jag min omsorg och alla för handen varande moyenner; hvarföre jag ock hoppas, att flottan skall kunna utlöpa vid aldra första islossning.

Jag har för öfrigt ingenting att skrifva om i dag. Herr Landshöfdingen har fått del af H. E. Engeströms bref till Grefve v. Essen, i anledning af Prins Christians bref till Konungen, som gick oupbrutit åter. Min tillgifna hälsning till Hr Expeditionssecreteraren Gahn.

Med fullkomligaste högaktning och tillgifvenhet har jag den äran vara

H. Hr Landshöfdingens och Riddarens

ödmjukaste tjenare

Wirsén.

9.

Järta till Wirsén.

Malung den 19 Mars 1814.

Välborne Herr Statssecreterare och Commendeur!

Efter en högst besvärlig resa genom en ödemark ankom jag i går afton hit ifrån Mora. Jag emottog då det bref ifrån H. E. Hr Grefve von Essen, som jag i afskrift härhos bifogar. Det har i början förtretat mig och sedan gjort mig ledsen och bedröfvad. I en så viktig sak, som den nu förevarande, måste jag söka undvika at taga humeur.

Men jag kan ej vara vid godt mod, då jag ser hos den man, hvilken skall styra våra operationer mot Norrige, den inskränkthet i begrep och den skefhet i omdömen, som detta bref utmärker. Hvad i Herrans namn har Uplands, Södermanlands och andra sådana läns beväringsmanskaps utcommendering för gemenskap med den fråga, som jag underställt H:s Exc:s bepröfning? Bör derföre et missnöje bildas i denna gränsprovince med at uttaga derifrån i en stund, då allmänheten befarar et anfall från Norrska sidan, några få recruter hörande til den corps, som redan nära 8 månader varit utcommenderad från orten, utan at göra någon synbar nytta der den varit förlagd? Hans Excellence tyckes ej hafva läst mit memorial eller ej ihogkomma, at hela första classen af denna orts beväringsmanskap för förlidet år är utcommenderad, med undantag af den delen ifrån de nedra socknarna, som blifvit tilldelad Westmanlands regemente, och några från sina utvandringar hemkomne från Dalregementets. Det är dessa sednare som jag bestämdt begärt att få behålla i orten endast för at ej genom deras uttagande i detta ögnablick decouragera allmogen. De förras användande til demonstrationer har jag trott vara nyttigt, ehuru ej lika absolut nödvändigt. — Jag är ej militaire och kan ej anse mig berättigad att bedöma *militairiska skjäl.* Men nog synes mig i et revolutionstilstånd det vara angeläget at mångdubbla revolutionschefens inquietuder, at verka på sinnena der efter alla underrättelser de äro mest susceptibla för en oroande verkan, at draga redan til en del missnöjda och missnöje födande troupper til de orter, der de antingen skola rent af svälta eller med våld utpressa födan af folket, at med en apparente styrka och energie vederlägga rykten om svaghet och

ovilja m. m. — Det är ganska möjligt, at *numera* Prins Christian ej låter bedraga sig af falska demonstrationer, som likväl icke vore aldeles at förakta, om de understöddes af Jämtlands hela regementes och bevärings rörelser; men det vore redan något vunnet, om denna Prins, som, ifall han ej fruktade möjligheten af et anfall äfven ifrån denna sidan eller icke mediterade något här, ej behöft samla landtvärn til 800 mans styrka i Röraas, utsätta vakter på vägen deremellan och Särna o. s. v., blefve satt i nödvändighet at bibehålla blott denna styrka och dessa säkerhetsmått. — Det är i synnerhet nödvändigt i en så mycket bebådande crisis, som den närvarande, at underhålla andan hos en allmoge, som ofta förut gifvit de första exemplen af energie och tilgifvenhet för regeringen. Då detta redan lyckats och skulle vidare lyckas mig, derangeras allt för at brådska en ännu förmodligen någon tid inactive armées förstärkning med 50 à 60 oöfvade recruter. — Antingen är detta galenskap, eller är jag galen. Detta kunde jag lätt blifva af en vidt förutseende oro öfver vår närvarande i så många afseenden vådliga ställning.

Ännu dröjer jag, tils jag återkommer til Fahlun, at svara H. E. Essen. Kommer ej derförinnan någon förändring af hans föreskrifter, skola de til punct och pricka blifva i hvad på mig beror upfyllda. Likväl anser jag mig, såsom Konungens Befallningshafvande i orten, ej kunna tillåta de hemmavarande Dalregements bevärings ynglingarnas afmarche, innan någon befälhafvare hitkommit, som rimligtvis kan, utan obehagliga uppträden, nedföra dem. En gammal utlefvad, oduglig underofficer, som nu skulle dertil kunna användas, anförtror jag icke en commendering, hvars nästan oundvikeliga olyckliga utgång beredde mångas

olycka, satte allmänna lugnet i våda och förstörde för framtiden den goda andan för conscriptionssystemet.

Kanhända hade icke, oaktadt et ypperligt befäl, den exercerade bataillonen af Dalbeväring, som förliden sommar nedgick til regementet, marcherat, om icke *jag*, med min embetsmyndighet och något personligt förtroende, stillat et tämeligen allvarsamt myterie, som jag, derföre at det blef genast stilladt, icke rapporterade annorlunda än genom et enskildt bref til H. E. Lagerbring.

I Mora fann jag en förträfflig esprit, och den mest interessanta välvilja. Jag ditkom en afton och gjorde en tour, hvarifrån jag återkom den andra aftonen. Vid begge dessa tilfällen reste jag genom skaror af folk, som på tilsammans omkring 2 mil formerade haier med bloss, til bevis af sin tilgifvenhet. Gamla veteraner, som tjent vid Dalregementet under min far och vid Mora compagnie under en min aflidne bror, som soldaterna högeligen älskade, erbödo sig at under mit befäl leda allt manbart folk i strid, om det skulle til ortens försvar fordras. Jag behöfde blott emottaga sådana anbud, ej sjelf upmana, utan endast försäkra, at et *sådant* folk icke, äfven med en tillgängligare gräns, kunde blifva attaqueradt. I Särna och Lima socknar, dit jag upsändt krut och bly, och til hvilken sednare jag anmodat Major Godée at upresa, har allmogen förklarat sig vilja efter behof möta eller falla i ryggen på en intågande Norsk ströfcorps. En sådan infaller icke *nu* — jag är derom öfvertygad —, men det är lika hyggligt som nyttigt at finna hos folket en äkta Svensk esprit. At vanvårda den vore Gudlöst.

Af bevärings- och förstärkningsmanskap, som jag mönstrade i Mora, blefvo omkring 30 man approberade. För

at sammanhålla dem och bereda dem til en framtida afmarche til regementet engagerade jag tvänne gamla afskedade dugtige corporaler at antaga sig et interimsbefäl öfver denna lilla corps, som jag stälde genast på fältaflöning, samt at exercera den. På samma sätt ärnade jag göra här med omkring 20 man af Wester-Dahls fögderi, som jag nu skall mönstra; men måste i följd af Excellensen Essens bref afbryta denna arrangement och bereda manskapet til nedmarche genast. I de nedra fögderierna äro ej mänge tjenstbare återstående hemma. — Ehuru små trouppena äro, skulle dock deras sammandragning, på det sätt jag gjort i Mora, och den derpå följande mönstringen af 1793 års class gifva våra grannar, genom förstorande rykten, begrep om en viss activité i militairiska anstalter, och framför allt underhålla massans mod och välvilja. — Några Särnabönder reste up genom Mora, då jag var der. De sågo folkskarorna, hörde talas om trouppe-exercise, hörde några skott af ditdragne canoner m. m., och jag gör mig öfvertygad, at deras orediga och öfverdrifna förvåning skall sprida sig in i Norrige. — När man blott vill verka på sinnen, ej på kroppar, uträttar man ofta mera med små moyens, än med stora. — Major Godées ankomst til Lima har äfven der gjort en sensation, som snart kommer öfver gränsen.

Til Särna har jag upsändt, utom en pålitlig länsman från Elfdalen, en expeditions-fogde, som är en af mina bästa och säkraste underhafvande. De skola gemensamt förhindra *all* spannemålsöfverförsel, och den sednare, som jag stationerat invid gränsen och äfven gifvit et par insignifianta bref at öfverföra till Röraas, har jag updragit at sprida och inhämta underrättelser.

Ifrån Lima berättas, at allmogen i Norrige ifrån Grundsäter till Elfverum skall vägrat eden, at den ed de öfriga aflagt endast innehållit trohet åt *fäderneslandet*, at ifrån Christiania til Elfverum i förra veckan ankommit 10 st. canoner, at Nordanfjällska regementen, som ligga på Hedemarken, verkeligen i slutet af Februari skola nekat at gå till Kongsvingers fästning, sägande at de ej marcherade, om ej directe på Sverige m. m. — Tvenne svenska bönder hade i Tryssil blifvit arresterade, men efter en examen med dem, anstäld af en Lieutenant Clorpff, blifvit lösgifne. Den ene af dessa bönder är en förståndig man. På lieutenantens frågor hade han gifvit ganska goda svar. Denne lieutenant hade sagt honom, at Norrskarne vore säkra om Engelskt bistånd, at de vore emot föreningen, emedan deraf skulle följa at Norrska trouppema blefve nyttjade af vår Kronprins til Finlands återeröfring, at man i Norge ganska väl kände, at Kronprinsen ej vore älskad hos oss m. m. Vid lieutenantens yttranden om Kronprinsen säger den Svenske bonden sig hafva råkat i ifver, hvarunder han ibland annat försäkrat at den, som sett så mycket af krigets eländen, hvarom Hr Lieutenanten kanhända vore mindre kunnig, som vår Kronprins, endast önskade fred och derföre sökte Norriges och Sveriges förening.

Jag hinner nu ej mera. Om tvänne dagar är jag åter i Fahlun. Jag skall, oaktadt desagremens, ej underlåta at verka hvad jag förmår efter mit bästa förstånd. Til en annan tid uppskjuter jag yttrandet af min enskilda harm.

Med fullkomligaste högaktning och tilgifvenhet har jag äran vara

Herr Statssecreterarens och Commendeurens

Ödmjuke Tjenare

Hans Järta.

10.

Wirsén till H. W. Gahn.

Stockholm d. 21 Mars 1814.

Min Bästa Herr Expeditionssecreterare!

Jag är högeligen förbunden för brefvet med Habenicht. Han kom i går morse.

Landshöfdingen Järta var så god och tillskref mig ett ganska interessant bref, der den klara vue han har af saken blifver lika fattlig och tydlig äfven för den, som derförutan icke kunnat se så långt. Grefve v. Essen har svarat, i anledning af Konungens befallning till honom att säga sina tankar hvad som må kunna vara möjligt att företaga mot Norrige eller ej. Jag bilägger en afskrift, för att, jemte detta bref, komma Landshöfdingen Järta tillhanda. Som vi alla instämma uti erkännandet af vådan utaf en offensiv operation med de medel som vi nu äga att disponera, så förfaller naturligtvis frågan derom tills en lämpligare tidpunct.

Alt mer och mer utvecklar det sig, att Prins Christians plan är länge beräknad och djupt utlagd. Den Norrske Rosencrantz äfvensom Thygesen hafva visst icke *ärligen* öfvergifvit Prinsen: tvärtom har Rosencrantz accepterat en plats i den Norrska regeringsconseillen, och ofelbart är att den andra arbetar för enahanda ändamål. Härifrån är nu skrifvit ganska skarpt till Köpenhamn rörande Rosencrantz. Beviset att Danskarne äro med i spelet är talande,

då premièrministerns bror tar en plats uti en olaglig regering och likväl vågar resa till den Kung, mot hvars uttryckliga ordres han handlar. Jag väntar mig en vacker dag få höra en förklaring af Danskarne, deri de, på några svepskäl om oupfyllda vilkor, återkalla cessionen af Norrige. Märkvärdigt är att Konungen af Danmark, som i freds-ratifications-documentet kallade sig Hertig af Pommern, sedermera bortlagt denna titel. Visserligen ligger här chican bakom — huru vidt, det må framtiden uplysa. Intet väntar jag någon brytning till vår fördel vid riksdagen. Leda-möter äro ju så valde, att ingen annans villja än Prinsens kan genomtränga. Att Grefve Wedel skulle kunna pronon-cera dervid en annan tanka än Prinsens (om han hade den), derpå tviflar jag högeligen. Nej! utgången af de stora händelserne på continenten och Englands mer eller mindre verksamma biträde till vår sak, kommer att af-göra allt.

Vi hafva dels i förrgår och dels i dag fått tidningar från H. K. H. Kronprinsen. De gå till den 4:de i denna månad, då H. K. H. var uti Lüttich. Den allierade ar-méen under Schwartzenberg och Blücher har lidit någon förlust. Napoleon slogs på lif och död — Blücher hade avancerat för långt och var ej tillräckligen understödd. Men de allierade fingo stöd af Kronprinsens venstra flygel. General Winzingerode hade med storm tagit Soissons och dervid 3000:de fångar med flere generaler. Napoleon måste således stanna efter sin fördel och kunde ej draga vanlig nytta deraf. De allierade voro åter färdige att börja offensive operationer. Emedlertid hade fredsnegociationerne hunnit så vidt, att plenipotentiairerne voro ense om preli-minairerne och hade skickat projecterne till sine souverainer.

Hufvudsaken var, att Frankrikes gränser skulle sättas tillbaka sådane de voro 1792. Men framgången lärer något lifvat modet på Napoleon, som sagt att med Rhen, Alperne och Pyreneerne ville han genast underskrifva, men ej med de proponerade gränsorne. Få nu se, huru det blir antaget. Man väntade emedlertid i hvar timma få höra att preliminairerne voro undertecknade, med det ena eller andra begifvandet på de allierades sida. Om Bourbonska huset synes ingen fråga mera vara, och jag tror att H. K. H. är dermed nöjd. Samma dag som postcourirn afgick, hade H. K. H. erhållit första underrättelsen om händelserne i Norrige, och hade tagit det temmeligen lugnt. Han har likväl icke i anledning deraf skrifvit något ord, utan hälsar blott att han inom två dagar derefter ville skicka en courir. Emedlertid har han låtit infordra förslager öfver behållningarne af artillerie, beväring och mat etc:a, som bevisar att han räknar på nödvändigheten att nyttja vapnens magt för att komma till målet. Jag hoppas att det ytterligare behof de allierade nu åter haft af hans biträde och insigter, skall gifva honom ett så godt öfvertag på dem, att de, i frågan om Norrige, få lof att sjunga ut så som det behöfs för at väcka upp de Danske.

Svenska arméen var koncentrerad framför Lüttich, på vägen åt Rheims. Bülow stod i Laon. Kejsarnes högqvarter var förlagdt tillbaka till Chaumont. Fredsunderhandlingarne fortforo att hållas i Chatillon. Detaillerne af träffningarne känner jag ej: men säkert är det att Blücher icke går tillbaka för den första choquen; således måtte affairen varit blodig. H. K. H. var ej rätt nöjd med de allierades precipitation och sade dem förut, att de exponerade sig för en *echeque*.

Jag har en stor post i dag, och hinner således icke mer. Alt hvad jag skrifver till Hr Expeditionssecreteraren är för honom och Landshöfdingen Järta allena. För orten kan Tit. säga, att underrättelserne från krigstheatern innehålla nya avantager som Kronprinsens armée vunnit — att Blücher deremot fått gå tillbaka för öfverlägsen styrka; men att alt sammanstämde för så säker anledning till en allmän fred, att man hvar timma väntade få höra det preliminairerne blifvit tecknade.

Adieu min egen Vän. Härhos en apart note och penningar för glasbruket.

Med högaktning och uprigtig tillgifvenhet städse
Min Bästa Herr Expeditionssecreterares

Ödmjuke tjenare.
Wirsén.

11.

Järta till Wirsén.

Fahlun d. 24 Mars 1814.

Välborne Herr Statssecreterare och Commendeur.

Blott med några ord får jag äran berätta, at H. E. Essen i et med denna dags post ankommit bref tillåtit at det hemmavarande beväringsmanskap, som tilhörer Dalregementet, får tils vidare qvarblifva i provincen under min disposition. Härmed är jag ganska nöjd.

Med nästa post skall jag sända et betänkande om sammandragningen inom detta län af 1793 års ynglingar.

Til deras exercerande fordras detta år mera befäl än förlidet år, emedan ingen stam af regementet är hemma.

Nyheterna ifrån de allierade arméerne hafva innerligen fägnat mig. Kronprinsen har åter fått en relief, då han bäst behöfde den.

Jag hänvisar Herr Statssecreteraren, för att taga kännedom af hvad här passerat, til hvad jag berättar i et vidlyftigare bref til H. E. Grefve v. Engeström. Et nytt Danskeri har åter blifvit försökt hos mig af Herr Knoph.

Med upriktigaste högaktning och tilgifvenhet har jag äran framhärda

Herr Statssecreterarens och Commendeurens

Ödmjuke Tjenare

Hans Järta.

12.

Järta till Wirsén.

Fahlun d. 27 Mars 1814.

Välborne Herr Statssecreterare och Commendeur.

Jag ber Herr Statssecreteraren förlåta, at jag til tidens vinnande sänder härhos conceptet til et memorial til H. E. Grefve von Essen, hvaraf det icke varit möjligt innan postens afgång at taga tvänne copior. Det innehåller hvad jag har at erinra i afseende på sammandragningen och organisationen af innevarande års första beväringsclass för mit län. — En del häraf lärer bero på beslut af Konungens Generaladjutant och en del på Exc:n Essens. Det förra

anhåller jag at Herr Statssecreteraren täcktes förskaffa mig så skyndsamt som möjligt för at i tid kunna bereda provianteringsanstalterna, hvarom jag nu äfven afgifver et ordentligt memorial til Krigscomitéen.

Det blir sannerligen svårt, i brist af stam, at nu organisera en beväringstrouppe af 7- à 800 man. Får jag, hvarom jag i enskilt bref skrifvit til H. E. Essen, samma befälhafvare som förlidet år, Major Törneblad, så faciliterar det betydligen saken.

Nu visar sig orimligheten at afskeda 139 man af regementet, hvaraf åtminstone hälften, om den blott blifvit hemförlofvad, kunnat tjena til stam för beväringen.

Til H. E. Grefve Engeström berättar jag hvad jag erfarit från Norrska sidan.

Borde man ej, för at sätta Konungen af Danmark i embarras, fordra at han öfversänder någon af sina första generalspersoner til Norrige för at göra sina befallningar till militairen gällande och enligt traktaten öfverlämna fästningarnas förråder m. m.? — Och för att arrestera *Danske generalen* Prins Christian?

Just nu får jag en extra post från Landshöfding Echstedt med hosgående bref. — Öfverstelieutenant Stabel är General Staffelts adjutant och ledare i det militairiska, men skall ej vara politicus. Öfverstelieutenant Seierstedt är en mera betydande person, som nu äfven lärer vara placerad hos Staffelt.

Med oinskränkt högaktning och tilgifvenhet
Herr Statssecreterarens och Commendeurens

Ödmjuke Tjenare
Hans Järta.

13.

Wirsén till Järta.

Stockholm d. 28 Mars 1814.

H. Herr Landshöfdinge och Riddare.

Benägna brefvet af d. 24 ingick för några timmar sedan. Att H. E. Grefve v. Essen sluteligen medgaf beväringsmanskapets qvarstannande i orten, gör mig en uprigtig fägnad. Hos H. E. Grefve Engeström har jag haft tillfälle genomläsa Herr Landshöfdingens bref till honom, och correspondencen med Hr Knoph: det är visst sant, att mycken Dansk illslug småaktighet visar sig i detta förhållande; men deremot afspisas de med ett helt annat språk.

Från continenten hafva vi ingenting haft sedan min sista skrifvelse. Med otålighet vänta vi föreskrifter från H. K. H.; de hade redan bort vara här; men jag fruktar nog att Danskarne söka göra hinder, deruti ännu väldigare understödde af årstid och local. Från H. E. Grefve v. Essen hade jag bref af d. 24:de. Han säger att Grefve Wedel mycket prononcerat sig emot Prins Christians mått och steg, och att det kommit till verkelig brytning dem emellan. Från Köpenhamn blifva underrättelserne med hvar dag mera prononcerade och tonen högljudd emot oss. Man formerar klubbar, man dricker Prins Christians skål med värma, etc. Åt Napoleons framgång gläder man sig. Äfven omtalas, att Konungen af Danmark ämnade afsäga sig regeringen. Under den 2:dra Mars, då Kronprinsen efter all anledning samma dag fick underrättelsen om ställningen

Norrige, förnyas en ordre till H. E. Toll om några trouppers öfvergång till Pommern för att completera utevarande arméen. Tillika hade jag underrättelse att Preussen ytterligare prononcerat, huru ogärna det ser Danmark i possession af Svenska Pommern. Det ena jemfördt med det andra ger mig anledning förmoda, att Kronprinsen måhända i mycken hast, jemte Preussiska troupper, kastar sig på de Danska staterne på continenten, för att sen gå derifrån på Norrige. I sådant fall få vi här hemma en mera passiv rôle till dess denne förste act är utspelad.

Ett bref från Lybeck af d. 15 Mars skall tala om någon vidare framgång som Napoleon haft; men jag tror icke deruti finnes sammanhang, hvarken till tid eller ort.

Huru skall det gå med vårbruket i vårt folkfattiga land, och hvarifrån skola penningar tagas till det som förestår? Jag tillstår, att jag ofta är aldeles yr af bekymmer. En osäkerhet i villja och en phlegma, som är beundransvärd, finner jag hvarthän jag vänder mig. Jag medger ock, att så inveckladt har vårt tillstånd icke varit på lång tid.

Mera så snart nytt kommer från andra sidan.

Med oinskränkt högaktning och uprigtigaste tillgifvenhet har jag den äran framlefva

H. Herr Landshöfdingens och Riddarens

ödmjuke tjenare

Wirsén.

14.

Järta till Wirsén.

Fahlun d. 31 Mars 1814.

Välborne Herr Statssecreterare och Commendeur.

Jag tackar på det förbindligaste för Herr Statssecreterarens bref af den 28, som jag med denna dags post haft äran emottaga.

Vår ställning är i alla afseenden högst critisk. Jag önskar blott, at Prins Christian med sin verksamhet icke måtte hafva förskaffat sig fullständig kunnskap derom. Han skulle då med fördel kunna attaquera oss när årstiden, som skyndar, det tillåter. Hvad hafva vi då at sätta emot honom? En underlägsen styrka af troupper under et kanhända mindre väl organiseradt befäl.

Om vi ändteligen efter många upoffringar af kanhända folk, och säkert penningar, kunna vinna Norrige, hvilka ofantliga svårigheter återstå icke sedan för oss. Vi behöfva en utomordentlig klokhet at genast lugna de uprörda Norska sinnena; vi måste vara beredde at föda en million menniskor till 1815 års skörd, ty denna vår blir väl det mesta af landet obesådt; vi måste förmodligen, till kostnad och missnöje för Svenska nationen, underhålla en armée af våra indelta regementen i Norrige, tils man kan göra sig säker om Norskarnes upriktiga undergifvenhet. Och detta är ändå det minsta. En Svensk riksdag blir oundviklig för at reglera våra försämrade financer. En representationsförändring hos oss blir, ehuru annars öfverflödig, nu kanhända nödig för att sammansmälta Norrska och Svenska

nationerna til et helt. Vår constitution måste i följd deraf omstöpas. — Hvad gräl, hvad många enskilda missnöjen skall detta allt icke föda. Och hvar äga vi Män at utarbeta och genomdrifva detta mångfaldiga af *et helt.*

Den satans Prins Christian skall, om han faller, få den tilfredsställelsen at hafva giort oss mycket ondt.

Emedlertid måste man bevara modet och hålla det uppe hos andra. Man må, isynnerhet med vår erfarenhet, hoppas at allt går ej så illa som det ser ut.

Efter min öfvertygelse är det högst angeläget at Kronprinsen, så fort möjligt är, hemkommer med åtminstone någon del af sin armée. Sveriges och hans säkerhet synas mig fordra det.

Gifve Gud, at man öfverallt är varsam vid uttagandet af innevarande års conscriptions-class, så at ej denna ömtåliga sak ger anledning til några upträden. För min del är jag tranquille; men nog tycker jag mig finna, äfven i denna ort, mera fruktan hos föräldrar än förlidet år. Man hoppades då, at de utskrifne skulle slippa med et exercitiemöte. Nu har man sett dem (sanningen at säga, utan någon nytta) utcommenderade nästan et helt år. — Detta gör, äfven i en så folkrik province som denna, en viss skada för individernas hushållning och, hvad man ännu mera befarar, fördärfvar ynglingarne, som vänjas ifrån sina fredliga yrken.

Jag har, under et par dagars eller rättare aftnars ledighet, företagit mig at skrifva några anmärkningar vid Prins Christians proclamation. Jag sänder härhos hvad deraf är färdigt, och skall det öfriga komma med nästa post. Til Herr Statssecreterarens ompröfning öfverlämnar jag om detta, ehuru något bittert, må tryckas som en anonyme brochure, i hvilket fall jag beder at Herr Statssecreteraren

ville derom disponera, och äfven efter behag förändra eller mildra manuscriptet. Om det skall tryckas, borde det ske så hastigt, at några exemplar kunde komma til Norrige under riksdagen.

Med fullkomlig högaktning och upriktigaste högaktning

Herr Statssecreterarens och Commendeurens

Ödmjuke Tjenare
Hans Järta.

15.

Wirsén till Järta.

Sth d. 31 Mars 1814.

H. Herr Statssecreterare och Riddare.

Underrättelserne från continenten äro tillfredsställande i hvad som angår de Norrske sakerne. Engelsmännen hafva tagit alfvarsamma mesurer för att öfvertyga de Norrske om fåfängan och orådet af deras företag. Ryska kejsaren har likaledes gifvit en skarp declaration i ämnet. Man kan taga för afgjordt, att deras mening i denne del är uprigtig och att de villja hålla ord. Deremot synes det icke stå så aldeles väl till uti ärenderne derute. H. K. H. är icke nöjd med deras sätt att agera i Frankrike och klagar öfver deras obeslutsamhet i sine vuer. Trouppernes framfart går honom också nära: men de allierade villja

forcera till resultater och hafva således äfven satt de corpser i rörelse, som hörde till norra arméen. Både Winzingerode, Bülow och Woronzow hafva deltagit uti en större bataille d. 9:de, om hvilken man väl icke äger detailler, men som dock är så vida med säkerhet till sitt resultat känd, att 70 canoner och en mängd fångar fallit i de allierades händer; att fienden varit i full retraitte och att Blücher stod i Fontainebleau. Med fredsverket var betydligen avanceradt och man väntade hvar moment få höra Napoleons begifvande dertill. H. K. H. upmanade dem äfven att skyndsamt skrida till afgörandet och förespådde dem att, om de ville återinsätta Bourbonnerne, skulle kriget förlängas och nya vådor af oberäkneligt inflytande förestå. Med ett ord, han var icke nöjd med deras sätt att agera och skref förhållningsordres så väl till Wetterstedt som till Löwenhjelm, hvilka tämmeligen skarpt utrtyckte hans vuer och tankar. Andra omständigheter hafva äfven förefallit, om dem man icke gärna kan skrifva. Men med Guds hjelp skall en mellankommande fred göra slut på allt gräl — äfven på vårt. Efter som jag kunde jugera de hitkomne föreskrifter om Norrige, var H. K. H. så uptagen af den der på stället för handen varande crisis, att han icke kunde ha tillfälle gå i detaille och fullkomligen genomtränga de Norrska ärenderne. Han har visserligen varit activ äfven för dem; men jag ser klart att han finner dem så subordonnerande händelserne derute, att ett godt afgörande der, faller desse af sig sjelf. Han befaller offensiva operationer, men han talar om H. E. Essens inmarche i Norrige som en afgjord sak och föreskrifver honom hvad han der bör företaga sig. Det är också sant, att unga Baron Essen var då ännu icke framkommen med detaillerne af affairerne,

proclamationsacter m. m. Emedlertid, i fall H. E. Gref Essen icke haft tillfälle meddela de senaste händelserne, bifogar jag ett bref som uplyser, huru mycket första underrättelserne om Englands beslut redan imponerat på de Norrske.

Jag är lika med H. E. Essen af den tanken, att vi icke böra låta hoppet förleda oss att inställa med våra beredelseanstalter; men nog är jag nästan öfvertygad derom, att vi icke skola komma till blods utgjutelse. Grefve Engeström lofvade communicera Hr Landshöfdingen noterne m. m., som med senaste courirn ankommit derutifrån. Allt beror nu på att kunna vara verksam vid den Norrska riksdagen, och jag tror det sådane mesurer äro tagne, att uplysning om Sverges intentioner och verkan deraf icke kommer att saknas. Men ju mer i den delen kunde göras, dess lyckligare vore det. Hvilken källa till glädje och tillfredsställelse, om jag snart uplefde den dagen att se föreningen med lugn fullbordad, och de bägge rikenas återstående sista krafter besparade till ömsesides undsättning och hjelp. För hvad styfver jag utbetalar till detta föremål, önskar jag häldre at den kastades i sjön, så vore ändå hundrade procent vunna; ty nu skall Norrige ge ut en skilling till försvar för hvar skilling vi betala till anfall, och således förloras dubbla capitalet. Om ock en förening sist skulle kunna tillkämpas, med stora uppoffringar, så ligga de bägge rytande lejon, flämtande, i skepnaden af magra vindthundar som darra på benen. Obegripligt att en sådan villfarelse kan drifvas så långt som skett. Men om Casten Anker kommer med nya lögner från England, så skola åtminstone de honom i spåren följande kryssare öfvertala med sanningens språk.

Uti en önskan concentrera sig alla de öfrige: den, att vi snart hade H. K. H. hit åter. Jag föresåg hans lidanden på andra sidan Rhen — jag känner honom så noga och var förvissad om alla de strider, som skulle upstå i hans själ. Physiken lider deraf. Visserligen har han den stark; men alt har en gräns i naturen och således ber jag Gud, att han måtte snart återkomma; ty nu känner det för mycket på hans retlighet. När jag någon gång beklagade mig öfver trouppernes framfarande, svarade han: Min vän, det är olyckligt: men det hör till kriget och kan ej hjelpas öfver en viss point. Han hade då altid sett det som fältherre. Men nu ser han det som medborgare och lider deraf. Också äro Ryssar och Österrikare fullkomliga banditer i Frankriket.

Min vänliga hälsning till Gahn.

Med största tillgifvenhet och vördsam högaktning

H. Hr Landshöfdingens

Ödmjuke tjenare

Wirsén.

16.

Järta till Wirsén.

Fahlun d. 3 April 1814.

Välborne Herr Statssecreterare och Commendeur!

Med erkänsla har jag haft äran emottaga Herr Statssecreterarens af den 31 Mars.

Vi kunna då göra oss hopp, at föreningen med Norrige skall gå för sig utan blodsutgjutelse! Men säkre derom må vi dock icke vara. — Alla underrättelser ifrån Norrige vitna om et mer och mer tiltagande missnöje. Men våra tilkommande medborgare äro mestadels utan kraft och beslutsamhet. Så länge Prinsen kan bibehålla arméens lydnad, står han ännu uppe.

Rapporter m. m. så interessanta som de ifrån denna sidan kunna vara, öfversänder jag nu til H. E. Grefve v. Engeström.

Slutet af min stridsskrift får jag äran härhos aflämna. Om den, ehuru icke ägande någon officiel form, bör vid nuvarande förhållanden tryckas, må bero på Herr Statssecreterarens ompröfvande. I fall af tryckning anhåller jag, at Herr Statssecreteraren låter någon noggrann corrector läsa correcturen. — De tvänne personer, som i de hosföljande arken nämnas, äro förhatade i Norrige: Biskop Bugge såsom en skurk och Grefve Vargas såsom en avanturier, hvilken man är högeligen missnöjd at se vid Prinsens sida.

Om efter en brytning vid riksdagen Norrska nationens, ej Prinsens, deputerade skulle vilja negociera med Svenska regeringen, tror jag at de böra dertil emottagas. Om Norrige sjelf öfverlämnade sig, hade man så mycket lättare at lämna de betungande stipulationerna i fredstractaten angående Norrska skulderna m. m. oupfyllda. — Den framtida besittningen af landet blefve kanhända lugnare, om den grundade sig på folkets frivilliga undergifvenhet, än på blotta fredsfördraget.

Gud gifve vår Kronprins styrka at uthärda alla grämelser, som de allierade bereda honom. — Måtte han hemkomma ju förr dess häldre. Vi behöfva honom i san-

ning hos oss — och han behöfver at komma til et åtmindstone relatift lugn.

Med upriktigaste tilgifvenhet och högaktning

Herr Statssecreterarens och Commendeurens

Ödmjuke Tjenare

Hans Järta.

17.

Wirsén till Järta.

Sth. d. 4 April 1814.

H. Hr Landshöfdinge och Riddare.

Jag har haft den äran emottaga benägna brefvet af d. 31:a förleden med dess åtföljande märkvärdiga bilaga. Jag bortlade alla mina expeditioner för att genomläsa detta interessanta document, hvilket ej stannade vid första gången. Statssecreteraren Gref Mörner kom i det samma till mig, och vi läste det för tredje gången tillsammans. Till nästa post utber jag mig att få gå i någon detaille i anledning af hvad Hr Statssecreterarens bref innehåller. Länge, altifrån det jag kom hem, har jag lifligen senterat det vidtutseende i vår ställning. Jag har sökt att dölja mina djupa bekymmer i min själ; men mina vänner hafva uptäckt min sinnesställning, i synnerhet som en dålig hälsa icke lemnar ett nödigt understöd åt den styrka som själen ännu kan äga.

Ja, ja, min bästa Hr Landshöfdinge, crisen är gruflig, och det är omöjligt att bestämma utgången; men man får piska sig till tålamod och ihärdighet. Detta senaste är svårast att få mera allmänt infördt; hvartill är en naturlig orsak uti fruktan att handla emot Kronprinsens afsigter, ty hvar dag hör jag af civile och militairer: huru vill Ni att man skall göra det, innan Kronprinsens ordres kommer?

Menar Hr Landshöfdingen, att terminen för den Norrska riksdagen prolongeras, derest icke Casten Anker hinner tillbaka från England? Man har talat derom. Från H. E. Gref Essen äro inga bref ankomna sedan de af d. 31:a, och då var intet nytt. Från continenten ingen underrättelse sen Gref Posses ankomst. Hr Landshöfdingens reflectioner om beväringsmanskapet äro fullkomligen öfverensstämmande med mitt sätt att se den saken: jag ser ingenting, som kan hindra bifall till de gjorda hemställanden: så snart jag anmält hvad som härifrån fordrar åtgärd, skall jag återsända conceptet.

Ryktet att freden blifvit afslutad den 19:de har icke bekräftat sig. Kan dock vara ganska troligt, såsom en följd af slaget den 9:de.

Jag recommenderar mig i Hr Landshöfdingens fortfarande godhet och har den äran framlefva

Dess ödmjuke tjenare

Wirsén.

18.

Järta till Wirsén: svar på brefvet n:r 17.

Välborne Herr Statssecreterare och Commendeur af Kgl. Nordstjerne Orden!

Det oroar mig at af Herr Statssecreterarens bref af den 4 d. m. finna, at dess hälsa ej är god. Jag undrar i sanning ej derpå. Bekymmer sådana, som de nuvarande, upäta physiken. Jag, som dock icke är de oroande händelserna och deras ledning så nära, är nerfsvag som et qvinnfolk.

För tvänne nätter sedan väcktes jag af en extrapost medförande bref af d. 31 Mars från H. E. Essen. Det innehöll en skrifven address af honom til Norrska folket, såsom vehikel til depêcherna om Rysslands och Englands declarationer och til et handbref ifrån H. K. H. Kronprinsen til Excellensen, allt på Danska språket öfversatt. *Tryckta* exemplar af dessa handlingar lofvas mig ofördröjligen, och emedlertid äskas at jag skall utbreda dem afskrifna. Om nu kunngörandet af Engelska och Ryska declarationerna icke compromettera oss emot dessa makter, skola de visserligen göra god effect; men Kronprinsens bref, eller rättare den deråt gifna publiciteten, har oroat mig på det högsta. Jag förmodar, at Excellensen Essen meddelat det åt Herr Statssecreteraren, men för all säkerhet sänder jag härhos en afskrift af den Danska öfversättningen deraf. Detta bref är skrifvet, innan Kronprinsen ännu kände beskaffenheten och vidden af Prins Christians

rebellion. Det tyckes förutsätta, at H. E. Essen redan inmarcherat i Norrige och således hade tilfälle at under munteliga samtal med betydande Norrmän underrätta dem om den välgörande tendensen af Kronprinsens afsigter mot dem, men icke at han skulle utfärda detta Kronprinsens handbref som en Konungaförsäkran. Det är ej skrifvet med den vanliga energien af Kronprinsens officiella handlingar; det innehåller oriktiga suppositioner om rebellionens ursprung och art, samt obestämda, förvillande löften. — Måtte jag bedraga mig i min farhåga at detta bref, det första document med Kronprinsens namn, som Norrskarne få se, skall genast göra mera ondt än godt — och för framtiden grundlägga oskjäliga pretentioner och, då de ej kunna upfyllas, missnöjen. Det är sannt, det binder icke genom någon bestämdhet af löftena, men just detta skall på andra sidan gifva anledningar til en gränslös uttydning af dem. Är denna moment den rätta at söka vinna et i rebellion stadt folk med löften, som det skall anse såsom svaghetsbevis? — at sålunda sätta dess undergifvenhet på auction emellan Sveriges Prins och den Danska, som också lofvar? — Kan det väcka aktning för Svenska Regeringen at Kronprinsen, ifrån Lüttich, förklarar hvad Konungen i Sverige ärnar göra; kan detta anses öfverensstämmande med en riktig regeringsordning? At Konungen icke *behöfver af Norrige någon contribution*, har en alltför mångtydig mening, likasom at ingen enda Norrsk soldat skall *utskrifvas*, då hela Norriges militaire författning likväl är ifrån de äldsta tider grundad på et slags conscription? At denna skall afskaffas i Sverige (hvilket jag och många skulle anse högst skadligt), hvad angår det Norrskarne m. m.? Ännu en gång, måtte jag bedöma verkan

af detta bref orätt! En enskild Svensk medborgare, äfven i vissa fall en embetsman, kan säga mundteligen eller i skrift åt Norrmän, hvad han tror dem hafva at vinna genom föreningen. Men Sveriges Kronprins bör, efter min öfvertygelse, i detta ögnablick icke lofva, eller åtmindstone icke lofva annorlunda än *bestämdt* hvad han kan hålla eller garantera.

En annan sak i detta bref, som jag anser otjenlig och äfven skadlig, är at Kronprinsen söker bereda Prins Christian en undanflykt på sina anhängares bekostnad. Han gör honom til verktyg åt en uprorisk faction af Danska embetsmän innom Norrige. Om så förhölle sig, vore det dock efter min öfvertygelse oklokt at sätta alla dessa och deras många vänner och anförvandter i nödvändighet at försvara sig i det yttersta. Det är tvärtom Prinsen sjelf och en eller annan illa känd namngifven af hans anhängare, som man bör taga för hufvudet och därigenom lämna hopp åt de öfriga, hvilka man tils vidare må låtsa anse som förvillade, at kunna vinna tilgift af Svenska regeringen då de skilja sig från Prinsen. — Nu äro verkeligen en del af de gamla Danska embetsmännen, och kanhända i allmänhet dessa, minst verksamma för Prins Christian, hvilket dock icke hindrar, at ju denne kan stå i hemligt förstånd med Danska ministèren, eller med vissa personer deraf, eller med et revolutionairt parti i Köpenhamn. Hans ifrigaste anhängare äro sådane, som varit missnöjde med Danska styrelsen, och fordom utgjort et oppositionsparti deremot. Emedlertid skola både desse och äfven de mindre verksamme Danskar af Norriges embetsmän blifva skygge, efter Kronprinsens förklaring af rebellionen.

Om dock H. E. Essen hade haft det förstånd at i sin address säga, at ehuru Kronprinsens bref vore blott

ämnadt för honom enskildt och således icke nog fullständigt eller bestämdt, ansåge han sig dock böra göra det kändt såsom utvisande riktningen af Kronprinsens tänkesätt för Norriges väl m. m. — Men han publicerar det såsom en authentik Act! —

Jag är bedröfvad, innerligen bedröfvad. Har jag rätt, som jag önskar jag icke hade, så har ju H. E. Essen nu afgifvit et oskicklighetsbevis, hvilket ger oss skjäl at befara många dylika. Han menar utan tvifvel väl; men han har ingen vana vid affairer, är lätt hänförd af ögonblickets idéer, orkar ej tänka länge på en sak, och är omgifven af eländiga personer. — Hvar skall detta sluta? — Och hvilken, som ej är nödsakad dertil, orkar hålla ut med intresse för en sak som ouphörligen förfuskas?

Ännu en för mig angenäm omständighet är den, at Adlersparre, efter hvad jag med säkerhet känner, söker genom personer innom mit län verka mig ovetande i Norrige, och förskaffa *Sig* underrättelser derifrån. Detta dock i största hemlighet, ty jag vill ej compromettera dem, til hvilka han addresserat sig och som haft nog tact eller heder, at undanbedja sig befattningar, som skulle vara mig obekanta.

Casten Anker lärer ännu icke vara återkommen. Jag tror dock icke, at riksdagen upskjutes.

En utskickad til Hedemarken har ej återburit goda underrättelser derifrån. Men man kan ej rätta sig efter hvad en bonde berättar om hvad bönder för honom berättat eller sig yttrat.

Öfverstelieutenanten Krabbe i Röraas, som jag tror vara ärligen sinnad för föreningen, och skall vara en klok man, har sagt at, ifall någon tilförsel icke ägde rum, ansåge han

Prinsen icke kunna underhålla sin armée längre än in i Maji månad; at man derförinnan icke borde attaquera; men at då, om ej förr, skulle Norrskarne sjelfve begära föreningen.

Ifall mit sända paper tryckes (hvilket jag *nu* anser mindre tjenligt än förr), ber jag at de sist afgångna arken rättas på et par ställen efter hosgående correctioner. I alla fall är det et hastverk, förtjenande at öfverses.

Med utmärkt högaktning och innerlig tilgifvenhet

Herr Statssecreterarens och Commendeurens

Ödmjuke Tjenare
Hans Järta.

Jag reser innom 8 dagar på beväringsmönstringarne. Et *i egna händer* på utanskriften gör at enskilda bref sändas efter mig obrutna.

19.

Wirsén till Järta.

Stockholm d. 7 April 1814.

H. Herr Landshöfdinge och Riddare.

Grefve Mörner och jag hafva kommit öfverens, i anledning af Herr Landshöfdingens benägna tillstånd, att brochuren borde skyndsamt tryckas på Hr Cederborgs tryckeri, under högsta hemlighet. Gref Mörner känner Ceder-

borg personligen, så att han svarar för secreten, och den flyktigt dömmande allmänheten skall blott se den bitande författaren, icke Statsmannen, som döljer sig derunder. Men hvilken titel skall arbetet få? Kanske den enkla: bref från en Svensk till Hr von Holten i Norrige.

Vi sakna ännu alla underrättelser från H. K. H. sedan Grefve Posses ankomst. Veta således aldeles icke en detaille Kronprinsens vilja i fråga om operationerne emot Norrige. Nog synes han syfta på alla beredelser för offensiva rörelser; men en bestämd riktning har han ej gifvit deråt. Han ville säkert afvakta utgången af de då just för handen varande batailler mellan de allierade och Napoleon. Engelska poster äro komne till d. 18:de Mars; men här skall finnas avisor ända till den 23:dje. Osäker huruvida Hr Landshöfdingen får dem derute, sänder jag de senaste jag har; den af d. 18:de lemnar detailler af icke allenast slaget d. 9:de, utan ock d. 10:de och 11:te. Det var till att börja med icke någon sådan seger den 9:de, som man här hade trott, och var det inalles någosn, å kan man säga att den var dyrköpt. Venstra flygeln under York, Zack och Langeron synes ha förföljt något för långt, så att den högra under Winzingerode, Bülow och Woronzow varit mycket klämd. Förlusten måtte hafva varit gruflig å ömse sidor. Jag känner Woronzows kärncorps så som jag känner ett Svenskt regemente — jag vet denne märkvärdige unge mans interpidité och heder. Han har min själ gjort alt i verlden. Stroganowska corpsen var ock utvald — jag ser att han är dödskuten. Det var ock en ung man af stora talanger. Han var en kort tid minister i London.

Herr Landshöfdingen finner att hela denna massa, som benämnes högra flygeln, utgöres af H. K. H. armée; men

H. K. H. nämnes aldeles intet, likasom vore han ej i kriget, och desse corpser äro stälde under Blücher! Hvar skall alt detta sluta? Napoleon synes vilja exterminera Blücher, och faller på honom med allt hvad han kunnat samla, utan att fråga efter Schwartzenberg, såsom om han icke vore hans ovän. Och denne rör sig snart sagt intet, eller åtminstone långsamt. Kronprinsen ligger stilla med sina Svenskar ikring sig och ser på utgången. Alt detta bådar coalitioners vanliga öden — besynnerligt, att de så länge kunnat hänga ihop. I *förtroende* så har Hr Franzenberg varit hos Kronprinsen skickad från hans gemål, uti enskilte ärender.

Engelsmännen åter visa att de duga till ingenting på landbacken, då Wellington icke för dem och med sitt öfverlägsna genie och sin starka arm håller dem tillsammans. Hvilken högst dum expedition har icke Graham gjort mot Bergen op Zom? Sådant har man väl aldrig hört i krigshistorien, att en corps, som stormar, slutar med att sjelf bli instängd, capitulerar och fångas. Antingen har jag icke förstått rätt, eller är tillgången sådan. Nästan hela Engelska corpsen är der uprifven: hvilken absurd tillställning. Alla dessa käcka personer, som så distinguerat sig i Spanien, ligga der slagne. Deremot är Wellington i Bordeaux och avancerar vidare. Han har slagit det lilla som stod emot honom, men avancerar långsamt. Med ett ord, för mina ögon är det mörkt. Danskarne updaga alt mer och mer deras hätskhet. Ej allenast att militairen högt talar till Frankrikes förmån, utan cabinettet snart sagt frågar ej mer efter att dölja sine intentioner. De göra ringa afseende på våra framställningar och Konungen af Danmark har skickat bref till Prins Christian öfver Jutland: de om-

talte Norrske sjömännen släppas ej öfver o. s. v. Den Norrske Rosencrantz fortfar att helt högt tala till Prins Christians förmån, och när skarpa föreställningar göras, så svaras, att han visst är för föreningen med Sverge, men för att ej se sin egendom förstörd af Prins Christian nödgas han hålla sig passiv, etc:a: idel småaktighet.

Vi hafva här fått afskrift af ett bref från Prins Christian till Konungen af Danmark, deri han afsäger sig sina rättigheter som Dansk Prins. Är det äkta, så ligger deri något besynnerligt; men jag tror, att Danskarna spelat det i händerna på den som skickat det hit, för att dra oss för näsan. Oss emellan sagt, är det Hr Gramm som inskickat det, och han är icke någon djup Herre, utom i djup högfärd.

Hr Cantslirådet Dahl från Fredricshall, som talar så förtroligt med oss, anser jag för en dubbel spion. Ingalunda vågar en person, som har det höga förtroendet att vara policemästare i gränsestaden Fredricshall, öppet fara in och conversera i 14 timmar med H. E. Essen, om han ej är autoriserad dertill af revolutionschefen. Det enda som talar deremot är, att han lät supa sig så full att han bars i släden. Denne är riksdagsman och skall ha godt förtroende af stadsboerne. En och annan militair person af högre grad är icke så aldeles obenägen för vårt intresse, men, som Hr Landshöfdingen äfven anmärker, det fins ingen kärna hos dem för att kunna prononcera en öfvertygelse: antingen sjelfsvåld eller träldom.

Det är visst, att man lefver nu från den ena dagen till den andra, just som i ett halft rus. Kan ingenting taga sig före med besked, utan väntar, likasom från himmelen, någon uplösning på alla desse gåtor. Men sätter man sig att genomgå med alfvare, icke alla de möjliga händelser

som kunna oss förestå i följd af sakernas närvarande ställning, utan allenast den skärseld som vi snart sagt ej kunna passera förbi, så blir det mörkt — ja, mycket mörkt. Jag anser väl icke fäderneslandet i ohjelplig våda; men concentrerad Svenskmanna kraft fordras att hålla det uppe, och skakningar kunna ej förekommas. Gifve Gud i himmelen, att Kronprinsen vore tillbaka — hade jag honom från Rhenströmmen, så ville jag gifva mitt lif. Framtiden skall vittna mina råd och mina tankar, då han skulle dit.

General-amiral Puke, som är upkommen, har gått igenom hvad som rörer operationerne till sjöss. Han tror, att vi kunna hjelpa oss med något mindre fartyg än som först voro beräknade, som är hjertans väl, emedan det sparar penningar. Med stora skeppen och några fregatter vill han uträtta det mästa.

Jag har i mitt hjerta altid hoppats innan denna månads slut få decideradt, att Kronprinsen skulle komma hem med arméen på första öppet vatten, och att, såsom en följd deraf, vi icke skulle behöfva upbåda innevarande års första class af beväringen. Jag känner så djupt det tryckande för landet, att arbetande händer fråntagas jordbruket. För vår population hafva vi redan menniskor nog borta.

Vår armée här hemma är i alla afseenden svag — det är endast i depenser och consumtion som den är egal med den brukbaraste i verlden. Huru skall det väl slutas, om detta tillstånd utan resultater ännu fortfar några månader? Jag försäkrar att jag pinar mig som en mask för att kunna hålla någorlunda tillsammans och se till, att det icke blir aldeles slut på en gång.

Men jag återkommer om beväringen. Efter hvad jag förut nämnde, är här ännu ingenting fixeradt om tiden till

deras sammandragande till excercice. Visserligen nämndes det generelt, att de straxt efter munstringen måtte kunna sammandragas till excercice, men detta hade mera afseende på opinionen så länge. Då Hr Landshöfdingen tror, att de locala omständigheterna icke tåla eller medgifva, att det sker förr än i Juni (kanske i slutet af Maji), så är det naturligt att man måste conformera sig dermed. 3 veckor anser jag vara all den tid som kan gifvas åt öfningen hemma i landet, och derefter bör underhållspersedlar anskaffas. Krigscomitén lärer icke underlåtit att correspondera om detta ämne.

Jag ber om min tillgifna hälsning till Hr Expeditionssecreteraren Gahn.

Med utmärktaste högaktning och tillgifvenhet har jag den äran framlefva

H. Herr Landshöfdingens och Riddarens

Ödmjuke tjenare
Wirsén.

20.

Järta till Wirsén.

Fahlun den 10 April 1814.

Välborne Herr Statssecreterare och Commendeur!

Det är en bedröflig tafla af våra affairers ställning, som Herr Statssecreterarens högst vigtiga bref af den 7 dennes innehåller. — Kommer ej den allmänna freden

emellan, så är coalitionen snart sprängd. Hvar står då vår Kronprins med sina Svenskar? Med sina många stora egenskaper, har han kanhända icke den lugna ögonblicksvishet, som i en Sådan belägenhet fordras. — Det var en för Sverige och honom högst olycklig sak, at han gick til Rhen. För min imagination spöka en mängd olyckor i följd häraf.

Jag sänder til H. E. Engeström en rapport från Norrska gränsen, enligt hvilken redan i medlet af Martii et litet Engelskt krigsfartyg visat sig utanför Trondhiem. Detta explicerar Grefve Trampes obetydliga, men ytterst höfliga bref til mig, hvaraf jag skickat afskrift.

Nog synes som vi skulle hafva at påräkna flera män af betydenhet i Norrige, men nog äro månge af dem dubbla. Efter min förmodan ankommer nästan allt på Grefve Wedel; han är determinerad och drager genom sin energie och sit anseende många med sig. Men hufvudfrågan är, om han ärligt vill föreningen, och om han prononcerar sig derför?

Af de i mit sista bref nämnde handlingar har jag nu erhållit hundratals exemplar, hvaraf et härhos följer.

Ifrån Krigscomitéen afvaktar jag definitiva ordres til uphandling af proviantpersedlar för beväringen. —

Hvad brochuren vidkommer, så blir jag allt mer och mer tvifvelaktig om den bör utkomma. Man gissar snart at den icke är af någon enskild författare. — Bland många incorrectioner deruti har jag vid en sednare genomläsning af conceptet anmärkt en, som, om tid är dertil, bör enligt hosföljande paper rättas.

Jag är ej frisk, men hoppas at icke bli riktigt sjuk, hvartil jag ej har läglighet, då jag om Onsdag eller

Thorsdag måste börja den besvärliga resan för bevärings-mönstringarne.

Med fullkomlig högaktning har jag äran framhärda

Herr Statssecreterarens och Commendeurens

Ödmjuke Tjenare
Hans Järta.

21.

Wirsén till Järta: svar på brefvet n:r 18.

H. Herr Landshöfdinge och Riddare.

Den i går från continenten ankomne courir, som lemnade H. K. H. Kronprinsen den 24:de om morgonen, ännu uti Lüttich, medförde flere vigtiga underrättelser, som blanda tröst och bekymmer. H. K. H. inser nödvändigheten att snart för sin person återvända hit till Sverge, medtagande, så fort de hinna marchera efter, Svenska arméen. Mesurer äro således redan tagne för att effectuera desse intentioner; måtte de lyckas, utan att för mycket skaka de allmänna intressena och vår penningeställning. Vill England uti ett så beskaffadt tillstånd ingenting göra för oss, medelst subsidiernes continuerande, så blifva vi ju ruinerade ända till grunden; och å den andra sidan, hvad vill man väl begära med hopp att lyckas, då vi draga troupperne derifrån uti den aldra värsta crisis. Hvad skall Kronprinsens bortgång icke göra för en sensation, så väl i Tyskland som i England. Napoleon

synes redan blifva fièrare. Fredsnegociationerne äro afbrutne; dock väntades ännu en contraproposition från Napoleon. De allierade trouppeme skola fara fram uti Frankrike som banditer. Förtviflan stiger med hvar dag, och man väntar sig der snart ett annat Spanien. De senaste slag vid Laon, Soissons och Reims hafva varit blodiga, och visserligen hafva de allierade haft några avantager; men dyrköpta. Man slåss med mycken förbittring å ömse sidor och ger sällan pardon.

Danmark utvecklar sin infami med hvar dag. Thygesen är gången åter till Norrige öfver Jutland, och Rosencrantz ämnar sig samma väg. De 2000 Norrske sjömännen, som skulle komma öfver Sverge, transporteras från Fladstrand. Danske sjöofficerare gå till Norrige för att söka tjenst på flottan, o. s. v. När man begär förbud mot spanmålsutförseln från Danmark till Norrige, svarar Rosencrantz, att Danmark icke kunde vara den första makten som toge ett sådant steg; men att den ville följa hvad andre stater i den delen gjorde. Se, så utveckla de hvad som i skölden bäres.

Jag erhöll för ett par timmar sedan Hr Landshöfdingens benägna skrifvelse jemte communication af Grefve Essens mesure att gifva publicité åt Kronprinsens bref etc:a. Äfven här var man icke tillfreds dermed, och de skäl Hr Landshöfdingen uppgifver senterades genast. Emedlertid vill jag hoppas, att det åtminstone icke skred till piecernes tryckning. Ja, Min Nådiga Landshöfdinge, nog har en tillräcklig portion af bekymmer och mödor fallit på våra dagars lott. En så besynnerlig, invecklad och vidtutseende ställning som den närvarande har man icke öfverlefvat. Helt nära hamnen, kastas man vidare ut på hafvet, än man nånsin var förut.

Skiljer sig H. K. H. icke med agrement från de allierade, så blir Norrige aldrig vår del. Hade de insett sitt eget bästa, skulle de antingen aldrig gått öfver Rhen, eller, då de det gjorde, bedt Kronprinsen gå hem för att ställa till rätta och aldrig sökt att interessera honom för en onaturlig sak.

Dock nog härom — jag är nedsänkt i bekymmer och uslig till kroppen,

Aldrig ett ord hade jag från Baron Wetterstedt med denna posten heller. Jag förstår ej hans tystnad. Han väntades till H. K. H:s högqvarter tillbaka.

En öfver Danmark i dag kommen underrättelse säger, att Kronprinsen den 27:de om morgon rest till Kejsarnes högqvarter. Jag håller det så mycket troligare, som jag just väntade detta steg, i följd af hvad som blef avanceradt om hemmarchen. Troligen veta de att göra H. K. H. antageliga propositioner i det ena och andra. Det är mig kärt, att Wetterstedt är der qvar och kan lugna sinnena å bägge sidor.

Jag är grufligen sysselsatt, utan att jag ändå uträttar stort — sakerna ha hvarken art eller fart; man arbetar utan agrement som utan öfverensstämmelse. Gud göre derpå ett snart slut, ty det är ej att uthålla.

Jag har den äran communicera 2:ne handlingar som redan äro expedierade, och slutar att försäkra om den oinskränkta högaktning och tillgifvenhet hvarmed jag har den äran framlefva

H. Herr Statssecreterarens och Riddarens

Ödmjuke tjenare
Wirsén.

22.

Järta till Wirsén.

Leksand den 15 April 1814 om aftonen.

Välborne Herr Statssecreterare och Commendeur!

Vid min afresa i går från Fahlun hade jag äran emottaga herr Statssecreterarens benägna bref af den i denna månad.[1]

Våra bekymmer omskifta med hvar dag. At Kronprinsen hemkommer med Svenska arméen är dock väl, mycket väl. Han skulle i alla fall snart nödgas söka at afträda från den stora krigstheatren. Nu har han dertil et giltigt skjäl. Hans hemresa och Svenska trouppernas hemmarche skola förorsaka köld hos de allierade makterna; men torde vara de enda medlen at förekomma vådligare scener af en uppenbar misshällighet. Vilja de allierade icke erkänna sina förra förbindelser, vägra de allt bistånd, äfven det af en ärlig Engelsk bloquade af Norrska kusterna, för at bringa til verkställighet Norriges förening med Sverige, så lyckas denna kanhända icke. Men det är tyvärr i sakernas närvarande ställning redan mycket, om Sveriges existence kan bevaras. Dertil fordras, at vi återfå vår Kronprins och vår armée.

Kunde vi med heder, och utan at äfventyra för många missnöjen innom oss, aldeles öfvergifva anspråken på Norrige, så Gud vet, om icke det vore, ifall de allierade un-

---

[1] Brefvet N:r 21.

dandraga sin hjelp, det rådligaste. Denna conquête blir oss dyr för det närvarande, om den annars lyckas, och högst besvärlig och vådlig för framtiden. Jag har redan någon tid hyst den tanke jag nu yttrar. Men huru, om också den gillades, verkställa den på et någorlunda honorabelt, eller åtmindstone icke för snöpligt sätt? Och huru tilfredsställa framtida ständer, som skola betala hvad vi depenserat för at vinna — en vanära och en ridicule? Vi likna en olycklig spelare, som måste våga sin rest, emedan han redan är förlorad.

Norrige kan ej länge bestå hvarken som sjelfständig stat eller som en återstäld del af Danska monarkien. Det blir för en lång tid et *intet* i det Nordiska statsförhållandet, om det ej förenas med Sverige. Men det blir et fält för måhända en jacobinsk revolution, som alltid är farlig för angränsande länder. At detta land, om det icke blir vårt, förstöres, är vårt interesse, men sättet kan verka på vårt eget bestånd. Blir det åter vårt, så kan den revolutionaira jäsningen derifrån ännu lättare verka bland oss. — Jag blir aldeles hufvudyr, då jag tänker på möjliga följder af hvilketdera förhållandet, och af hvilket parti vi hälst taga.

Allt det vådliga, som nu hotar oss, hade varit förekommet, om Herr Statssecreterarens råd efter fredslutet med Danemark blifvit följda. Så mycket kan et enda misstag verka. Hade Kronprinsen varit ifrån Rhen, närmare Sverige och Danemark, så hade troligen Norrige redan varit öfverlämnadt; och våra förhållanden til de allierade hade varit helt andra.

Under allt detta är det nästan mest bedröfligt at se, huru våra affairer här hemma behandlas, och betänka, huru

de blifvit behandlade. Man skryter af at hafva et så mäktigt parti i Norrige, at det kan åstadkomma der en revolution för oss emot den ännu lagliga Danska regeringen. Man depenserar ansenliga penningesummor på at underhålla säkra intelligencer i Norrige. Och detta oaktadt låter man surprenera sig af en, som det nu synes, länge beredd revolution emot oss af en Dansk Prins, som man anser vara en obetydlig person! Den ringaste kännedom af hvad i Norrige passerade hade bort bereda oss på hvad som händt. Redan förliden höst anade jag detta i följd af några högst ofullständiga underrättelser om Prins Christians företag, och meddelade äfven en vink derom åt vår premierminister. Hade jag då endast sett dagbladet *Tiden*, så skulle jag ännu säkrare hafva förutsagt, hvad Danske ståthållaren hade, för alla händelser, i sinnet. När nu ändteligen man blifvit öfvertygad härom, hvilka små, inconsequenta mesurer har man ej vidtagit deremot? Och nu til slut publicerar man ena dagen löften af Kronprinsen, som ej kunna hållas, och den andra hotelser, som ej kunna verkställas. Expeditionssecreteraren Gahn lärer med gårdagsposten hafva meddelat Herr Statssecreteraren afskrift af et Kronprinsens bref til H. E. Essen, hvilket denne sändt mig för at bringas öfver til Norrige. Det har varit omöjligt för H. K. H. at på afstånd, efter förmodligen mindre säkra och fullständiga underrättelser, göra sig et riktigt begrep om hvad i Norrige förehafves och om rätta caractèren af den revolution, som der är å färde. Hvad han i det ena och andra afseendet skrifvit passar ej til det närvarande tilståndet, och ändock af blind undergifvenhet publiceras det. — Efter Kronprinsens sista hotelser skulle, sedan Prins Christians nya mynt redan blifvit öfver hela landet utspridt, hvar Norrman blifva be-

handlad som falskmyntare och all privat egendom der seqvestrerad. — Konungen af Danemark har aldrig befallt Danskar, såsom sådana, at innom viss tid öfvergifva Norrige, utan endast Danska til tjenstgöring i Norrige särskilt commenderade embetsmän (hvarunder ej begripas Dansk födda Norrska embetsmän) at innom en viss tid återkomma til Danska staterna, så framt de ville bibehålla sina embeten *der*. Ingen termin för landets utrymmande är mig veterligen af Konungen i Danemark bestämd. Hvad betyder då hotet at de Danskar, som förblifva i Norrige 4 dagar öfver denna termin, skola anses *hors de la loi?* Och huru kan denna hotelse förenas med fredstraktaten? Emedlertid blifva af det ena och andra alla menniskor i Norrige förvirrade, upbragte och just genom fruktan för en våldsam orättvis behandling drifne til sjelfförsvar under Prins Christians fana. Och de kloke, som kunnat vara föreningen bevågne, skola se precipitation och häftighet i både löften och hotelser, men sakna den lugna kraftfulla vishet som de väntat. — Det är obegripeligt at häldre våga bereda dessa följder genom publication af Kronprinsens bref, än våga dölja dem, eller åtmindstone endast utdraga ur dem hvad som passade med nuvarande förhållanden.

Jag är krank både til kropp och själ, en följd af min bedröfvelse. Likväl hoppas jag, at den resa jag nu förehafver skall göra mig godt, ehuru den är, genom det svåraste möjliga väglag, ganska besvärlig. — Mönstringsförrättningen i dag har gått, äfven utöfver min förväntan, väl och fort. Det är et verkligt nöje at erfara den goda esprit och villighet som jag finner hos gossarne, ehuru de förlidet år mönstrade nu snart et år måst vara frånvarande från sina anhöriga och sina små hemmanslotter, och samma öde pre-

senterar sig för dessa. Det vore dock i många afseenden nyttigt om de icke behöfde utcommenderas, hvilket när arméen från Tyskland hemkommer torde blifva öfverflödigt. Conscriptionssystemet (som jag anser aldrig böra öfvergifvas) vore då för evigt stadgadt. Det skulle anses som en fête för hvarje års första class at göra et exercitiemöte. Men blir äfven innevarande års första class utcommenderad, då kommer saken at icke gå så lätt et annat år. Nöden har ingen lag; men kan detta undvikas, vore det önskeligt.

Förlåt oredigheten af detta bref, skrifvet i brådska med uttröttade sinnen. Uti Herr Statssecreterarens vänskap innesluter sig med ouphörlig högaktning och tilgifvenhet

Dess

Ödmjuke Tjenare

Hans Järta.

Jag tackar ödmjukligen för communicationen af documenterna rörande Danska flottan m. m. Se sådant är både kraftfullt och vist!

23.

Järta till Wirsén.

Fahlun d. 1 Maji 1814.

Välborne Herr Statssecreterare och Commendeur!

Jag får ändteligen passera en dag hemma. Mönstringsförrättningarne, som ännu icke äro fulländade, hafva gått ganska väl. Resorna hafva varit besvärlige, men dräglige. Min hälsa har under dem förbättrats. De sednaste tidningarne ifrån Frankrike äro förvånande. Måtte Italienaren

icke hafva sparat sit lif til nya företag! I annat fall är väl hans slut det lumpnaste som Verldens historia kan upvisa.

Mycket, mycket gräl återstår, och Franska revolutionen är ännu på långt när icke fulländad. Gifve Gud, at vi emedlertid hastigt komme i besittningen af Norrige, och at vår Kronprins sedermera ville blifva en passif åskådare af det som kan hända utom vår halfö.

Jag har i dag emottagit tvänne bref ifrån Norrige, det ena af Hr Knoph och det andra af Öfverstelieutenant Krabbe. Begge desse eljest insignifianta bref, hvaraf Krabbes af den 20 April, äro endast märkeliga genom deras ton. De innefatta svar på alfvarsamma bref som jag skrifvit; men äro justificativa och utmärkt artiga. Detta och skriflusten bevisar, at man ej lofvar sig någon varaktig sjelfständighet.

Det är obegripligt, at man ännu icke vet något af vigt om Norrska riksdagen. Våra intelligencer måste vara dåliga. — Jag hoppas at de stora nyheterna skola vara af en afgörande effect i Norrige: blott at icke de ledande personerna, förfärade af Kronprinsens sista kunngjorda bref til H. E. Essen, anse vägen til en composition sluten, och af desperation måste försöka det yttersta. — De sista underrättelserna från Särna omtala et växande missnöje Nordanfjälls och en *allmän* önskan der, at föreningen snart må verkställas. — At Prins Christian skall vara sjuk, är et sannt eller falskt rykte, som löper sedan någon tid i Norrige och bevisar at man anser hans affairer vara elaka.

Med oinskränkt högaktning och tilgifvenhet
Herr Statssecreterarens och Commendeurens

Ödmjuke Tjenare
Hans Järta.

24.

Järta till Wirsén.

Fahlun den 8 Maji 1814.

Välborne Herr Statssecreterare och Commendeur.

Ändtligen har jag fulländat beväringsmönstringarne. Öfverallt har jag funnit beredvillighet och en god esprit hos gossarne, ehuru beväringsskyldigheten, då den leder til en längre krigstjenst, är mera tryckande för denna province än för de flesta eller kanske alla andra. Jag exaggerar icke då jag säger at, af de förlidet år utcommenderade beväringsynglingar ifrån denna ort, minst en fjerdedel varit enda stöden för familler, hvilkas subsistance berott af deras arbete, icke så mycket på de små hemmansdelarne, som ej mera utom orten. Annorlunda är förhållandet i de förmögnare provincerna, der 20-åriga gossar blott äro drängar eller hemmavarande söner åt betydligare hemmansägare. Hvaraf skola här, såsom ofta är casus, en gammal eller sjuklig mor med några minderårige barn eller barnbarn lefva, då hela famillen ej har nog jord at deraf skörda 3 månaders uppehälle, och då den enda arbetsföra karlen ej kan genom arbeten i andra orter förvärfva penningar at köpa säd för? Omöjligt är för mig at tilstyrka befrielse i grund af sådana verkeligen ömande skjäl, ty dels äro de individuer alltför många, för hvilka de inträffa, och dels sammansmälta nuancerna så, at en rättvis urskillning af de mest nödstälda icke utan en långvarig undersökning af husliga omständigheter kunde upgöras. Gifve Gud, at den nu mönstrade classen icke behöfde utgå, och at sedermera con-

scriptionen (som bör bibehållas) endast finge användas för et tilfälligt försvar, men icke til formerande af för år sammandragna arméecorpser! — Jag skall i den underdåniga berättelse om mönstringsförrättningarne, som jag til nästa post vill söka upgöra, vidare utveckla mina tankar i detta ämne.

Ifrån gränsen har jag sedan mit sista ej haft några underrättelser. — Öfverste Gahn har ifrån Wermland skrifvit, at tonen vid riksdagen varit tämeligen högt stämd emot oss. Den torde väl sänkas vid tidningen om Napoleons fall och om Engelska fregatters ankomst til Norrska kusterna, som nu lärer vara säker.

Med fullkomlig högaktning och tilgifvenhet
Herr Statssecreterarens och Commendeurens

Ödmjuke Tjenare
Hans Järta.

25.

Järta till Wirsén.

Fahlun den 12 Maji 1814.

Välborne Herr Statssecreterare och Commendeur!

Jag och hela provincen äro innerligen glade öfver Kronprinsens snart förväntade hemkomst och arméens marche til fäderneslandet, samt öfver det synbara goda förståndet mellan Kronprinsen och de allierade. Hemkommen är han fruktansvärdare än på främmande botten och således säk-

rare at kunna göra sina anspråk på deras biträde gällande. Kejsaren i Ryssland kan väl icke i Själen unna oss Norrige och dermed en egen politisk existence; men på en annan sida måste han ock frukta för et revolutionsutbrott i Norden, som snart kunde verka efterföljd i Finnland och derifrån sprida sig til hans gamla rike. Jag tror således at han, som nu äfven vill spela en ärorik rôle af Lugnåterställare i Europa, ärligt söker befrämja Norriges förening med Sverige.

Engelsmännen hafva hittils mera lofvat än hållit. Norrska kusterna hafva hittils varit lämnade öpna, och betydliga spannemålslaster skola i särskilda hamnar blifvit införde. Prins Christian skryter i sit tal vid riksdagens början öfver at Engelska flaggan åter varit synlig i Norrska hamnar. Den 23 *April* ankom till Trondhiem et fartyg från Holland med spannemålslast. Det medbragte underrättelsen om de allierades intåg i Paris.

De mindre betydliga öfriga underrättelser jag erhållit från Norrska gränsen jämte några dagblad meddelar jag H. E. Grefve von Engeström.

Offentlighet af Grefve Orloffs afgifvande declaration är högst nödig. Annars skall Prins Christian utsprida, at hans mission utmärker et godt förstånd med Ryska kejsaren.

Om det är sannt, at Prins Christian blifvit vald till Kung genom omröstning och at han dervid haft mer än en tredjedel af de röstande emot sig, anser jag hans sak härigenom mera vara försvagad än stärkt. En sådan opposition i et sådant fall betyder ondt.

Jag afsänder just nu til Särna gränsen och til Röraas Expeditionsbefallningsmannen Krey, ifrån hvilken jag om fjorton dagar väntar åtmindstone *pålitliga* berättelser, om

det närvarande tillståndet Nordanfjälls, om der ännu sammandragna trouppers styrka m. m. Af Norrmän få vi icke säkra kunskaper. De äro falske eller rädde.

Med ouphörlig högaktning och tilgifvenhet

Herr Statssecreterarens och Commendeurens

Ödmjuke Tjenare
Hans Järta.

26.

Järta till Wirsén.

[*Maj 1814*].

Välborne Herr Statssecreterare och Commendeur!

Til H. E. Grefve v. Engeström sänder jag några ifrån Röraas inlupna underrättelser.

Ifrån Landshöfdingen Wasell har jag haft hosgående bref, som jag sänder til Herr Statssecreteraren just derföre at det är förtroligt.

Om mina beväringsgossar efter slutad exercice icke blifva utcommenderade, vill jag äfven öfverbringa til Röraas och Tryssil farhågor för någon attaque ifrån denna province. — Det vore nyttigt at hålla de der samlade corpser, hvaraf den vid Röraas utgjort 700 man, i haleine och göra dem til overksamme proviantförtärare.

Grefve Wedel lärer vara ärlig.

Den satans Kung Christian har i sit Blad *Tiden* låtit införa de olyckliga brefven ifrån vår Kronprins til H. E. Essen, som denne lät trycka. Han vill derigenom låta Norrska folket känna H. K. H:s *upphöjda och menniskokärliga tänkesätt af hans egna ord.*

Med fullkomligaste högaktning och tilgifvenhet

Herr Statssecreterarens och Commendeurens[1]

27.

Wirsén till Järta: svar på n:r 24.

H. Herr Landshöfdinge och Riddare.

Jag har haft den äran emottaga Hr Landshöfdingens benägna skrifvelse rörande beväringsmunstringen, och med posten derefter raporten i samma ämne till Kgl. M:t, den jag ock redan i Krigsberedningen föredragit. Hvad Hr Landshöfdingen anfört om det särskilte förhållandet i Dalarne, senterade Beredningen unanimt och hemstälde äfven till Kgl. M:t om en befallning till Generalbefälhafvaren att vid manskapets upbåd göra den distinction, att de provincer, som längst haft deras förledit års beväring i tjenst, senast må erhålla upfordring af innevarande årets; och som här är en stor brist på befäl, torde deraf så mycket snarare blifva en följd, att manskapet får bli hemma, som Tyska arméen snart förväntas och styrkan således, utom innevarande års beväring, blir tillräcklig i jemföring till local och moyenner.

---

[1] Den del af brefvet, som innehållit underskriften och dateringen, är bortrifven.

De Norrska affairerne blifva allt mera vidt utseende. Prins Christian consoliderar sina planer; genom det han mättat den hungrige har han skaffat sig popularité. De allierade skicka Ryskt och Preussiskt sändebud, men intet Engelskt, som likväl skulle verka mer än alla de öfrige på den Norrska köpmansegennyttan. Man talar om en ministèrförändring i London, kanske att den inträffar för att excusera ombytta beslut rörande Norrige o. s. v. Rätt nu vet man ej hvad man skall tro. Var ej Casten Ankers insättande på gäldstugan ett sätt att få honom qvar, icke af ministèren, men af oppositionen? Engelska tidningarne tala illa om Konungen af Neapel, att han ej hållit öfverenskommelser etc. Nog ser man att Vederbörande icke mera anse sig behöfva menagera andre. Konungen i Frankrike har ej antagit constitutionen, utan anfört att han ville sjelf projectera en som vore mera monarkisk. Man vet ännu ej hvarest allt detta slutar. Ryssarne rusta emot Turken och sammandraga troupper uti Moldau. När jag sen vänder tanken på ställningen här inom oss och våra ressourcer, så svartnar det aldeles. Kronprinsen är i Lybeck, och säges vara att vänta hvar dag. Jag förstår ej att han kan lemna continenten, innan han ser Danskarnes upförande. Bennigsen är ställd under hans ordres för att ingå i Holstein, och således kan han ej gärna komma derifrån, innan Danmark fullgjort hvad fordradt blifvit.

Med fullkomligaste högaktning och tillgifvenhet har jag den äran framlefva

H. Hr Landshöfdingens och Riddarens

Ödmjuke tjenare

Wirsén.

28.

Järta till Wirsén.

Fahlun den 29 Maji 1814.

Välborne Herr Statssecreterare och Commendeur!

Jag tackar Herr Statssecreteraren på det högsta för dess bref med denna dags post och för det benägna afseendet på hvad jag anfört rörande mina beväringsgossar. Efter alla anledningar få de väl gå hem efter mötet.

Vår ställning fortfar at vara critisk. At Prins Christian den 19 i denna månad emottagit Norrska kronan, då han redan måste hafva kännt de allierades beslut och Engelska bloquaden, bevisar at han ärnar och tror sig kunna försvara sig. Englands förhållande är ganska tvetydigt, antingen af falskhet eller af dålighet och fruktan hos ministèren. Hvarföre dröja med bloquaden til dess Norrige redan skulle kunna, åtmindstone för någon tid, provideras? Vi få nu vidare se, huru bloquaden verkställes? Genast då jag läste i tidningarne om Casten Ankers bysättning för en gammal skuld, föll det mig in, at han sjelfvilligt ingått i fängelset för at desto längre få qvarblifva och operera i London. Detta bevis af devouement är aldeles eget och caracteriserar den Norrska fanatismen. Emedlertid är de sista Engelska ministerialbladens, af den 2, 6 och 8 i denna månad, ton något lugnande. I anledning af oppositionens klander af bloquaden framställes Norriges sjelfständighet som et Danskt spel at qvarhålla Norrska folket under despotismen och hindra det at blifva delaktigt af Sveriges frihet, samt erkännes at Kronprinsen hufvudsakligen bidra-

git til Europas befrielse, m. m. Detta synes utmärka at ministèren nu är mera prononcerad i denna sak än förr. Men om den ändras? Canning, som då skulle gå in i styrelsen, har af gammalt varit vän af Sverige och hatare af Danmark. Han är en skicklig och determinerad statsman. Ar han för oss, så kommer han ej at agera lamt. Måtte Rehausen, som har godt hufvud, vara nitisk och verksam. England betyder i Norrige mera än hela det öfriga Europa. — Scèner i Frankrike dröja ej länge. Emigranterna kunna ej amalgameras med Marskalkarne. Kanhända få vi en dag se Soult eller Ney eller Talleyrand halshuggna eller krönta. Det sednare vore önskeligast för oss, ty tendencen at öfverallt åter införa de gamla dynastierna är för vårt framtida lugn af elak betydelse. Lyckas det at fördrifva Murat från Neapolitanska thronen, så är ju vår Kronprins den enda parvenu bland regenter.

Om Norrskarne verkeligen äro ifrige at försvara sin pretenderade sjelfständighet, blir det et svårt krig, som vi komma der at föra. Måtte Kronprinsen icke i det förbannade couperade landet våga för mycket för sin person. De äro getter Norrska jägarne i de för våra starka men oviga soldater otilgängliga bergen. Lyckligtvis tror jag at Norrska befälet, åtmindstone af subalterne officerare, icke duger mycket. Och hela nationen är icke så förbannadt tapper, som den utskriker sig sjelf. — At på en gång attaquera på flera puncter både ifrån land- och sjösidan anser jag högst nödigt både i militairiskt och i revolutionairt afseende. At Prins Christian icke är en rätt klok eller rätt determinerad general, vill jag sluta deraf at han ej längesedan attaquerat oss. Hvad hade vi i Februarii månad at sätta emot hans då redan samlade ofantliga styrka? Och

ännu: hvarföre, innan vår Tyska armée kommer hem, icke häldre prevenera oss och söka flytta kriget innom våra gränser — nu då han har mat åt sin armée? Emedlertid lärer han nu sammandraga sina trouppег. En liten onödig corps i Tryssil, som legat der hela vintern och förökades i slutet af Martii i följd af de rykten om inqvartering i Lima, som jag lät utsprida, har nu marcherat derifrån. — Jag är ledsen at Krey, som jag nu åter upsändt til Särna för at söka framtränga til Röraas, der han säkerligen förskaffat sig kunnskap om tilståndet Nordanfjälls och om de der sammandragna trouppers styrka och stationerande, måst återvända, sedan han på flera vägar sökt at framkomma, men öfverallt blifvit hindrad af de öfversvämmande fjällströmarne, til hvilkas passerande inga farkoster finnas. Före midsommarn lärer någon passage ej blifva möjlig, och derförinnan har jag således inga underrättelser ifrån min sida at förvänta. —

Ofta tänker jag at, om vår nationalheder det tilläte, vore det klokast för oss at lämna Norrskarne åt sig sjelfve. De blifva i alla fall anéanterade just genom sin sjelfständighet och derigenom vår rygg fri. — Hvar vilja de taga ressourcer at i ordningssätta sina financer, at förskaffa sig årligen En million tunnor säd, o. s. v. Och huru snart skulle de icke söndra sig sjelfve, om de ej utifrån sammantrycktes? Norrige är icke et Nord-America, der det ännu endast fordras armar för at rothugga fruktbärande fält. — Ehvad Konungen i Danemark personligen är skyldig eller oskyldig i det Norrska uptåget, bör Danska staten aldeles uplösas eller åtmindstone hotas dermed til förekommande af en möjlig återförening med densamma af Norrige. Detta må derefter bli vårt eller et politiskt nonseus. Då hafva

vi ändock, i hvad fall som hälst, vunnit på det stora kriget. — I afseende på Sveriges sjelfbestånd anser jag vår conscription, såsom numera stadgad, equivalera Norrige. — Men, Gudnås, vi måste slåss och blodigt slåss för at kanhända ändock icke få Norrige, eller få et förstördt land och et förvilladt folk.

Jag sänder härhos et bref ifrån Öfverste Gahn, i fall det kunde innehålla något som Herr Statssecreteraren icke redan känner.

Med oinskränkt högaktning och tilgifvenhet har jag äran framhärda

Herr Statssecreterarens och Commendeurens

Ödmjuke Tjenare

Hans Järta.

29.

Järta till Wirsén.

Fahlun d. 12 Junii 1814.

Välborne Herr Statssecreterare och Commendeur!

Enspännaren Neybert, som för någon tid sedan i enskilda ärenden afreste til Särna och vidare til Röraas, der han i anseende til svårigheten af passagen öfver fjällen måst förblifva 3 veckor eller mera, är nu återkommen. Han har medbragt de underrättelser, som jag samlat på hosföljande paper, efter hans mundteliga utsagor och efter skrifteliga anteckningar, som Leigh, hvilken icke vågat sjelf skrif-

va, för honom dicterat. Dessa underrättelser öfverlämnar jag endast til Herr Statssecreteraren, emedan de egentligen röra militaire anstalterna Nordanfjälls och äro af den egenskap, at de ej böra blifva kände af många.

Leigh är, efter alla sammanstämmande anledningar, en ärlig och ifrig anhängare af föreningssystemet. Hos honom bor och vistas Brigadebefälhafvaren Öfverstelieutnant Krabbe, som är af samma parti. De militaire underrättelser, som Leigh nu gifvit, äro förmodligen lämnade honom af Krabbe, och således sannolikt pålitliga.

Krabbe hade öfver pingsthelgen bortrest, som det sades til sit hem i Trondhiem eller på landet deromkring. En under honom närmast commenderande capitaine, ifrig anhängare af Prinsens parti, hade då låtit noga observera Neybert, hvilken i följd deraf fann rådligast at Annandag Pingst begifva sig på hemvägen, oaktadt passagens svårighet. Leigh hade varit ledsen deröfver, emedan han sagt sig vänta interessanta tidningar at meddela mig. På et ställe $1^1/_2$ mil ifrån Röraas hade Neybert dröjt 2:ne dagar at invänta något vidare från Leigh, men sluteligen fått bud ifrån honom at fortskynda sin färd öfver gränsen.

Ehuru jag ej personligen känner Öfverstelieutnant Krabbe eller Directeuren för kopparverket Daldorff, med hvilken sednare jag ej heller haft någon brefvexling, hafva de med et visst interêt chargerat Neybert med hälsningar til mig. — I allmänhet äro tänkesätten i Röraas och deromkring för Sverige; men äfven der skola de vara mera delade än förut.

Då de nu inlupne underrättelserna jämnföras med dem Landshöfdingen Wasell i sit sista bref meddelade mig, synes det som väntade sig Norrskarne et anfall ifrån Herjeå-

dalen på Röraas och derifrån på Trondhiem. Detta lärer knapt vara möjligt; men nyttigt torde det vara at genom rykten och små demonstrationer underhålla deras fruktan, om den leder til en onyttig sammanhållning af 2000 man på en punct, der födan mest saknas och dit transporterna deraf äro högst svåra. Til sådana falska demonstrationer i Herjeådalen kunde några små marcherande corpser af Jämtlands regemente och Gefleborgs beväring användas. I allmänhet tycker jag at Prins Christians militairiska anstalter förråda oförstånd och räddhåga. Med någon klokhet och kännedom af tilståndet hos Oss, och i synnerhet med något mod, hade han icke ifrån Februarii månád sammanhållit efter hela gränsen til blott försvar en orimligt stor tärande armée, med hvilken han ganska lätt kunnat intränga på flere puncter i Sverige. Det är väl absolut omöjligt at, isynnerhet sommartiden, gå med en trouppe öfver Särna til Röraas, hvilket hosföljande vägbeskrifning utvisar. Men icke anser jag omöjligt at sprida någon inquietude derför i Norrige. Jag tror at dertil skulle endast behöfvas at, jämte förutsända rykten om inqvartering m. m., låta den nu sammandragna beväringen ifrån Ofvan Siljans fögderi, om den efter exercitiemötets slut får återvända, marchera til Mora och Elfdals kyrkor i uniform och med gevär samt der först tils vidare hemförlofvas. På samma sätt, med at visa uniformer och gevär i Westerdalarne, skulle man kunna väcka oro för et anfall i Tryssil, hvarifrån man annars äfven sommartiden möjligen kunde befara et sådant här öfver Lima.

Jag känner icke Jämtlandsgränsen, men efter de anmärkningar Landshöfdingen Wasells bref innehöll, anser jag et infall derifrån i Norrige, med Trondhiems besättande til föremål,

vara ganska vådligt. Utom de troupper, som redan finnas och förväntas til Röraas, samt den bataillon som skall vara förlagd i Værdalen nära Trondhiem, måste i denna stad ännu finnas en icke obetydlig besättning. Der finnes hvad vi på hästryggen icke kunna medföra — artillerie. Och den vid Röraas förlagda corpsen kan falla en ifrån Jämtland på Trondhiem antågande i ryggen. At den dertil måste vara bestämd, så framt den icke tilräckeligen och särskilt occuperas af en ifrån Herjeådalen inbrytande styrka, tycker jag mig inse af dispositionen at denna corps vid et anfall skulle genast draga sig söderut til *Tönset* och icke omedelbarligen försvara vägen til Trondhiem.

Jag supponerar, efter en beräkning som grundar sig på den i Thaarups Statistik intagna tabellen öfver Danska och Norrska krigsmakten, at i Trondhiems stift ännu finnas hemmavarande reguliera eller öfvade troupper til en styrka af 4 à 5000 man, oberäknade det såkallade landtvärnet, bondbeväpning m. m. En sådan styrka betyder mycket til försvar af et land, dit ingen väg leder och der en attaquerande corps saknar alla tilgångar, under det den måste tränga sig fram genom beständiga defiléer, med ständig osäkerhet för sin rygg. Och hvarmed kunna vi göra et infall i Trondhiems stift? Med 1100 man af Jämtlands regemente, ty bevärings corpserna duga säkerligen icke til et *sådant* krig. För mig synes det således vara klokast at inskränka operationerna på Trondhiem til demonstrationer, så framt något verkligt anfall emedlertid icke kan ske från sjösidan. Endast per revolutionem kan, efter min tanka, den norra delen af Norrige, åtmindstone ifrån landsidan, vinnas. Dertil fordras sträng Engelsk blockad af kusterna, fatiguerande och uthungrande af trouppeina, och framgån-

gar Sunnanfjälls. — Går södra delen af Norrige öfver, så gör jag mig förvissad at den norra frivilligt följer exemplet, om ej nya omständigheter ytterligare förvända tänkesätten. Vi känna dessa icke i närvarande stund nog säkert för at kunna hoppas, at en blott apparition af Svenska troupper innom gränsen skulle föranleda til et revolutionsutbrott Nordanfjälls. Jag tviflar derom. — Men en misslyckad attaque af oss skulle oundvikeligen stärka Prinsens parti. —

De Svenskt sinnade i Norrige, som se sig stå i fara för förföljelse, önska at vi öfverallt infalla. De äro mestadels gränsboer, och kunna således snart vänta et efterlängtadt beskydd. Men deras bistånd betyder föga. En söndring innom arméen skulle göra allt.

Leigh hade i sista ögonblicket anförtrott Neybert den hälsningen til mig, at en attaque måste så snart möjligt vore ske på en gång på alla puncter, både ifrån land- och sjösidan. Han hade motiverat detta råd på fruktan för bistånd af England, som Prinsens motståndare ännu lika säkert befara, som hans anhängare hoppas. Otvifvelaktigt är, at en allmän och spridd attaque måste göra en allmän sensation och villervalla bland det ändock under all sin apparenta käckhet villrådiga och vacklande folket. Men der den icke rimligen kan lyckas såsom verklig, må den, som jag tycker, inskränkas til oroande och sensation väckande demonstrationer. —

Öfverste Sejerstedt, som nu skall hafva högsta befälet i Trondhiems stift, beskrefs för mig af Leigh och Knoph såsom en förståndig och dugtig karl, hvilken hade mycket anseende Nordanfjälls. Men om hans nuvarande tänkesätt har jag ingen kunnskap. Han lärer nyligen hafva blifvit

upsänd til Trondhiem. I vintras var han placerad hos General Staffelt. Förmodligen litar Prinsen på honom, då han gifvit honom befälet Nordanfjälls. —

Brydsam är vår ställning. Jag fruktar at conquêten af Norrige blir oss dyr och svår at behålla. — Et nytt tidehvarf af revolutionsoroligheter öppnas i Europa; måtte vi ej, genom det satans Norrige, blifva inveckladе deruti.

I förrgår aflämnade jag til militairebefälet detta läns conscriptionsmanskap, som var vid et förträffligt lynne.

Med upriktigaste högaktning och tilgifvenhet.

Herr Statssecreterarens och Commendeurens

Ödmjuke Tjenare
Hans Järta.

30.

Wirsén till Järta.

Stockholm d. 12 Juni[1] *1814 sent om afton.*

H. Herr Landshöfdinge och Riddare af Kongl. Nordstjerne Orden.

Jag har i dag haft en lång conference med H. K. H. Kronprinsen om vår ställning till Norrige och de mesurer angelägenheten påkallar. Ingen dag, ingen timma är att

---

[1] I brefvet står genom felskrifning *Maj*.

förlora, och många beredelser återstå dock ännu. Bland annat har vigten af en cooperation från våra norra provincer förevarit till betraktande, och H. K. H. har i denna del med största tillfredsställelse och nöje erinrat sig hvad Hr Landshöfdingen redan i våras tillgjorde för att rikta Dalallmogens tänkesätt i öfverensstämmelse med ett sådant föremål. Han vil i sinom tid upsända sin son, Prins Oscar, att tala med folket.

H. K. H. yttrade den önskan att få se Hr Landshöfdingen här nere innan sin bortresa, och jag tillstår att jag gärna understödde denna tanka, ty H. K. H. behöfver råd af dem, som kunna sådane gifva. Jag vill förmoda att H. E. Grefve v. Engeström skrifver till Herr Landshöfdingen i samma ämne; men res i alla fall, om nånsin möjligt är, vid inhändigandet häraf. Efter min tanka bör man samla persedlar, baka bröd och göra alla beredelser för at marchera in norr ifrån, med det samma som Prinsen fått fast fot söder ut; ty då är saken förr deciderad, och här beror allt att göra snart ifrån sig, ty eljest äro vi förlorade.

Hr Landshöfdingen skall nog få civila officerare, om han sjelf blir befälhafvare, och jag skall personligen anmäla mig som volontaire. Ger man icke vid detta tillfälle en allmännare väckelse åt nationen, och derigenom undanrödjer de anledningar till intriguer och oro, som den critiska ställningen i så många afseenden lemnar och underhåller, så äro vi förlorade.

Hvad säges om Hr Morris ankomst till Norrige? Vi hafva väl af Engelska ministèrn blifvit förekomne om hans afsändande, men icke fått communication af hans instructioner. Nu är han i Norrige och har af Grefve Essen begärt

att få skicka sin secreterare genom Sverge med depecher till England. Jag begriper ej hvad detta betyder, då de sända en annan, Hr Forster, gemensamt med de allierades commissairer. De förklara, äfvensom Morris i sitt bref till Essen, att det är för Sverges fördel (den senare uttrycker sig likväl *för de allierades intresse*). Men något eqvivokt förefaller det mig emedlertid. Engelska fregattchefer hafva förklarat till våra, att de väl bloquera, men ej angripa Norrska örlogsfartyg, om desse ej protegera någon convoy eller söka hindra bloqueringen.

Det är angeläget, att allt detta examineras och öfvervägas.

v. Holten har åter, sen Morris ankomst, skrifvit till H. E. Grefve v. Essen, och begärt pass för General Schmettau att komma till H. E.; men han har refuserat, med anförande att, uti närvarande ställning, kunde sådant icke leda till något resultat; men att han emedlertid ville inraportera saken. H. K. H. har aldeles gillat denna mesure.

Om jag får tillfälle att, innan postens afgång i morgon, meddela resultatet af en till i morgon f. m. beramad conseil rörande de Norrske angelägenheterne, skall jag det icke underlåta; men önskar ändå häldre få den lyckan att snart personligen gå i närmare detaille, så väl om det ena som andra. Min föresats, den jag ock trogit hittills hållit, är att för H. K. H. noga och uprigtigt måla vår verkeliga ställning, alla vådor och bekymmer som förestå, och alla skäliga förhoppningar. Men det erfordras att någon, hvars mera omfattande vue i statssaker och närmare kännedom af vår invertes ställning förmår utveckla detaillerne, ger en fullständigare colorit åt denna tafla, och det kan ingen annan göra än Hr Landshöfdingen.

Med utmärktaste högaktning och uprigtig tillgifvenhet har jag den äran framlefva

H. Hr Landshöfdingens

ödmjuke tjenare
Wirsén.

Apost. d. 18/6 *1814.*[1]

Resultatet af conseillen blef ett beslut att kraftigt gripa verket an på alla puncter: moyennerne öfvervägades, ordningen för deras begagnande utstakades, och resten hänskjöts till framtiden.

Kronprinsen reser till Örebro i öfvermorgon. Visserligen vore det väl, att Hr Landshöfdingen vore der, men nog skulle det vara kanske ändå bättre, att Grefve Mörner och jag finge språka med Hr Landshöfdingen om ett och annat, innan Kronprinsen råkas. Bägge delarne äro angelägne och tiden dyrbarare än allt annat: jag öfverlemnar altså till Tit. egit omdöme, hvilketdera som må vara bäst. *Wn.*

---

[1] Vid denna apostille finnes bilagdt ett bref af följande lydelse:

»Jag skrifver i dag till Landshöfding Järta uti Falun och ber honom förfoga sig till Örebro, dit Kronprinsen förmodeligen inträffar Fredags eller Lördags afton. Skulle han icke senast Söndags middag kunna vara uti Örebro, så ber jag honom komma till Stockholm.

Herr Statssekreterarens

ödmjuke tjenare
Lars von Engeström.»

31.

Järta till Wirsén.

Fahlun d. 16 Junii 1814.

Välborne Herr Statssecreterare och Commendeur!

De med denna post ankomna bref hafva satt mig i bekymmer. Gerna ville jag kunna undvika at råka Kronprinsen, innan jag haft tilfälle at af Herr Statssecreteraren blifva orienterad i hvarjehanda ämnen. Men befallningen at resa til Örebro, då jag kan hinna det innan bestämd tid, är positif, och kanhända är det nyttigt at jag är der, innan något beslut om operationerna på norra sidan fattas. Hvad jag derom tänker har jag redan meddelat Hr Statssecreteraren. Genom en besynnerlig hazard hafva vi samma postdag skrifvit rörande samma ämne. Jag förmodar, at mit bref framkommit innan Kronprinsens afresa.

I morgon begifver jag mig altså på resan til Örebro, dit jag bör framkomma Lördags middagen eller eftermiddagen. — Jag hoppas at af H. E. Adlercreutz blifva något underrättad om de föregående öfverläggningarne och om Herr Statssecreterarens yttranden m. m. I alla fall skall jag vara varsam, redeligen säga hvad jag tänker och åtmindstone icke göra det svåra lätt.

Ifrån denna sidan kan Norrige ej attaqueras. — Dalallmogen är ock til sådana företag mindre duglig och benägen. — Men at försvara sit hem och sin regering är den stark och villig. Något charlatanerie vill jag gerna anställa, om det jugeras tjenligt, för at med denna Dalallmoge skräma den cabale, som säkerligen formerar sig

och blir djerf i mån, som ställningen blir critisk. — Det är detta jag mest fruktar. Et misslyckadt anfall på Norrige (och Gud vet, huru et anfall må lyckas, om vi ej desto kraftigare understödjas) kommer at skaka oss innom Sverige. Då hoppas jag at kunna verka på och med de *mina*, om det skulle behöfvas.

Beväringens esprit är förträfflig. Men nog hoppas och önskar den at ej bli utcommenderad.

Mera ifrån Örebro, ifall jag ej derifrån gör en hastig resa til Stockholm. Jag ber nu om förlåtelse för en gräselig brådska.

Med fullkomligaste högaktning och tilgifvenhet

Herr Statssecreterarens och Commendeurens

Ödmjuke Tjenare

Hans Järta.

32.

Wirsén till Järta.

Stholm d. 20 Junii 1814.

H. Herr Landshöfdinge och Riddare.

Kronprinsens resa blef upskjuten, men går för sig i dag. Rätt illa är det, att General Adlercreutz blifvit sjuk, så att han icke kan följa med till Örebro. Han hade af mig fått del af Hr Landshöfdingens bref och på chartan studerat sig till kännedom om förhållandet, hvarefter han yttrade, det han vore af aldeles samma tanka som Hr

Landshöfdingen, äfvensom att Hr Landshöfdingens vue af saken fullkomligen betecknade generalsinsigter.

Nu lärer General Sparre resa med, uti Adlercreutzs ställe. Han är en pålitelig och beskedlig man, som visserligen ock har ett godt hufvud; men jag är emedlertid icke på den fot med honom, att jag kan ingå i detailler att communiceras.

Nog ser jag möjeligheten att, så långt vattnet räcker för transporterne, skaffa födan åt arméen till hösten och öfver vintern för en mindre styrka; men jag önskar att vederbörande noga öfvervägde och beräknade transportmoyennerne till lands, ty i den delen ser jag ganska mörkt, och väntar gräseliga svårigheter.

Jag anser ock [som] en följd af desse svårigheter, att man bör välja de puncter företrädesvis att agera, der vattudrag lemna tillfällen för matens uphämtande, och jag ber nu Hr Landshöfdingen ytterligare att göra vederbörande upmärksamma derpå.

Jag hinner nu icke mer, men uphör deremot aldrig att med tillgifvenhet framlefva

H. Hr Landshöfdingens

Öd:ke T:e

Wirsén.

33.

Järta till Wirsén.

Örebro den 22 Junii 1814.

Välborne Herr Statssecreterare och Commendeur!

Jag tackar ödmjukast för Herr Statssecreterarens bref af den 20 dennes. —

Kronprinsen, som ankom i går, reser nu middagstiden. Han har här haft dels allmänna samtal med hitkomne militaire och civile embetsmän, dels enskilde, förnämligast med Excellensen Essen. Hvad i militairiskt afseende egenteligen är beslutit känner jag icke, men har anledning tro hufvudoperationen ske sjöledes på Christiania. Under de samtal, hvarvid jag varit närvarande, har jag tagit mig dristigheten at föreställa företaget såsom svårt och följaktligen fordrande mycken varsamhet och noggrann beräkning. Prinsen har frågat mig och Landshöfdingen Echstedt om, ifall arméen skulle blifva occuperad i Christiania, vi kunde til våra provincers försvar i nödfall räkna på allmogens beredvillighet, hvarom jag vågat försäkra för mit län, då frågan endast vore om provincens försvar. Jag har blott begärt at få behålla hemma den nu under exercise sammandragna beväringsclassen, hvilket Prinsen någorlunda bestämdt lofvat. — Under discourser med vederbörande har jag sökt framställa vår ställning sådan jag finner den. — Prinsen har varit mycket nådig, och vid et lugnare lynne än jag förmodat.

Jag har under denna resa haft en ledsam accident: den, at innom 4 à 5 dagar blifva så blind på vänstra ögat,

at jag dermed i dag icke skönjer några objecter. Ingen sjukdom på ögat har föregått, och intet fel derpå förmärkes. Edholm har gifvit mig en alfvarsam föreskrift til cur, som jag skyndar mig hem at begynna. Men jag fruktar at grå starren förestår mig. Min mor var blind deraf. — Således torde snart min carrière vara slutad, ty man blir sällan blind på et öga blott. Jag får då taga mit parti så godt jag kan, men nog vore denna olycka en af de svåraste, som kunde träffa mig. För det närvarande är jag redan föga skicklig at läsa och skrifva. Antingen för ovanan, eller af någon svaghet äfven i högra ögat, ser jag dermed otilräckligt och vågar ej heller fatiguera det. När jag kommer hem, skall jag söka öfva mig at dictera.

Förlåt oredigheten af sammansättning och pictur. Jag orkar i sanning icke mera, än blott försäkra om den oupphörliga högaktning och tilgifvenhet, hvarmed jag har äran framhärda

H. Statssecret:s och Commendeurens

Ödmjuke Tjenare
Hans Järta.

34.

Järta till Wirsén.

Wik i Söderberkes socken d. 23 Juni 1814 middagstiden.

S. H. T.

Sedan jag skref mit bref til Hr Statssecreteraren ifrån Örebro, hvilket Lifmedicus Edholm åtog sig at framföra,

upstod hos H. K. H. Kronprinsen en öfverläggning, huru förhållas skulle med innevarande års första beväringsclass. Herrar militairer ansågo denna styrka äfven vara åtmindstone som reserve behöflig, och följden häraf blef, at Kronprinsen befallte, at denna beväringsclass skulle fortfara at hållas sammandragen tils vidare innom länen; at landshöfdingarne skulle besörja om den erforderliga ytterligare provianteringen, hvarom ordres skulle til dem expedieras ifrån Stockholm; samt at det likväl skulle bero af landshöfdingarne at på bestämd tid af högst 1 månad hempermittera dem, som kunde vara behöfliga vid deras yrken och som med säkerhet, at icke undanhålla sig vid påfordran, sålunda kunde förunnas denna förmån. Efter H. K. H. afresa expedierade H. E. Grefve Essen i hast ordres härom til de norra provincernas beväringschefer och avertissemens til landshöfdingarne, hvilka ordres och avertissemens behöfde afgå och afgingo med extra poster för at framkomma innan mötestidens slut. På särskilda föreställningar af mig fick jag löfte om auctorisation at låta röra corpser af länets beväring mot gränsen, när sådant i sammanhang med de stora operationerna kunde vara nyttigt såsom demonstration, samt gaf H. K. H. mig i öfrigt tilstånd at agera med någorlunda frihet i detta mål, enligt mit begrep om det nyttigaste i det hela. Nu ärnar jag genast göra anstalt om proviant — brödbakning m. m., likväl med möjligaste sparsamhet, ifall behofven framdeles ej fordra hela corpsens sammanhållning, hvilket jag hoppas kunna undvika i betydlig mån, utan at risquera at mina gossar skola, när det påfordras, uteblifva. — Jag skall genast vid min hemkomst vidtaga i detta afseende nödiga arrangemens och derom fullständigt underrätta Hr Statssecreteraren. Emedlertid

har jag trott mig böra om det beslutade gifva denna underrättelse och anhålla om i följd deraf nödiga ordres, hälst så generela som möjligt. För at undvika collision och missnöjen hos befälhafvarne, torde det vara angeläget at bestämma gränsen emellan deras och landshöfdingarnes befattning. Af de sednare bör hemförlofningen helt och hållet bero; men då fråga är om trouppens fördelning och rörelse innom provincen, synas landshöfdingarne endast böra reqvirera, men befälhafvarne verkställa allt militairiskt utan at i det afseendet ställas under civilt öfverbefäl. — I hast blef resultatet taget och detailerna fordra at regleras. I allmänhet fann jag icke i öfverläggningarne om det ena och andra all den ordning och fullständighet, som ämnenas vigt tycktes fordra. Men tiden var kort; distractionerna flera; och Adlercreutz saknades.

Min blindhet på venstra ögat fortfar. Jag skyndar mig hem at få börja den af Edholm föreskrifna curen, som dock fruktansvärdt ej hjelper. Med et öga, som också tyckes vara svagt, går det ännu illa at skrifva. Allt går på sned. —

Med största högaktning och tilgifvenhet

Hr Statssecreterarens och Commendeurens

Ödmjuke Tjenare
Hans Järta.

35.

Wirsén till Järta.

D. 27 Junii 1814.

Min N. Herr Landshöfdinge.

Brefven från Örebro den 22:dra och Wik den påföljande dagen har jag haft den äran bekomma. Måtte jag snart få emottaga det tredje, som drar mig ur den olyckliga inquietuden i afseende på Hr Landshöfdingens ögon. Gud bevare oss väl för en sådan olycka. Nära hade jag fått börja i dag med dictering i stället för att skrifva sjelf. Jag har varit ganska illa sjuk i natt, och det förefaller mig altid, oss emellan sagt, som ett nerfslag icke vore långt borta: denna gången kom jag åter väl derifrån, men jag tyckte mig tydligt känna, att det icke var mer än en linie mellan lif och död.

Bekymren taga öfverhand och krafterne aftyna: jag kan snart ej mera bära någon oro och blir i samma mån oskicklig, särdeles i denna skakande period. Men Min N. Hr Landshöfdinge! detta slutas aldrig väl. Våra cassor äro uttömde, tiden går bort, och vi båda upp massor dem vi icke kunna underhålla. Hvar vill det sluta?

Brefvet om beväringen skall komma med nästa post. — Jag skall arbeta så länge jag orkar; men på mig är ej mer att göra någon räkning. Ingalunda böra vi kunna hoppas, att Prins Christian låter commissarierna verka ändring i sitt beslut; men emedlertid fruktar jag att vi ej äro färdige, då äfven detta sista fåfänga hopp är ute; och sen fruktar jag än — att vi aldrig blifva det.

Bennigsens armée står vid Holstein under Kronprinsens ordres. Intet parti är tagit vis à vis Danmark — den ena dagen går efter den andra !!

Jag kan omöjligen skrifva mer, ty jag orkar ej hålla pennan.

Med oinskränkt högaktning och tillgifvenhet

Öd:ke T:e

Wn.

36.

Järta till Wirsén.

Fahlun d. 26 Junii 1814.

Välborne Herr Statssecreterare och Commendeur!

Ifrån Örebro och, under vägen hit, ifrån Wiks postcontor hade jag äran skrifva till Herr Statssecreteraren. Efter min hitkomst har jag genast gått i författning om ytterligare proviants anskaffande för den til exercise samlade beväringscorpsen för detta län. Styrkan deraf, sedan befälhafvaren hemförlofvat åtskillige af liten och svag kroppsväxt och några sjuka hemmablifvit, utgjör, jämte gamla stammen, några hemmavarande förstärkningskarlar samt beväringsynglingar af förledit års första class, inalles 793 man. Att underhålla denna corps en längre tid sammandragen blifver kostsamt för kronan. Jag tror mig, med säkerhet

att den inom kort tid åter skall kunna complete sammandragas, kunna hemförlofva alt manskapet till och under slåttertiden, om rättighet mig lämnas att sålunda permittera efter godtfinnande på bestämd tid af högst en månad i sender. Derom väntar jag nödiga ordres enligt hvad H. K. H. Kronprinsen vid afresan från Örebro utlofvade. Då jag har att förelägga ynglingarne valet att antingen få gå hem med vilkor att där hålla sig i beredskap till ny sammandragning, eller ock att få qvarblifva på mötesplatsen och där njuta förplägning af kronan, har ingen af dem att klaga öfver tvånget att qvarblifva i orten, i synnerhet under en tid af året då Dalkarlen vanligen är hemma. Jag är ock öfvertygad, att alla skola emottaga anbudet att få gå hem under slåttertiden samt i denna arrangement igenkänna regeringens välvilliga omvårdnad. I fall en sådan allmänare hemförlofning sker, torde det vara nyttigt, för att väcka sensation i Norrige, att låta beväringsynglingarne från de öfre Dalsocknarne marchera till fögderiernas hufvudplatser i mundering och med gevär.

Ibland beväringsynglingarne fortfar att råda en mycket god ande. Då jag vid hemresan passerade mötesplatsen underrättade jag dem om Kronprinsens beslut att de tills vidare skulle, i stället att marschera ner till arméen, få förblifva sammandragne i orten. Denna underrättelse emottogs med en allmän glädje. — Genom en sorgfällig omvårdnad af befälet och genom en efter folkets lefnadsvanor afpassad god proviant är detta manskaps hälsa så bevarad, att endast 2 man af hela styrkan äro lindrigt sjuke.

I allmänhet synes mig, att innevarande års beväringsclass bör anses som en reservecorps att endast i högsta nödfall nyttjas till active krigstjenst. Visserligen torde vår

armée vara svag i förhållande till företagets svårighet, men den består redan till en betydlig del af beväringsmanskap, och 10,000 man nya sådana recruter, ovana vid fältlefnad och vid skott, skulle icke gjöra nytta i förhållande till den kostnad och den elaka sensation i landet, som deras användande till ett krig i främmande land förorsakade. Deremot skulle det gifva tranquilité åt Svenskarne, och anseende af styrka för Norrmännen, om denna beväringsclass på rörlig fot funnes qvar i orterne. Den tidepunct kan möjligen komma, då vi behöfva en kärna till utomordentligt nationalförsvar, och dertill vore denna öfvade beväring högst tjenlig. Genom dess hemmablifvande i landet, under det att den nu genast mera tjenstbara arméen utför operationerne mot Norrige, får hela Sverige ett imponerande utseende af ett helt läger, och denna imponerande ställning behöfves i sanning för att under en verkelig svaghet verka både på främmande magter och möjligen uppväxande inhämska factioner. Jag fick ej tillfälle, och ville ej söka det, att *enskilt* tala med Kronprinsen. Under de öfverläggningar i flere personers närvaro, hvartill jag var kallad, förestälde jag med uprigtighet svårigheterna af en attaque på Norrige. I början tycktes H. K. H. misförstå min mening och tro, att jag ansåge sjelfva acquisition af Norrige såsom af ett ringa värde; Han sade mig en gång med något humeur: *Ainsi, — Vous ne voulez pas la Norvège.* Men han återkom snart ifrån denna falska föreställning, var utmärkt nådig och i det hela lugnare än jag nånsin funnit honom. Det fägnade mig at finna honom sjelf öfvertygad att den sak, som han nu skulle gå att utföra, vore verkeligen svår och fordrade en varsam beräkning af moyens och sätten att dem använda.

Min ännu lika fortfarande ögonsvaghet nödgar mig at dictera. Min hustru är min handsekter, och kan jag fullkomligen lita på hennes discretion. Jag nyttjar allt hvad nyttjas kan för at återfå synen. En skicklig läkare här säger i dag, at jag har mera hopp derom än förut, emedan det sjuka ögats pupill nu är märkeligen rörligare och lifligare än förra dagen. Emedlertid går det, äfven om jag blir bättre, långt ut, innan jag kan läsa och skrifva så som förr.

Med upriktigaste högaktning och tilgifvenhet
Herr Statssecret:s och Commendeurens

Ödmjuke Tjenare

Hans Järta.[1]

37.

Järta till Wirsén.

Fahlun den 28 Junii 1814.

Välborne Herr Statssecreterare och Commendeur!

Jag har i natt med extra post erhållit en skrifvelse ifrån H. E. Grefve Carl Mörner såsom Generaladjutant, hvaruti förordnas, att om landshöfdingarne i de län, hvarest beväringen ej kan provianteras utur fältmagasinen, icke skulle kunna besörja om detta manskaps underhåll

[1] Den del af brefvet, som finnes på denna sida, är, likasom dateringen, skrifven af Järtas egen hand.

emot contant, bör beväringen, då den anbefalte mötestiden är tilländalupen, hemförlofvas. Tillika bestämmes att, i fall, enligt H. K. H. Kronprinsens vilja, beväringen kan sålunda hållas samlad, en tredjedel får permitteras. Jag har råkat i bekymmer öfver verkställigheten af dessa ordres, hvilkas mening icke är för mig fullkomligt klar. Om med underhåll emot contant förstås en sådan arrangement, at manskapet blott skulle erhålla contant aflöning af 10 sk. per man om dagen och derföre genom marquetenterier blifva behörigen förplägadt, så är den icke möjlig här, i synnerhet nu i hast. Dessutom är detta förplägningssätt skadligt för det unga folkets både hälsa och seder. Enligt hvad jag förut haft äran tilkännagifva, har jag redan, i följd af hvad H. K. H. Kronprinsen i Örebro befalte, vidtagit anstalter till proviants anskaffande i natura, till en början för ungefärligen tre veckors ytterligare mötestid. Denna proviantering blir icke betydligen dyrare än den contanta aflöningen. Förlidet år kostade beväringsmanskapets underhåll vid exerciseplatsen efter den då antagne och nu bibehållne provianteringsstat icke mera (när brödportion beräknades att i alla fall utgå i natura), än tre sk. 9 r. utöfver beloppet af contanta aflöningen för fem dagar, eller ungefärligen 9 r. för dagen per man. I år äro några provianteringspersedlar litet dyrare, men andra lindrigare, så att på det hela skall förhållandet i det närmaste blifva lika. Således, om denna beväring skall hållas sammandragen, anser jag nyttigast, äfven som det endast är möjligt, att proviantera den i natura, hvarigenom ordning ibland manskapet äfven som dess hälsa säkrast bibehållas och det därjämte får en nödig vana vid fälteconomie. Men sjelfva sammanhållningen, om corpsen ej skall

nyttjas till fälttjenst eller demonstrationer, är onödig och ökar kronans kostnad. Jag åberopar mig hvad jag med sista post hade äran anföra om möjligheten att under namn af permission för en bestämd tid af högst en månad i sänder hemförlofva hela trouppen, och är jag ansvarig, att den vid behof skall kunna inom en kort tid af åtta, högst fjorton, dagar åter complette och utan missnöje vara samlad på exerciseplatsen. Härmed kan också förenas den nyttan, att de ifrån gränsefögderierne hemförlofvade, om de gå hem till hufvudplatserne i mundering och med gevär, framställa en slags beväpnad styrka på gränsen, som kan väcka någon sensation i Norrige. Att blott hemförlofva en tredjedel blir svårt att verkställa utan att väcka missnöje hos de öfriga två tredjedelarne. Jag har trott mig böra underställa Herr Statssecreteraren dessa considerationer och anhåller att med det snaraste erhålla dess yttrande deröfver. I alla fall hoppas jag, att min på Kronprinsens befallning vidtagne arrangement om proviants anskaffande icke ogillas eller leder till något embarras för mig.

Den betingade provianten kan förvaras för påkommande behof och äfven, ifall omständigheterne det medgifva, åter försäljas inom orten utan någon betydlig förlust för kronan.

Demonstrationer i Jämteland och Härjedalen anser jag nödige för att hålla den ännu hemmavarande delen af Nordanfjällska arméen i haleine och hindra dess neddragning åt Vingerssidan, där den skulle annars kunna operera i vår verksamma armées flanque.

Jag har hopp, att min ögonsjukdom går till förbättring. Emedlertid får jag ej läsa eller skrifva och, hvad värre är,

kan ej vara så verksam, i synnerhet genom resor åt gränsetracten, som jag önskar att vara.

Med fullkomligaste högaktning och tilgifvenhet
Herr Statssecreterarens och Commendeurens
Ödmjuke Tjenare
Hans Järta.

Til bröd och mjöl, som utgör det betydligaste af provianteringen, har jag användt råg ur kronomagazinet. — Sjukantalet är nu 1 man, d. ä. 1/8 procent af styrkan.[1]

38.

Wirsén till Järta.

Sth. d. 30 Junii 1814.

H. Herr Landshöfdinge och Riddare.

Jag skattar mig lycklig att uti benägna skrifvelserne af den 26 och 28:de dennes hafva fått emottaga hoppgifvande underrättelser om Hr Landshöfdingens ögon; men jag blir dock icke tranquil förr, än Hr Landshöfdingen reser hit, att rådföra sig med Bjerkén, Gahn m. fl. Emedlertid gratulerar jag Herrskapet och oss alla åt anledningarne till förbättring: specielt Fru Landshöfdingskan att vara i tillfälle på ett så verksamt sätt underlätta sin mans förlägenhet, och honom att ha en sådan handsekter.

Det i Örebro tagne beslut att hålla innevarande års beväringsmanskap på benen gjorde mig mycken oro. Så

[1] Slutfrasen, namnteckningen, dateringen och efterskriften äro af Järtas egen hand.

snart jag erhöll kunskap derom, framstälde jag mina skäl emot en sådan arrangement; til en del antogos de, til en annan del icke, och anfördes, att de landshöfdingar, som varit på stället, ansett executionen möjlig. Jag sökte rätta hvad jag ej kunde förekomma, nemligen i så måtto, att de län, som ej gränsa emot Norrige, få släppa hem $^3/_4$-delar af beväringsstyrkan och skola sända $^1/_4$-del att completera arméen: de län, som gränsa emot Norrige, skola icke sända några till arméen, men hålla $^2/_3$-delar samlade, likväl med rättighet att förlägga dem efter godtfinnande. Jag har icke kunnat komma längre, och ej utan tusende svårigheter så långt. Våra moyens äro så uttömde, att demonstrativa mesurer måste undvikas: att således ha beväringsstyrkan inne i landet på benen, till dryg kostnad för staten och afsaknad för landet under förestående sommararbeten, det tillåta omständigheterne för ingen del: samlingen på gränsorterne är deremot ingen demonstration, utan kunna desse troupper gärna considereras såsom en del af activa arméen: för min del hade jag dock önskat äfven deras hemförlofvande, just för att visa de Norrske, att vi derförutan i alla fall hade nog, och således äfven bereda en trygghet i tänkesätten här hemma, jemte interesset utaf att ha folk till arbetet. Jag finner nu af Herr Landshöfdingens bref dess önskan att få permittera hela styrkan, emot förbindelse att vid påkommande behof åter få dem samlade. Min önskan är att detta icke bringas till någon vidare verkställighet, än som kan blifva en följd af den landshöfdingarne lemnade rätt till manskapets beqvämligaste förläggning; såsom sådan skall jag understödja den och ansvara för hvad Hr Landshöfdingen i öfverensstämmelse dermed anordnar samt skaffa sanction derpå. Förlägg dem sochnevis, med något corpo-

ralsbefäl i hvar sochn. Låt dem ha moundering och gevär med sig — låt dem sammankomma till excercice om söndagarna och gif dem aflöning eller proviant under tiden. Då blir folket belåtit och känner en dubbel avantage af sin ställning genom det understöd det får af kronan, under det att något arbete tillika kan blifva förrättadt. Det är min enskilta tanka i ämnet, men jag är ej envis och vill ej underlåta att befordra Hr Landshöfdingens önskan i afseende på vidtagandet af en lämpligare mesure; allenast att de närgränsande länen kunna föreskrifvas enahanda mått.

Hvad General Mörners föreskrift angår, att manskapet skall underhållas *mot contant*, så må Hr Landshöfdingen i denne del agera aldeles efter godtfinnande. Det är altid angeläget att hafva ett proviantlager i den orten, och hvad som således i det afseendet åtgöres är altid väl gjordt, men isynnerhet då det sker i följd af Herr Landshöfdingens anordningar. Som Hr Landshöfdingen i det ena och andra fallet af detta ämne finner nyttigast att reglera, så må det ske. Gränseorternes beväring få tills vidare vara qvar i provincerne och der såsom samlade anses utgöra en del af activa arméen, men under landshöfdingarnes omedelbara disposition i afseende påplacering och oeconomie. När landshöfdingen genom säkra underrättelser undanrödjer all våda för provincens egen säkerhet, och emellanåt presenterar folket i uniform på gränsorne för att imponera på fienden, då är ändamålet vunnit, och alt annat der under subordonerande medel, som öfverlemnas till landshöfdingens bedömande. Se der i resumé mina tankar i ämnet: med brister i alla grenar får man oftast ha det som det kan, men icke som det borde vara; ty värr är det ändå rätt

ofta man icke får det så bra som det, oaktadt fattigdomen, *kunde* vara.

Kronprinsens resa är fastställd till d. 7:de. Jag önskar uprigtigt, att den då måtte företagas. Ingen afton går jag till sängs, som jag ej, utan att likväl hafva försummat något, betraktar den tillryggalagde dagen såsom förlorad. Måhända är det en följd af en obehörig inquietude; men jag räknar med fasa en dag närmare till utvecklingen af vårt svaghetstillstånd; och när det updagas, så skola äfven de blinda se. Jag skattar dem lyckliga, som kunna emedlertid vara tranquila, allenast de ville behålla samma känsla, när stunden kommer att det gäller; men måhända tiden då infaller för förändringen, som vore så mycket sämre.

Grefve Essen har uti ett bref, som jag läste i går, efter min tanka ganska sannt bedömt ställningen i Norrige och vår egen. Han litar ej på någon duglig följd af commissairernes underhandling och manar på anfall. Flottan skall göra början och får en gruflig eld emot sig: jag har min enda bror i spetsen för den, men skall gärna upgöra min räkning, ehuru det vore det största offer i verldslig måtto af mig kunde fordras åt fäderneslandet. Han vill ock med ifver att företaget nu sker, han misströstar ej eller om utgången, ehuru hårdnackadt ock motståndet blir.

Grefve G. Löwenhjelm reste till Bennigsens armée och vidare till Kejsar Alexander; man krusar om första steget, och har nu påfunnit den utväg att begära durchmarche genom hertigdömena för hela Bennigsens styrka att från Fladstrand inskeppas mot Norrige.

Konungens resa är ännu ej afgjord. Det talas om förändring i så måtto, att den skall ske till Skåne. Bäst vore, att den aldeles inställdes, och kanske äfven att det går dertill.

Min hälsa är nu något bättre — jag behöfde så hjertans väl någon ledighet; men ser ingen dager dertill.

Med oinskränkt högaktning och tillgifvenhet

Min N. Hr Landshöfdinges

ödmjuke tjenare
Wirsén.

39.

Järta till Wirsén.

Fahlun d. 30 Junii 1814.

S. H. T.

Den godhet, hvarmed Herr Statssecreteraren behagar deltaga i den olycka som hotat mig, förbinder mig at låta Tit. veta, at jag under tvänne sistförflutna dagar återfått så mycket af synen på det sjuka ögat, at jag nu, ehuru något grumligt, ser objectens form och färg, större skrifna eller tryckta bokstäfver m. m. Jag gör mig således hopp om fullkomlig restitution. Men hädanefter får jag väl aldrig så lita på mina ögon, som jag hittils gjort.

Herr Statssecreterarens nog ofta återkommande sjukdomsanfall oroa mig innerligen både som enskild person och som medborgare. För all del nyttja all möjlig ledighet til rörelse i fria luften och distractioner från de gränslösa bekymren. När skola de uphöra?

Jag får ej fortsätta längre den egenhändiga skrifningen, utan slutar med försäkran om den upriktiga högaktning och tilgifvenhet, hvarmed jag har äran framhärda

Herr Statssecreterarens och Commend:s

Ödmj. Tjenare

Järta.

40.

Järta till Wirsén.

Fahlun d. 3 Julii 1814.

Välborne Herr Statssecreter och Commendeur!

Jag har haft den äran emottaga Herr Statssecreterarens officiella bref af d. 25 och enskilta af d. 30 i nästledne månad. I följd deraf ärnar jag i öfvermorgon resa till exerciseplatsen för att arrangera om permittering af en tredjedel utaf beväringsstyrkan. Det blir svårt att härvid iakttaga, såsom jag önskar, all möjlig rättvisa, och därigenom förekomma afund och missnöje. Ännu har jag ej tagit mitt partie huru jag skall förhålla mig med de öfriga två tredjedelarne. Betänkligheter möta att förlägga dem socknevis under ett spridt militärbefäl, hvars sätt att behandla detta ömtåliga folk kunde blifva annorlunda och svårare att controllera, än då trouppen är förenad på ett ställe under *en* klok befälhafvare. Vore jag frisk och kunde vara när-

varande allestädes när det behöfdes, skulle jag vidtaga åtskilliga arrangements som jag nu torde nödgas lämna.

Beslutet att hålla beväringen sammandragen fattades i Örebro i sista ögonblicket af Prinsens därvaro, sedan han haft tvänne enskilta samtal med H. E. Grefve Essen. Af de därvarande landshöfdingar var Echstedt den enda, som ansåg denna mesure nödvändig, antingen derföre att han trodde det blifva svårt att, efter en hemförlofning, åter vid behof sammandraga trouppen, eller ock att han ansåg denna tillökning i försvar behöfvas för sitt gränslän.

Jag yttrade endast, på tillfråganden om möjligheten att proviantera mitt läns beväringsmanskap, att jag ägde utvägar dertill. I öfrigt gjorde jag åtskillige föreställningar i ämnet, som icke fulkomligt behagade vederbörande.

Den strid, som nu börjas, blir sannolikt hårdnackad. Man måste vara beredd äfven på en mindre fördelaktig utgång deraf. I det fallet fordras mycken klokhet och kraft att hålla sakerna inom oss tillsammans. Något hoppas jag att därtill kunna uträtta från denna punct.

Det synes mig vara mycket väl, att Danska regeringen sättes på ett hårdt prof genom begäran af durchmarche för Bennigsens armée genom hertigdömena. Vägras den, så böra Danska staterna ej sparas. Om man icke skulle vinna föreningen af Norrige med Sverige, bör man åtminstone göra den åsyftade återföreningen af Norrige med Danemark omöjlig, och derigenom anéantera begge rikenas politiska existence.

Det gläder mig af hjertat, att Herr Statssecreterarens hälsa är förbättrad. Min syn är i det närmaste återvunnen, men ögonen äro svaga; min läkare förmanar mig ouphörligen till varsamhet. Jag måste dictera enskilt correspon-

dance och afhålla mig tils vidare ifrån de couranta embetsgöromålen, som Landshöfdingeembetet besörjer.

Med fullkomligaste högaktning och tilgifvenhet
Herr Statssecreterarens och Commendeurens

Ödmjuke Tjenare
Hans Järta.[1]

41.

Järta till Wirsén.

Fahlun den 10 Julii 1814 om aftonen.

Välborne Herr Statssecreterare och Commendeur!

Jag har ifrån Generalbefälet erhållit en skrifvelse, som satt mig i mycket bekymmer. Ehuru, efter den underrättelse Herr Statssecreteraren behagat lämna mig om den skillnad i förordnanden rörande innevarande års beväringsmanskap som blifvit gjord emellan gränselänen och de öfriga, jag har all anledning förmoda, at Generalbefälet eller rättare någon af dess adjutanter genom slarf eller misstag expedierat til mig et circulairebref, som endast bort afgå til landshöfdingarne i de inre provincerna, har jag likväl i et så vigtigt mål som detta ansett mig göra säkrast at affärda en courier til Stockholm med hosföljande underdåniga skrifvelse, hvaruti jag begär förhållningsordres. Hos Herr Statssecreteraren anhåller jag at denne utskickade så

---

[1] Endast slutfrasen, dateringen och namnteckningen äro skrifna med Järtas egen hand.

skyndsamt möjligt blifver måtte med uplysande svar varda återsänd.

Jag kunde icke under de första regniga och stormiga dagarna af den förflutna veckan få min läkares tilstånd at resa ut til exercitiefältet för at reglera hemförlofningen af en tredjedel af beväringsmanskapet och arrangera om de öfrigas förläggning m. m. Då jag ändteligen tiltrodde mig at göra denna excursion, ankom extraposten med den obestämda requisitionen. Derigenom måste jag inställa all vidare åtgärd i detta mål, til dess jag återfår min courier.

Man berättar ifrån gränsen, at obehagliga underrättelser om den nya Norrska Kungens privatlefnad skola börja circulera ibland menigheten. — Troupper äro samlade i Röraas, men deras styrka känner man ej säkert. — Ifrån den sidan är här i provincen ej et infall at befara; men ifrån Tryssil (som har communication med Hedemarken) til Lima vore det icke et af de svåra militaire företagen. Måtte ingången för oss i Norrige vara lika lätt!

Min syn förbättras allt mer och mer. Jag har nu åter börjat skrifva, ehuru doctorn förmanar mig til måttlighet härvid.

Jag har den äran med ouphörlig högaktning och tilgifvenhet framhärda

Herr Statssecreterarens och Commendeurens

Ödmjuke Tjenare

Hans Järta.

42.

Wirsén till Järta.

Sth. d. 12 Julii 1814.

H. Herr Statssecreterare och Riddare af Kongl. Nordstjerne Orden.

Jag inhändigade Herr Landshöfdingens och Riddarens med courier d. 10:de dennes aflåtne bref, rörande beväringsmanskapets upbåd till krigsorten, för några timmar sedan. H. K. H. Kronprinsen var så tillsägandes just färdig att stiga uti vagnen, då jag hant underställa honom denna angelägenhet. Han instämde fullkomligen uti nödvändigheten af detta manskaps qvarblifvande med sitt befäl uti provincen, och lofvade med H. E. Grefve v. Essen derom närmare reglera. Hans ord voro, att han räknade för mycket på Dalarna, för att aldeles tömma den provincen på krigsfolk och derigenom göra Prins Christian trygg på en punct, som eljest icke kan underlåta att ge honom mycken inquietude.

Uti conseillen, som följde derpå, täcktes Kgl. M:t anbefalla bataillonens qvarblifvande, hvarom ett särskilt embetsbref följer.

Det är rätt väl, att H. K. H. nu är på vägen, ty tiden är dyrbar och angelägenheten stor.

Med commissarierne uträttas i alla fall ingen ting; jag har aldrig vågat lita på någon annan följd af deras beskickning, än att det förnuftiga folket i orten deraf skulle föras till någon besinning. Vi äro nu så utrustade, det jag

verkeligen icke tviflar om framgången af våra vapen, då man tar i med verkeligt alfvare.

Om det behöfs, så har jag lofvat att i nästa månad inställa mig i krigsorten, för att lemna det biträde mig kan vara möjligt åstadkomma.

Jag är innerligen glad åt underrättelsen att Herr Landshöfdingens ögon förbättra sig: det var den mäst hugnande post jag kunde få under mina bekymmer.

H. K. H. befallte mig specielt hälsa Hr Landshöfdingen på det vänligaste; sägande att, när det lider litet längre fram, skickar han Hr Landshöfdingen sin son, Prins Oscar, för att blifva känd i orten. Detta oss emellan.

Med oinskränkt tillgifvenhet och högaktning har jag den äran framlefva

H. Hr Landshöfdingens och Riddarens

ödmjuke tjenare

Wirsén.

43.

Järta till Wirsén.

Fahlun d. 14 Julii 1814.

Välborne Herr Statssecreterare och Commendeur!

Min courier är återkommen med det önskade svaret, hvarför jag är Herr Statssecreteraren högst förbunden.

Icke kan man, isynnerhet med blott beväring, göra något alfvarligt anfall ifrån denna province in i Norrige, men inquietude bör kunna spridas, och troupper på Norrska sidan häremot sammanhållas. För at sammanbringa et be-

tydligare antal af sådana i Röraas, der de i alla afseenden vore för Prins Christian ofördelaktigt förlagda, fordrades förnämligast at några troupper rörde sig i Herjeådalen. Ännu lärer styrkan vid Röraas icke vara förökad, utan utgöra som förr omkring 700 man, hvaraf dock en del skall vara hempermitterad i trakten deromkring. Jag har åter til Särna upsändt Expeditionsbefallningsmannen Krey för at om möjligt öfverresa til Röraas med et bref af insignifiant innehåll ifrån mig til Öfverstelieutenant Krabbe. Om 12 à 14 dagar väntar jag honom åter med säkra underrättelser, ifall han får framkomma.

Jag har anledning tro, at några ifrån Norrige hit an komne löse personer blifvit utsände at spionera. — 3:ne af dem, som funnits vara födde Svenskar, och hvaraf tvänne föregifvit sig hafva varit underofficerare och deserterat från västra arméen, har jag arresterat, förhört och förvarar här, tils jag genom correspondance hunnit utröna sannfärdigheten af deras berättelser om sina personliga omständigheter. En fjerde, Norsk öfverlöpare, som efter anledning är kunnskapare och endast det, har jag, utan at låta märka någon misstanka, åter upsändt til gränsen, der jag önskar at han berättar, hvad man kanhända ännu icke nog säkert känner i Norrige, at vi här hafva en icke obetydlig styrka under gevär och öfvad at dem handtera.

Det gläder mig, at Herr Statssecreterarens justa blick föreser våra vapens framgång, och då, at man börjar ju förr dess häldre.

Med största högaktning och tilgifvenhet

Herr Statssecreterarens och Commendeurens

Ödmjuke Tjenare

Hans Järta.

44.

Järta till Wirsén.

Fahlun d. 24 Julii 1814.

Välborne Herr Statssecreterare och Commendeur!

Generalbefälet, som anser Kongl. Brefvet af den 28 sistlidne Junii tydeligen bestämma $^2/_3$ af detta läns beväringsmanskap af innevarande års första class såsom det belopp, hvilket kunde requireras til arméens förstärkning, och som följakteligen förmenar sin obestämda requisition vara nog bestämd, har med misshag uptagit min tröghet at afsända denna styrka. Et med extra post ankommet embetsmemorial af den 16 dennes, undertecknadt af Grefve Gyldenstolpe, underrättar mig derom i skäligen otilbörliga termer, och anmodar mig å nyo at skyndsamt besörja den requirerade trouppens afmarche. Jag har, utan at inlåta mig i något vidare pennekrig med herrar, som, efter hvad jag hoppas, föra andra vapen skickligare än detta, endast svarat med enkelt åberopande af Kongl. Maj:ts definitiva beslut, och med förklarande, at jag afvaktar H. K. H. Kronprinsens vidare förordnande om den ifrågavarande corpsens bruk innom provincen vid dess gräns.

Emedlertid har jag, i stöd af Kongl. Brefvet af den 28 Junii, vidtagit följande arrangemens. Jag har rent hemförlofvat ungefärligen $^1/_3$ af hela styrkan, hvartil jag valt manskapet från de nedre fögderierna och städerna, som i alla fall hålla sig hemma och ej äro i behof af aflöningen. — De öfriga $^2/_3$, ifrån de öfre eller egentliga Dalsocknarna,

har jag låtit hemgå til sina socknar med förbindelse at hvarje Fredags afton infinna sig på ett bestämdt samlingsställe innom fögderiet, exercera Lördagen, och Söndagen under militairisk discipline bevista Gudstjensten, hvarefter de åtskiljas för de öfriga dagarna af veckan, hvarunder de dock få beräkna aflöning. Denna gifves i contant, och slipper jag således provianteringsanstalter, samt har för kommande behof en besparing af den redan anskaffade provianten. Med hela denna arrangement, hvartil Herr Statssecretetaren gifvit mig anvisning, äro gossarne och hela orten ytterst nöjde. Samlingsställena äro Mora, Leksand, Tuna, Jerna, Malung och Svärdsjö, och på hvarje är tilräckligt befäl placeradt. Den sålunda spridda styrkan, närmare gränsen på verkliga militaire puncter förlagd, bör göra mera upseende för Norrskarne, än om den hållits samlad på en ifrån gränsen aflägsnare exercitieplats. Det var ock i moraliskt afseende nödigt at derifrån flytta den unga trouppen. Så länge exercisen hade nyhetens behag, sysselsatte den tilräckligt. Men då gossarne ansågo sig, som de verkeligen äro, tilräckligen och väl exercerade, började de at finna tiden lång och söka distractioner. Oaktadt den strängaste police hade i längden icke liderliga qvinnfolk, brännvinsförsäljerskor m. fl. ifrån denna stad kunnat med säkerhet afhållas ifrån den på 2 mils afstånd belägna exercitieplatsen eller rättare från qvarteren derinvid.

För någon tid sedan hade jag äran meddela Hr Statssecreteraren den underrättelse jag då erhållit, at en större styrka af Norrska Nordanfjällstroupper väntades til Röraas. En Särnakarl, som nyligen varit der, har ock hört berättas, at 2 à 3000 man skulle dit ankomma. Jag väntar härom

säkrare underrättelser, då jag får åter Krey, som jag ditsändt. Om en så betydlig styrka skulle sammandragas vid Röraas, vore det väl at kunna qvarhålla den der och hindra dess vidare marche på vägen genom Tönset åt Kongsvinger och Christiania.

Jag har, för at visa möjligheten af någon operation härifrån på Röraas, låtit i Särna, hvarifrån rykten snart gå öfver gränsen, til bröd förbaka några tunnor råg, och satt qvarnar i Elfvedalen i requisition. Detta, förenadt med beväringstrouppens förläggning närmare gränsen, skall som jag förmodar göra någon beräknad verkan.

I öfrigt berättades, at missnöjet syntes tiltaga i norra delen af Norrige. Man trodde at under höbergningstiden, som börjar der mot slutet af denna månad, borde Norrskarne inquieteras genom på flera puncter af vår gräns sammandragna troupper. At då gripa til vapen, hvartil de mangrant skola vara upbådade, skulle då förorsaka den mesta olägenhet och i följd deraf missnöje.

Förmodligen är nu en sjöbataille gifven. Jag hoppas godt derom, då våra operationer til sjöss förnämligast ledas af Öfverste Wirsén. Gifve Gud, at vi hade hans like til lands under Kronprinsen. Får Norrska flottan mycket stryk och göres overksam eller förstöres, så influerar det säkert mycket på nationens opinion. Norrskarne äro högfärdige öfver sin marine, som de anse af stort värde. — Landtarméen har ej lika förtroende.

Med största högaktning och tilgifvenhet
Herr Statssecreterarens och Commendeurens

Ödmjuke Tjenare
Hans Järta.

45.

Järta till H. W. Gahn.

Fahlun den 11 Augusti 1814.

I ovisshet om Statssecreteraren Wirsén ännu återkommit till Stockholm sänder jag dig, för att när lägligt blifver visa honom, hosgående rapport af Krey, som jag åter sändt til Röraas och som afreste derifrån den 28 Julii e. m. — Af denna rapport har jag skickat afskrifter til alla vederbörande, hvaribland äfven Generalmajoren Gahn. — Mundteligen har Krey tillagt, at tonen väl var nu, mera än förr, för Prins Christian, men at någon hvar syntes trött och ledsen vid den nuvarande ställningen och önskade ett slut derpå, hurudant som hälst. Militairen hade haft et slött utseende, ehuru folket i sig sjelft varit starkt och ungt. Ingen ordning i tjensten hade förmärkts. — Bondbeväringen hade, äfven för 60 à 70 års gubbar, blifvit försedd med gevär, men dessa hade varit gamla odugliga, och ammunitionen hade ännu icke derjämte blifvit utdelad. De underrättelser rapporten innehåller hade blifvit lämnade förnämligast af Leigh, som fortfar at vara god Svensk. Han hade hoppats någon förmånlig vändning af saken, när det blefve alfvare af vapnens bruk. Hvad som ännu förvillade folket och stärkte Prins Christians anseende var, at bloquaden, åtminstone af norra kusten, icke vore alfvarlig, hvarföre man trodde på hemligt bistånd af England. Nyligen

skall et *Engelskt* fartyg med spannemål obehindradt inlupit i Trondhiems hamn.

I et Trondhiemsblad för den 22 Julii, som Krey medförde, omtalades et rykte, at Svenska regeringen begärt at Dalkarlarne skulle väpna sig och infalla i Norrige, men at 3:ne regementen vägrat det, emedan Norrmännen icke gjort dem något ondt. Detta rykte bevisar emedlertid, at man i Norrige anser möjligt, hvad dock denna årstid knappast är det, at infalla ifrån Dalarne, samt at man tror oss här hafva en betydlig styrka. Jag hoppas det då icke göra elak effect at nu verkeligen spridda corpser af beväringen äro under gevär i Mora, Leksand, Malung och flere ställen af de öfre Dalesocknarne, samt at jag låtit baka något bröd i Särna m. m. Jag lät Krey efterfråga möjligheten at transportera proviant och ammunition genom ödemarkerne, ehuru jag ej hade någon verkelig mening dermed.

Regeringen i Stockholm har underrättat mig, at min beväring är ställd under General Gahns disposition, men ifrån honom har jag ännu ingen requisition af större eller mindre styrka. Jag har genast skrifvit til honom i detta ämne och föreställt honom, at Dalbeväringen hemma i provincen icke vore onyttig om den, jämte den i Jämtland qvarvarande militaire styrkan, hölle en echec 4 à 5000 man af Nordanfjälls-arméen, som kunde blifva ledsamma om de med säkerhet finge dragas ned åt Kongsvinger och trakten deromkring. Af dispositionerna synes som Kronprinsen befarade, at Norrskarne kunde försöka at göra et anfall i Wermland, under det at vår hufvudarmée fördjupade sig i Norrige åt Christianiasidan. För et sådant fall, äfvensom för det, at Norrmännen ville göra en diversion i Herjeådalen, är Dalbeväringen just nu tjenligast förlagd som en reserve-

corps, hvilken fienden genast skulle hafva i ryggen eller flanquen.

De til Röraas ankomna orderna, at hemförlofva en del af Norrska troupperna, voro förmodligen gifne i den förhoppning om stilleståndet, som commissarierne första gången gåfvo. General Schmettows förväntade ankomst til Röraas (hvarigenom vägen från Christiania til Trondhiem går) måste betyda, at han skall återtaga generalbefälet Nordanfjälls.

De så ofta förnyade ryktena om Kronprinsens sjuklighet oroa mig. I et Trondhiemsblad var införd notice om en af Hr Falsen utgifven brochure om Norriges förening med Sverige. Den anses der icke möjlig utan at *Svenskarne skulle välja Prins Christian til deras thronföljare.* Således är planen nu divulguerad. Ehuru orimlig förtjenar den at man har ögonen öpna.

Det synes gå bra för vår stora armée. Förmodligen samlar sig Norrska styrkan på högra stranden af Glommen. Försvarar den icke bättre denna position, än dem vid Hvalöarne, Kragerö etc. etc., så bör saken snart vara afgjord. Lyckligt vore, om Norrska arméen blefve slagen i någon massa och den icke ouphörligen retirerade och spridde sig i fjälltrakterne. Alla härvid må väl.

Adieu
H. J.

46.

Wirsén till Järta.

Fredricsstad d. 21 Aug. 1814.

H. Herr Landshöfdinge och Riddare.

Jag har varit här i 3 dagar, funnit mycket gjordt, men är ändå ej rätt tranquil. Under mina många bekymmer i de couranta ärenderne bryr mig ändå mer föreställningen att nya räfstreck ligga bakom det slutne stilleståndet, samt att vi nödgas börja ännu en gång. Ju flere gånger man afbryter haleine i fälttåget, dess sämre går det. När man en gång är i elden, så vänjer man sig dervid, men ett nytt återhemtande kostar på. Vore vi på tu man hand, skulle jag säga, hvarföre man gjort detta stillestånd.

För att gifva Hr Landshöfdingen någon detaille, men ändå spara på min tid, skickar jag conceptet till min anteckning åt Gref Mörner huru jag funnit tillståndet här nere. Jag dicterade det för Lorich i natt. Det är utan ordning — öfverse dermed.

Allt kommer att bero utaf huru ärenderne blifva förde vid riksdagen. Commissionen blir svår, men ärofull. Efterkommande skola välsigna deras bemödanden, som lyckas att sammansmälta folken.

De Norrske äro sämre än vi — men detta oss emellan sagt. Nog uphöjer jag dem, jag ser, på bästa sätt; men deras öfvermod förtryter mig. Kronprinsen reser till Uddevalla om [ett] par dar, derest stilleståndet kommer i full ordning, och kanske derifrån till Stockholm. Det vore

ock rätt väl, om han ej kom till riksdagen, åtminstone icke i början, ty han lofvar dem för mycket och precipiterar affairerne.

För mig blir det angeläget att snart återvända till Stockholm; men jag önskade af allt hjerta, att Hr Landshöfdingen kunde komma hit ned och vara vid H. E. Gref Essens sida uti detta vigtiga ögonblick. Var gracieuse skrif mig några ord till på Uddevalla, huru Hr Landshöfdingen betraktar sakernes nu varande ställning.

Med oinskränkt högaktning och tillgifvenhet

Herr Landshöfdingens

Ödmjuke Tjenare

Wirsén.

Herr Landshöfdingen Järta i Fahlun.

47.

Wirsén till Järta.

Sent om afton d. 26 Aug.

H. Hr Landshöfdinge och Riddare.

Jag vill ej underlåta att uti fortsättning lemna del utaf ställningen här nere, som ännu i det närmaste är lika odeciderad, som då jag senast skref. Sakta skrider saken likväl till sitt mål, och jag är nästan fullkomligen öfvertygad att arméen, utan att lossa ett skott, kunde marchera in uti Christiania. Oroligheterne derstädes fortfara emedlertid ännu, fastän icke uti stigande. En båtsman, som kom der-

ifrån i går morse, berättade för Björnstjerna uti Moss, att Amiral Cederström var uti staden, men att huset, der han intagit, fans omringadt af folket, som insulterade honom. Med inquietude vänta vi hvar minut bekräftelse, om det är sant, eller uplysning om förhållandet. Det förra är signalen till arméens allmänna marche.

Vid de senaste upträden uti Christiania har folket fallit med sitt hat på en Major Hæffner, som är adjutant hos Prins Christian.

Uti Bergen skall äfven vara full insurrection. Folket slår ihjäl köpmän, plundrar magaziner, inrättar tribunaler o. s. v. Men alt detta var skett, innan de kunde hafva underrättelser om ställningen här nere, och var således ingen följd af den.

Statsrådet har svarat uppå noten om deputerades afsändande att reglera om Norriges providering. En copie följer härhos, jemte senare åtgärder. Den person, Öfverste Hægerman, som statsrådet utsett, har mycket förtroende i landet och skall vara en ganska reel man. De kloka med hvilka jag här talar, anse det som ett stort bevis på statsrådets önskan att komma till ett lyckligt mål, då denne man fått updraget att reglera affairerne.

Han har varit chef i cadettcorpsen länge och är lierad med alla de mäst betydande i landet. Hr Tank behagar mig aldeles intet: han måtte vara en stor bof. Men Dahl och Prästen Houndt äro ganska nitiska. Den senare synes vara en jemn och förståndig man.

Jag sänder härhos ett exemplar af constitutionen, som vi nog handlöst antagit. Var nådig betänk, huru sammansmältningen kan ske och ärenderne i Stockholm formeras så att regeringen i Norrige och Konungens afgörande utaf

de Norrske ärenderne må få gemensamhet och tillbörlig form.

Här äro de icke mycket hemma uti desse saker, och jag ändå mindre. Det vore likväl tid, att uti denna väg nu arbetades med kraft.

Jag är likasom i en bisvärm — det yrar folk ikring mig; och jag hinner hvarken ett eller annat för bara fjäsk.

Med fullkomligaste högaktning och tillgifvenhet

S. H. T.

Ödmjuke tjenare
Wirsén.

48.

Järta till Wirsén.

Fahlun den 4 Sept. 1814.

Välborne Herr Statssecreterare och Commendeur!

Jag tackar ödmjukast för Herr Statssecreterarens af den 26 Augusti.

Norrska grundlagen följde ej dermed; men jag hade förut erhållit den från General Gahn. Jag har nu företagit mig at granska den i detail. Mycket måste förändras i hvad fall som hälst, och nästan allt, om Norrige skulle förenas med Sverige til *En* stat. Det är bra rasande, at man emedlertid antagit denna lag och sålunda bundit sig

händerne. Nog kan makten rycka sönder en sådan förbindelse; men det gör icke den nya regeringen aktad och älskad.

Uploppen i Christiania och Bergen kunna, rätt begagnade, blifva oss nyttiga. De justifiera jämkningar i conventionerna, skräma les notables och böra väcka någon upmärksamhet hos våra allierade, isynnerhet Kejsar Alexander, som icke kan med liknöjdhet se anarchien låga up i Norden. — Men på en annan sida fordra dessa utbrott af sjelfsvåldet at motas med jämnt alfvar.

Huru i Herrans namn skall det gå vid riksdagen. — Ingen plan är på vår sida ännu beredd, mindre stadgad. När och hvar skall den nu hinna upgöras och discuteras? Commissarierne borde dock vara försedde med en väl öfvertänkt instruction af Kongl. Maj:t såsom Sveriges Konung, det vill säga efter statsrådets hörande. Jag medger, at detta sednare ty värr är en nog tom formalitet, men den är i flera afseenden nödig, äfven för commissariernas framtida säkerhet. De Norsk-Danske räfvarne veta säkerligen hvad de vilja och skola försöka, då vi ännu äro oberedde på våra anspråk.

Jag ber Herr Statssecreteraren för allt hvad heligt är at icke vidare söka draga mig in i dessa affairer. Ju mera jag tänker derpå, desto grumligare bli de för mina ögon. Det är någon lycklig hazard som endast kan bereda en god utgång.

Med fullkomligaste högaktning och tilgifvenhet

Herr Statssecreterarens och Commendeurens

Ödmjuke Tjenare

Hans Järta.

49.

Wirsén till Järta.

Stockholm d. 17 Septbr. 1814.

H. Herr Landshöfdinge och Riddare af K. Nordstjerne Orden.

Uti Christiania hade jag den fägnaden få emottaga Herr Landshöfdingens högst interessanta skrifvelse om de Norrske ärenderne. Deremot förfelades aldeles den till visshet gränsande förhoppning jag vågade hysa, att vid min ankomst hit finna Hr Landshöfdingen här för mig. Jag tillstår gärna, att detta gick hufvudsakeligen in uti min beräkning, då jag tog det partiet att, som en annan cabinettscourir, hasta från det nya rikets hufvudstad till det gamlas: men jag märker, att jag är aldeles för ung uti desse slags affairer!!

Kännande ingen gräns för mitt nit och utrustad med åtminstone så mycket förstånd, som det behöfs för att inse vådan af den för handen varande crisis, trodde jag att de uplysningar, jag varit i tillfälle att inhemta under mitt vistande uti Christiania, skulle blifva nyttige till ledning vid det arbete som förestod; men i synnerhet att alla personligheter skulle åsidosättas, och den gemensamma kraften af rikets uplyste och välvilligaste mäns concurrerande råd och biträde dervid användas. Utgången har på intet sätt svarat mot mina förhoppningar. Man hade ämnat göra snart sagt intet; med möda har det blifvit något. Man hade utsett till commissarier Grefve Essen, som afsagt sig på goda

skäl, Baron Wetterstedt, som ännu icke är i Sverge, och mig, som i denna egenskap aldrig bort komma till Norrige: man hade ansett saken ganska lätt och icke mycket uppehållit sig vid de instructioner, som för commissarierna borde utfärdas. Det är mig nu icke möjligt att gå i detaille om allt detta. Jag hade hoppats att munteligen få meddela mina tankar och hvad jag erfarit. Tillåt mig emedlertid af uprigtigaste hjerta förklara, att jag ansett och fortfar att anse såsom ett hufvudsakeligt vilkor för sakernes möjeliga sammanhållning, att Hr Landshöfdingen tager en verksam del deruti. Omöjligt får Hr Landshöfdingen undandraga sig det. Om allenast dräglige resultat kunna vinnas, så är det oskattbart, och i alla fall, utgången må blifva hurudan som hälst, så är ju samvetet lugnt då man gjort hvad pligt och fäderneslandskänsla befalla: må de skylla sig sjelfve, som ställt saken uti det skick den befinnes, men ögonblicket är för mycket afgörande för att blifva en stilla åskådare då man påkallas.

H. K. H. sade då han reste, att han ämnade kalla Hr Landshöfdingen dit ner, för att begära dess råd och biträde: jag tviflar ej, att det ju så sker.

För att i ett sammanhang gifva Hr Landshöfdingen del huru jag fann ställningen i Christiania, tar jag mig den friheten sända concept-rapporterne, hvilka, efter genomläsandet, torde tillsändas mig på *Högqvarteret och Christiania.* Mycket har jag naturligtvis icke kunnat skrifva.

Walerius är nu uti Christiania. Till honom har jag förtrott hvad jag kunnat der uträtta och huru det borde fortsättas. Han kan med nödig försigtighet följa det. Jag är högst inquiette att åter komma ner och erfara huru der står till. Säkert söka de Danske att inquiettera oss på riks-

dagen. Man säger att Konungen af Danmark reser till Wien; om så är, så står den resan ofelbart i sammanhang med Christiania riksdag, åtminstone för att göra oro och således göra oss spakare i fråga om Pommern samt öfrige conditioner uti Kielerfreden. Jag tror säkert, att de så kallade allierade hafva samma intresse: att nemligen vi ej må få någon consoliderad ställning, innan de stora sakerne äro afgjorde på congressen. Man fruktar Vår Nådige Herres förmåga att ställa till.

Från Fredricshall mera.

Med oinskränkt högaktning och tillgifvenhet

H. Hr Landshöfdingens

ödmjuke tjenare

Wirsén.

Tisdags morgon d. 20:de reser jag härifrån.

50.

Järta till Wirsén.

Fahlun den 22 September 1814.

Välborne Herr Statssecreterare och Commendeur!

Jag är Herr Statssecreteraren högst förbunden för dess bref af den 17 och för det förtroliga meddelandet af depêcherna från Christiania. De äro ytterst vigtiga och upplysande. Jämte all annan förtjenst äga de den af en up-

riktighet i berättelser och omdömen, som det vore önskeligt at Höga Vederbörande alltid finge erfara. Ehuru gerna jag velat til ännu en genomläsning behålla dessa interessanta documenter, anser jag mig dock böra nu återsända dem, ifall Herr Statssecreteraren ej har flere afskrifter deraf, och de skulle behöfvas. —

Herr Statssecreteraren uthärdar mödor, arbete och bekymmer med en obegriplig styrka. Jag lefde icke efter sådana courier-resor och så mycket skrifvande under en af öfverläggningar redan nog uptagen tid. Depêchen af den 2 Sept. är expedierad kl. 1 om natten; den af den 3 kl. $^1/_2$ 4 om morgonen o. s. v. Gifve Gud, at Herr Statssecreterarens hälsa ej blir i grund förderfvad af dessa öfvernaturliga bemödanden.

Jag begriper icke rätt väl den högsta ledningen af de Norrska sakerna. Den är mera legèr, än man bort kunna förmoda. Och intriguer måste ofelbart blanda sig deruti. Af Herr Statssecreterarens bref finner jag med ledsnad, at öfverläggningarne i Stockholm icke lära varit nog beredda och alfvarliga. — Hvad mig beträffar, har jag icke blifvit inledd i någon frestelse at deltaga i dessa bekymmersamma affairer. H. E. Engeström prevenerade mig ifrån Uddevalla om möjligheten at jag blefve kallad dertil; men sedermera har jag icke haft något vidare bref ifrån honom. För enskilt del är jag innerligen glad deråt, om också jag hade anledning förmoda, at någon cabal, mera än en välgrundad öfvertygelse om min otjenlighet til et sådant värf, verkat min befrielse derifrån. — Jag ville visserligen göra hvad jag förmådde, om icke af annat skjäl, för at i en moment af crise visa nit. Men nog skulle det mycket illa convenera mig at, om också för en kort tid, ryckas ur min rätta

verkningskrets; och sannerligen jag uträttade något rätt dugligt, som tilfredsstälde mig sjelf och upfylde andras skjäliga fordringar. Således har jag orsak at vara nöjd, at tiden til mit nedkallande synes vara förliden. Af alla befattningar vore jag minst passande för den at åtfölja H. K. H. Kronprinsen såsom någon slags rådgifvare.

Jag började en P. M. som skulle innefatta mina tankar om föreningsverket; men Justitiæombudsmannens ankomst hit afbröt den. Om jag hinner, skall jag completera den til nästa post, hvarefter jag åter blir hindrad af den sammanträdande Pröfningscomitén för detta län. — Emedlertid bör jag nu säga, at mina idéer äro aldeles öfverensstämmande med dem, som Grefve Wedel yttrat eller Herr Statssecreteraren *låtit* honom yttra, och hvilka Herr Statssecreteraren synes fullkomligen gilla. Min öfvertygelse är den, at acquisitionen af Norrige icke stärker, utan försvagar Sverige, om icke en förening kan beredas, som sammanflätar begge rikenas constitutionella, moraliska och economiska förhållanden. — Men förmodligen kan en sådan förening nu icke mera än *beredas*. Emedlertid bör man med varsamhet undanröja de redan lagda och icke lägga vidare hinder derför.

Jag fruktar at gäsningen i Norrska sinnena ännu leder til mer eller mindre allmänna utbrott — och Gud vet, om det vore så skadligt för den goda saken. — Förmodligen känner Herr Statssecreteraren redan de underrättelser jag erhållit från Limagränsen och hvilka jag med extrapost den 20 dennes affärdade til H. E. Adlercreutz eller til den högste militaire personen i H. K. H. Kronprinsens suite (jag visste då ännu icke, om H. E. Engeström återrest med Prinsen). — Nu har jag fått en ytterligare, men äldre, rapport ifrån länsmannen i Lima, efter hvilken alla bönder i

Norrige, som ej redan svurit Prins Christian trohet, blifvit sammankallade för at göra det. Det var i följd af första tidningen härom, som länsmannen insände en kunnskapare til Tryssil; och denna, återkommen, berättade at en major och en lieutenant den 8 September varit der at förrätta utskrifning ifrån 15 til 60 år; at alla Tryssilsboer den 9 samlats vid Osen (et capell under Aamudts hufvudkyrka) för at aflägga trohetsed til Christian; at ifrån hvar socken (således förmodligen flera på Hedemarken) deputerade blifvit utvalde at afresa til Christiania för at öfverlägga med Prins Christian om krigiska företag m. m. Kanhända voro desse deputerade endast valmän för riksdagsmannavalen, och menighetssamlingarne endast föranstaltade i denna afsigt; men utskrifningen af manskap, eden til Christian, och den vändning man i allmänna tankesättet gifvit åt allt detta, såsom bebådande nya krigiska företag, är dock märkeligt och väcker misstankar. — Mig förefaller det sannolikt, at någon militaire befälhafvare sätter sig i spetsen för en insurrection i de öfre otilgängligare delarne af landet, och at han, med eller utan auctorisation, begagnar Prins Christians namn. Hvar finnes nu General Schmettow? Efter beskrifning är han en gammal Dansk räf, som kanhända vill göra några krokar i fjällen.

Är General Sejerstedt ärligen för föreningen, så kan han uträtta mycket i Trondhiems stift, om det skulle behöfvas. Han har der et stort anseende.

Med fullkomligaste högaktning och tilgifvenhet
Herr Statssecreterarens och Commendeurens

Ödmjuke Tjenare
Hans Järta.

51.

Järta till Wirsén.

Fahlun den 25 September 1814.

Välborne Herr Statssecreterare och Commendeur!

Sedan mit sista af den 22, då jag återsände de af Herr Statssecreteraren mig meddelade depêcherna, har jag varit hindrad genom et besök af Vägbyggnadsmajoren Ekenstam, samt af preparerande åtgärder för Pröfningscomitén m. m. Jag har således icke hunnit i någon suite tänka på de Norrska affairerne. Emedlertid har jag fulländat en P. M. derom, som jag tar mig friheten at härhos sända. Dess vidd lofvar en massa af — visdom; men det är dock bara radotage, idéer med snabb hand tecknade på paperet sådana de runnit mig i sinnet. Jag ber Herr Statssecreteraren anse denna luntan som et protocoll öfver conversationsprat, hvaraf oftast det mesta icke duger, men något kan tjena at väcka fullständigare och riktigare idéer, än den pratandes. Vid tilfälle torde jag återfå den, som jag önskar icke må visas, åtmindstone icke för H. E. Rosenblad.

Det är väl, at Herr Statssecreteraren har Valerius hos sig. Han känner noga Svenska constitutionen, är en skarpsinnig granskare, och observerar väl, under det hans lediga väsende skaffar honom tilgång öfverallt.

Ekenstam, som nyligen varit i Wermland, bekräftade de underrättelser jag erhållit om krångel och upviglande af allmogen på Hedemarken. — Konungens i Danemark

resa til Wienska congressen lärer väl uttydas i Norrige efter behof. —

Med fullkomligaste högaktning och tilgifvenhet

Herr Statssecreterarens och Commendeurens

Ödmjuke Tjenare

Hans Järta.

Utlåtande af Järta i föreningsfrågan,

sändt till Wirsén den 25 September 1814.

P. M.

Den första fråga, som vid bestämmandet af Norriges framtida statsform förekommer, är denna:

Skall Norrige utgöra en ifrån Sverige särskild, dermed endast under samma regents styrelse förbunden stat; eller skall det förenas med Sverige till en enda utvidgad stat och följakteligen deruti ingå såsom en beståndsdel?

Denna fråga bör först undersökas efter rättsgrunder.

Fjerde artikeln uti Kielska fredstractaten stadgar, at de deruti upräknade stift och landskap m. m., innefattande hela konungariket Norrige, »appartiendront désormais en toute propriété et souveraineté à Sa Majesté le roi de Suède et formeront un royaume, réuni à celui de la Suède». Jag skall längre fram yttra mig om den nuvarande giltigheten af Kielska tractaten. Här vill jag emedlertid anmärka at, ehuru de derutur anförda orden icke äro fullkomligen och

lika bestämda, som stadgandet i 7:de art. om Pomerns *incorporerande* med konungariket Danemark, utvisa de likväl, at Norrige, under bibehållen benämning af konungarike, skall *förenas* och således icke blott vara federatift förbundet med konungariket Sverige. Men en sådan *förening*, hvars form icke är vidare föreskrifven, måste för at äga et varaktigt bestånd, hvilket tractaten åsyftar, göras så innerlig, som det är möjligt. Tractaten *medgifver* således begge rikenas förening medelst sammansmältning til *En* stat. Då freden i Kiel slöts, var Norriges statsförfattning oinskränkt monarchisk. Dess innevånare hade inga politiska, men blott individuella rättigheter, bestämda genom civillagar, hvilkas bestånd berodde af Konungens godtycko. Det enda, som dem i tractaten förbehölls, var at bibehålla dessa lagar, rättigheter och friheter, sådana de då voro gällande. Detta kan stå tilsammans med Sveriges och Norriges verkeliga förening under en gemensam statsform. —

Innan Danske thronföljaren Prins Christian Fredrich utropat sig för Norriges regent, och då ännu intet hinder för Norriges öfverlämnande til Sverige borde förmodas, utfärdade Kongl. Maj:t den 8 Febr. 1814 en proclamation til Norriges innevånare, hvilken likväl ej var contrasignerad och följakteligen icke kan anses som en Kongl. Svensk regeringsact, utan blott som et vedermäle af Konungens personliga ädla och liberala tänkesätt. I denna proclamation förklarades, at den af Kongl. Maj:t i nåder utnämde generalgouverneuren i Norrige skulle påkalla de mest ansedda Norrska mäns insigter för at NB. til *Kongl. Maj:ts höga pröfning och stadfästelse* förelägga *förslaget* til en statsförfattning, lämpad efter Norrska folkets behof och sådan, at den kunde trygga dess sällhet. Konungen utlofvade emedlertid i förväg, at

denna statsförfattning skulle hvila på de tvänne skönaste rättigheter, som tilhöra et tappert och ädelt folk (men som då icke ännu i verkligheten tilhörde eller under sekler varit förunnade det Norrska), dem at yttra sig genom sina fullmäktige och at beskatta sig sjelft.

Emedlertid bereddes och utbrast i Norrige en rebellion — jag kan, då jag uppehåller mig vid denna tidepunct, icke gifva något annat namn än detta åt en Dansk ståthållares och thronarfvings, åt Danska embetsmäns och åt et under Danska Kongeloven böjdt folks vägranden at lyda Konungens i Danemark befallningar. Denna rebellion hindrade verkställigheten af Kielska fredstractaten. Norrska folket, som antingen verksamt deltog i densamma eller tålde den, som svor at uprätthålla Norriges sjelfständighet, som utvalde ledamöter til en af hufvudrebellen sammankallad riksdag, som tog vapen emot Sverige o. s. v., — detta folk förverkade härigenom alla de rättigheter och fördelar, hvilka voro det uti Kielska tractaten förbehållna och i Kongl. Maj:ts proclamation utlofvade.

H. K. H. Kronprinsen af Sverige var under detta med större delen af Svenska arméen frånvarande. Vid första underrättelsen om Prins Christians *uppror* — så kallades det då med rätta — skref H. K. H. ifrån Lüttich tvenne enskilda bref till H. E. Herr Fältmarskalken m. m. Grefve von Essen, det ena af den 10 och det andra af den 21 Martii. Dessa bref, som blifvit genom trycket kunngjorda, innefatta hvad H. K. H., efter sin dåvarande kännedom af sakernas ställning i Norrige, ansåg H. E. Herr Fältmarskalken böra låta Norrmännen hoppas eller frukta. De äga hvarken den yttre formen eller den inre egenskapen af offentliga acter. Det förra innehåller yttranden om Kongl. Maj:ts

ädelmodiga och milda afsigter emot Norrska folket; men icke bestämda, förbindande löften, på Konungens befallning och å dess höga vägnar afgifna. Skulle någon Norrman vilja såsom sådana anse dessa H. K. H. Kronprinsens yttranden, bör han äfven underkasta sig och sina medborgare den behandling, hvarmed under förutsättning af sedermera verkeligen inträffade förhållanden det sednare brefvet hotar.

Vid en så kallad riksdag på Eidsvolds jernverk antogo föregifna Norrska folkets representanter en grundlag och utropade Prins Christian Fredrich til Norriges Konung. Varningar af de med Sverige allierade makterna och synbara stränga befallningar af Konungen i Danemark förmådde icke at bringa Prins Christian och Norrska folket til undergifvenhet. Svenska vapen måste användas för at göra Sveriges i fredstractaten bestämda rätt gällande — för at tvinga Danske thronföljaren och Norrska folket at lyda hvad Danemarks och Norriges enväldiga Konung befallt, hvad han måst befalla för at frälsa sin monarchie från uplösning. Nu utfärdade H. M. Konungen af Sverige en af dess tjenstförrättande hofcantzler contrasignerad proclamation, af den 10 sistl. Julii, hvaruti förklarades, »at H. K. H. Kronprinsen, så snart han inträdt inom gränsen af Konungens nya stater, skulle uti Kgl. M:ts namn och med dess konungsliga myndighet sammankalla ständer af Norrska folket, hvilke, sedan de genom deras medborgares fria val blifvit behörigen befullmäktigade, skulle äga fullkomlig rättighet at sins emellan öfverlägga om en grundlag, til beredande af landets framtida väl, *och at framställa den til Kgl. Maj:ts höga pröfning*. Kgl. Maj:t försäkrade vidare Norrska folket om bibehållande af dess förra fri- och rättigheter; men förklarade den af Prins Christian sammankallade

riksförsamlingen för lagstridig och förnärmande alla lagliga regeringars och sjelfva Norrska folkets rättigheter, samt alla under denna församlings namn utgångna handlingar och beslut för ogiltiga, utan kraft och förbindelse, förbjudande uttryckligen enhvar af Kgl. Maj:ts Norrska undersåtare at dem på något sätt hörsamma och efterlefva m. m.

H. K. H. Kronprinsen förde Svenska arméen öfver Norrska gränsen. Ifrån högkvarteret Vestgård utfärdade han den 5 sistl. Aug. en proclamation endast til Norriges krigsmän, hvilken innehöll löften och försäkringar til dem, men icke något om Norriges framtida styrelse.

Svenska arméen framgick nästan obehindrad til Glommen. Prins Christian, bragt i nödvändighet at lämna en hufvudbataille, begärde stillestånd. Det beviljades honom och 2:ne conventioner afslötos den 14 Augusti, den ena, emellan H. M. Konungen af Sverige och Norrska regeringen, den andra emellan Svenska och Norrska tropparne; begge ratificerade af H. K. H. Sveriges Kronprins och af Prins Christian Fredrich. — Rebellionen förvandlades härigenom til krig, en Norrsk regering erkändes, Prins Christian Fredrich, såsom denna regerings hufvud, tilläts at underhandla med Sveriges Konung, honom beviljades at sammankalla Norrska rikets ständer, på det sätt, som i den nuvarande constitutionen vore föreskrifvit, och härigenom medgafs denna constitutions äfvensom ständernas lagliga tilvarelse.

Berörda conventioner uphäfva således, genom deras blotta form, Kielska tractaten och alla föregående derpå grundade åtgärder och förklaringar. Konungen af Danemark, som icke velat eller icke förmått upfylla hufvudvilkoret i denna tractat, Norriges öfverlämnande til Sverige, hade härigenom redan förut gjort sig förlustig alla anspråk

på de motsvarande fördelar, han i freden sig betingat. De jure har fredstilståndet emellan Sverige och Danemark sålunda uphört. De facto har inträdt et numera af Konungen i Sverige erkändt och af Konungen i Danemark icke genom någon kraftig åtgärd hindradt krigstilstånd emellan Sverige och konungariket Norrige.

Hvad följer ännu hittils häraf? At Norrska folket, om det anses sjelfständigt, icke mera, än om det anses uproriskt, har at åberopa sig några rättigheter grundade på Kielska fredstractaten eller på Konungens och Kronprinsens af Sverige löften, gifna under förutsättning af denna tractats helgd. Det kan, om det besegras, behandlas såsom en öfvervunnen fiende.

Men conventionen emellan Konungen af Sverige och Norrska regeringen, hvilken tyckes innefatta fredspreliminairer, måste nödvändigt grunda sig på en hittils icke kunngjord act, som innefattar Prins Christian Fredrichs och Norrska regeringens medgifvande af Norriges och Sveriges förening. Dennas form lärer komma at afgöras vid den riksdag, som Prins Christian Fredrich sammankallar, och hvarvid Konungen af Sverige omedelbarligen handlar med Norrska ständerna genom sina commissarier. Emedlertid har Konungen lofvat at antaga den constitution, som blifvit upsatt (rédigée) af fullmäktige vid riksdagen i Eidsvold, at icke *föreslå* (proposer) deruti andra ändringar än de, som äro nödiga för begge rikenas förening, och at icke göra flera (n'en faire d'autres) utan gemensamt med ständerna. — Kongl. Maj:t har vidare förklarat, at Dess löften åt Norrska folket, äfvensom de, hvilka H. K. H. Kronprinsen NB *å Kongl. Maj:ts vägnar* gifvit, skola noggrannt blifva upfyllde och af Kgl. Maj:t bekräftade til Norriges ständer vid riksdagen.

Utan at känna den hemliga afhandling, som förmodligen ligger til grund för den kunngjorda conventionen, kan man icke bedöma rätta vidden och kraften af ofvan anförda vilkor. Emedlertid må det anmärkas: at då Eidsvoldska grundlagen är et sammanhängande helt, och den bestämmer statsformen för Norrige såsom et sjelfständigt konungarike, kan den icke, utan betydliga förändringar eller en nästan allmän omskapning, bibehållas såsom grundlag för Norrige, förenadt med Sverige, äfven om denna förening skulle komma at bestå blott i gemensamhet af regent och icke i enhet af styrelse. Hvad beträffar de Kongl. Maj:ts och H. K. H. löften, som skola vid riksdagen bekräftas, måste dermed icke kunna förstås andra än de, som blifvit gifna under krigstilståndet: således endast de, hvilka innefattas i H. K. H. Kronprinsens proclamation af den 5 Aug. til Norges krigsmän och i de begge conventionerna af den 14 i samma månad. I alla fall är, såsom jag härofvan utredt, ingenting om Norriges statsform bestämdt i de föregående Kongl. proclamationerne. H. K. H. Kronprinsens enskilda bref ifrån Lüttich til H. E. Herr Fältmarskalken Grefve von Essen innefatta ej heller något derom och i öfrigt — jag uprepar det — inga bestämda löften, högtidligen afgifna, såsom conventionen förutsätter, *på Kongl. Maj:ts vägnar.*

Det är sannt, at Kongl. Maj:t förbehållit sig blott at *föreslå* de förändringar i Eidsvoldska constitutionen, som äro nödiga för begge rikenas förening. Det är sannt, at Kgl. Maj:t, utan annat förbehåll än detta, lofvat at antaga berörde constitution. I följd häraf torde man i Norrige vilja påstå, at Kgl. Maj:t i förväg medgifvit Norrska statens särskildhet och endast åsyftat dess federativa förening

med Sverige. Men då krigstilståndet icke uphört, utan blott hvilar, beror det af Kongl. Maj:t at ytterligare förklara sina afsigter i berörde afseende. Vilja Norrska folkets representanter icke godkänna dem, äga de, äfvensom Kongl. Maj:t, rättighet at upsäga stilleståndet.

Jag har visat, at utan hinder af någon laglig act Norrige kan införlifvas med Sverige. Bjuder då klokheten at detta sker? Och i sådant fall, huru må det ske? Genom hvilka medel, under hvad form må föreningen sålunda verkställas?

Här, likasom vid de flesta stora politiska tilfällen, stå det närvarande tidehvarfvets fordringar i strid med de kommandes. Norriges första eröfrande — och dermed förstår jag icke blotta inkräktningen af land, utan äfven beherrskandet af sinnen — ginge säkerligen lättare, om Kongl. Maj:t genast medgåfve Norrska folket en särskild statsförfattning. Men det är fruktansvärdt, at den ofullkomliga förening, den blotta federation emellan Sverige och Norrige, som härigenom bildades, icke i framtiden kunde äga bestånd. Den komme at innebära alltför många frön til sin uplösning: Och en sådan uplösning, hvartil Norrska och kanhända äfven Svenska factioner ofelbart begagnade någon för Sverige critisk tidepunct, skulle först beredas genom stridigheter emellan begge rikena och sedan fullbordas genom oroligheter innom dem, vådliga för begges yttre och inre frihet.

Det är i naturens ordning at svagt förenade stater skola förr eller senare antingen söndras eller sammansmälta

til likartade massor, begränsade endast af landens och folkslagens ursprungliga former. Särskilda omständigheter och en aldeles egen local hafva länge bibehållit den Schweitziska statsfederationen, men den är omsider nära sin förvandling. Den Tyskas första sammansättning är redan uplöst och de nya icke naturenligt bestämda statsmassorna måste åter uplösas och omformas. Den Nordamericanska är, oaktadt sin ungdom, redan så kraftlös, at den icke kunde bestå, om den vore omgifven af organiserade stater, — at den, sin afskildhet ifrån sådana oaktadt, lärer innan korrt söndra sig sjelf. Storbritanniska statens formation har i våra dagar blifvit fulländad genom Irlands verkeliga förening med de et sekel förut förenade England och Skottland. Alla nuvarande riken i Europa hafva likaledes, efter många och långvariga strider, tilkommit genom sammansmältning af aggregerade statsmoleculer.

Norriges införlifvande med Sverige synes mig vara så mycket nödvändigare, som begge dessa riken i en framtid möjligen kunde bestå såsom sjelfständiga stater, under egna af hvarandra oberoende styrelser. En svag förening af dem vore härigenom ännu svagare. Norrige och Sverige äro skilda genom en naturlig gräns: deras folk genom många olika förhållanden. — Förutsättom, at under en mild och liberal styrelse Norriges åkerbruk, handel och näringar utvidgas; — at det i följd häraf ökade Norrska folkets odling tiltager; at detta, af fjäll och haf försvarade, folk vinner, genom vanan vid frihet, en sann och stadgad caracterskraft. Om då Sveriges och Norriges constitutionella, moraliska och economiska förhållanden icke tidigt sammanflätas, hvad kan väl, efter något sekel eller kanhända förut, hindra Norrska folket at

återbörja den kamp för sjelfständighet, som det nu försökt och, oaktadt så många och så stora svårigheter, öfver all förväntan länge underhållit. Det befunne sig icke då, såsom nu, i armod och nöd; det skakades icke blott af en tilfällig uprorsfeber, utan lifvades af en jämn och sund frihetskänsla; dess företag leddes troligen af duglige, bepröfvade anförare, icke af äfventyrare utan förstånd, utan mod och utan erfarenhet. Hvilken utgång af striden må man under sådana, förutsatta, omständigheter vänta? — Och kanhända styrdes Sverige icke då af en Hjelte, som förmådde sammanhålla och visste använda dess krafter; understöddes icke af mäktiga bundsförvandter; men slets innom sig af factioner eller hade at försvara sig mot främmande fiender, hvilkas uppenbara angrep eller hemliga ränker befrämjade Norriges affall.

Sveriges och Norriges folk, af et gemensamt ursprung, äga til följd däraf betydliga likheter i språk och lynnen, samt äfven i det hela och åldriga af lagsystem och styrelseordning. Men de äro ganska skiljaktiga i seder och tänkesätt, lagdetailler, nyare styrelseformer, folkclassers sammansättning och betydenhet, idoghetsföremål, verksamhetsriktning m. m. Dessa skiljaktigheter, som jag icke hinner vidare utreda, skola, om de bibehållas och med kraften af en statshvälfning ytterligare utvecklas, mäktigt verka til begge folkens söndring, just derföre, at de i motsatta directioner utgrena sig från en gemensam stam af hufvudförhållanden. Det torde vara lättare at under samma styrelse förbinda tvänne sjelfständiga folk af särskilda ursprung och af aldeles skiljaktiga arter, än tvänne närslägtade, men likväl så olika, som det Svenska och Norrska. Med folkslag förhåller det sig oftast som med secter i reli-

gion och vetenskaper: de hata hvarandra i den mån de nalkas.

I anledning af en väsendtlig skiljaktighet emellan Svenska och Norrska folken vill jag här framställa några allmänna anmärkningar.

Hvarje stat, åtmindstone af en viss vidd, styres under omedelbart eller medelbarligt inflytande af någon »aristocratie». Dennas art och beskaffenhet bestämmes af statens särskilda öden och läge. Det är lika omöjligt at köpmansaristocratien kan blifva den mäktiga i Österrike, som den ridderliga i England.

Den ännu icke fulländade revolutionsstriden i Europa är egenteligen en kamp mellan aristocratier. Den adliga i Frankrike, äfvensom i de flesta andra Söder-Europeiska stater, hufvudsakligen förenad med den prästerliga, var af mångfaldiga orsaker i grund förderfvad. Den måste falla, och då ingen Richelieu fanns, som på dess fall kunde, med konungamaktens styrka, upresa en embetsmannahierarchie, sökte *le tiers état* at intaga den fallandes ställe. Men denna folkclass var sammansatt af så skiljaktiga beståndsdelar, söndrad af så många olika interessen, at den, isolerad från thronen och i strid med de förra maktägande corporationerna, icke kunde, i en verksam egenskap, blifva nog mäktig at sammanhålla staten. Efter et fruktlöst försök at under en republikansk statsform höja blotta talangerna til välde, inbröt anarchien eller pöbelaristocratien. Den förde til en militaire regering, hvars hufvudman, med et beräknadt eller fanatiskt hat til handeln, sökte bilda en ny ridderlig aristocratie af sina till en stor del oridderliga vapenbröder. Dessa råa, roflystne, oädle krigare kunde dock omöjligen utgöra en hederscorps, hvilken äran skulle

sammanbinda, hvilken i en monarchisk ordning skulle genom sit anseende verka ömsom på regenten och ömsom på folket. Napoleons system föll med honom. Slumpens nya vulcaniska sammangyttring af dettas och af alla de föregåendes fragmenter synes icke länge kunna bestå, och följakteligen icke heller den thron, som blifvit på en sådan grund i hast upstaplad.

Sannolikt kommer Franska revolutionsstriden at ännu en längre tid fortfara. Den har hittils icke sträckt sig til Norden, men synes nu taga en riktning äfven dit.

I Sverige äro de särskilda aristocratiska ämnena så lyckligen blandade, och deras krafter så bestämda til ömsesidig motvigt, at för denna stat, i dess nuvarande skick, någon revolution icke bör vara at befara. Men dess förhållanden, äfven i detta afseende, förändras betydligen genom föreningen med Norrige.

Sveriges nästan oafbrutna krig under Gustaf Adolphs, Christinas och Carl X:s regeringar uphöjde åter den af Gustaf I och Carl IX nedsatta adelsaristocratien. Den blef allrådande under Carl XI:s minderårighet. För at frälsa staten måste denne store Konung bryta adelns välde. Det lyckades honom derigenom, at han bildade en embetsmannamyndighet, som utgick från en oinskränkt konungamakt, och deruti hade sit stöd och sin föreningspunct. Men denna konungamakt var ej hejdad. Carl XII:s långvariga, staten utarmande och under de sista nio åren olyckliga krig, samt ännu mera hans bortovaro från fäderneslandet uplifvade adelsaristocratien, hvilken, då Konungen föll utan at lämna efter sig manliga arfvingar, sökte åter tilvälla sig statens styrelse. Men Carl XI hade gifvit de tre ofrälse stånden af Sveriges representation en betydenhet, et sam-

band och en riktning, som nu motverkade och evigt skall motverka adelns försök til usurpation. Då upkommo nya former af aristocratie, partier, hvilka stredo med hvarandra under de täta riksdagarne. Gustaf III bröt dem, och när sedermera adeln i förening med arméen ville begagna den förlägenhet, hvaruti han försatt sig genom et olagligt och illa beredt krig, frälste han sig och staten genom det alltid verksamma medlet af konungamaktens utvidgande. Denna makt, och det deraf beroende embetsmannaväldet, öfverspändes ända til förtryck under Gustaf Adolphs regering. Hans okloka och olyckliga krig störtade honom. En ny sakernas ordning upkom, uti hvilken, med bibehållande af statens grundformer, särskilda myndigheter och inflytelser bevakas och återhållas af hvarandra. Under denna contrôle är embetsmannaaristocratien — af alla ofelbart den lindrigaste och mest naturenliga — nu rådande i Sverige.

I följd af omständigheter, hvilka det blefve för vidlyftigt at här utveckla, synas de Europeiska staterna hädanefter hafva mest at befara af *penningeväldet.* Denna art af aristocratie, om den icke såsom i England af andra väldigheter begränsas, är onekligen den mest förtryckande och den som snarast och ohjelpeligen förstör et folk. Samfundsanda, själslyftning, seder och caractersstyrka försvinna från den nation, hos hvilken penningen allena råder, hvars hela åtrå och verksamhet äro riktade på förvärfvandet deraf. Den makt och inflytelse, som förmögenhet, isynnerhet den rörliga, gifver, bör inskränkas til en negativ betydenhet. Den må *återhålla* annan aristocratie, men icke sjelf såsom sådan få verka. — Ännu är penningeväldet i Sverige sålunda begränsadt. Adeln, militairen, den civila embetsmannacorpsen, det lärda ståndet, ofrälse ståndspersoner, all-

mogen såsom riksstånd utgöra alla särskilda corporationer, hvar med sin sjelfständighetsanda, uti hvilken ingå antingen et visst förakt för sjelfva handelsståndet eller en afundsam förtrytelse öfver dess rikedomar och skrytsamma luxe.

I Norrige deremot lärer köpmansståndet vara det högst gällande och ansedda. Der finnes, med undantag af greffven af Jarlsberg, ingen inhemsk adel. Embetsmannaväldet der måste, oaktadt Danska konungamaktens oinskränkthet, i sednare tider hafva varit föga kraftfullt och sammanhängande. Norrska militairen, som under sekler icke förvärfvat någon krigsära, har varit ringa aktad. Odalbönderne, Norriges possessionater, spridde öfver et vidsträckt, til en stor del ofruktbart och obebodt land, hafva saknat bildning, förening och derigenom corporationsstyrka.

Norrska köpmansaristocratien är vådlig icke blott för Svenska styrelsemakten i Norrige, utan äfven, genom tidehvarfvets allmänna tendance, för Sveriges nuvarande samhällsordning. Den skulle, såsom mera utbildad än den Svenska, tjena denna til föresyn, och begge förena sig först at nedsätta en i allmänhet fattig adels och illa lönade embetsmäns anseende, samt vidare at inkräkta dessas inflytelseområden. Detta synes mig endast kunna förekommas genom Norriges införlifvande med Sverige. Då finge Norrska folket känna samhällsvärden, som icke beräknades efter förmögenhetsupskattning; nya föremål framstälde sig för skickliga Norrmäns verksamhet och ärelystnad; och de mångfaldiga personliga förhållanden, hvilka härigenom sammanflätade begge nationerna, skulle säkrast befästa rikenas förening.

At tidigt motverka Norrska köpmansaristocratiens öfverväldigande tilväxt är så mycket angelägnare, som Norriges

och Sveriges förening eller blotta förbund säkerligen komme at betydligen utvidga Scandinaviska halföns handel, hvilken icke bör återhållas derföre, at köpmansståndets statsmakt må inskränkas.

Eidsvoldska constitutionen röjer på flera ställen köpmannainflytelse. Den derigenom bildade nationalrepresentationen åsyftar et obegränsadt förmögenhetsvälde. Den beror allenast af folkval och, utom vid tilfällen af fanatisme, bestämmas dessa förnämligast af de genom egendom mäktigare bland det väljande folket. Köpstädernas i Norrige representanter skola utgöra $^{1}/_{3}$ af hela rikets. Det bör ej blifva svårt för den enda verksamma aristocratien i landet at ibland de öfriga $^{2}/_{3}$ inbringa så många af sina anhängare, som fordras til penningeinteressets säkra öfvervigt på storthinget.

Den ifrågavarande Norrska representationen är enkel och derigenom mäktig. Utan motvigt af någon ärftlig eller eljest sjelfskrifven representerande corps, som bevakar statens åldriga former och varaktiga interessen, uttrycker den blott tilfällets ensidiga och oafmätta fordringar. Den skall nödvändigt, om dess makt hinner stadga sig, blifva vådlig för thronen och staten. Den utgör et Engelskt underhus, utan öfverhus, en Americansk representantförsamling utan senat; ty ingen verklig contrôle ligger uti den, endast förbländande, anstalten at de på en gång och efter samma grunder valda representanterne *sjelfve* dela sig i tvänne kamrar.

Ehuru Eidsvoldska constitutionen i flera delar, synnerligen dem, som angå styrande makten, har en bokstaflig likhet med den Svenska, äro de i sina grunder och syftningar väsendtligen skiljaktiga. Den förra har en synbar rikt-

ning til anarchisk-aristocratie, sådan som Svenska ständernas under den så kallade frihetstiden; den sednare befästar konungamakten, då den bestämmer gränserna för dess och nationalrepresentationens ömsesidiga verkningsförmåga. Svenska ständerna kunna icke, såsom Norrska storthinget, befatta sig med enskilda regeringsärender (se t. ex. Eidsv. grundl. § 75 lit. h). De kunna icke, såsom detta, framtruga en lag utan konungens sanction, eller, ännu mera, kunngöra en sådan i sit namn (§ 79), en form, hvilken vid hvad tilfälle som hälst, och icke blott vid det i lagen förutsatta, kan missbrukas af et revolutionairt storthing. De äga icke, såsom detta, domsrätt öfver statsrådets ledamöter (§ 87), hvilken domsrätt öpnar et vidt fält åt politisk förföljelse, och hvars utöfning, genom det motstånd den upfordrar af maktägande embetsmän, så lätt kan leda til statens uplösning; o. s. v.

Min öfvertygelse, hvilken jag nu icke har tilfälle at styrka med anförande af flera skjäl, är den, at Norrige bör, så vidt möjligt är förenas, innerligen förenas, med Sverige. — Jag frågar dem, som känna vår tids händelser: I hvilken belägenhet vore väl Sverige nu, om de ifrån Danemark eröfrade provincerna, Skåne, Halland och Blekingen, hade 1809 och 1810 haft en egen statsförfattning, om visse Skånske herrar då fått tala och verka på en särskild sjelfständig riksdag för nämnde provincer? Och desse äro likväl icke genom fjäll skilde från Sverige. Uprorsfactioner der kunna icke befästa sig innom ouphörliga defiléer, sådana som de Norrska.

Men om Norriges införlifvande med Sverige anses nödigt, huru må det verkställas? Jag bekänner mig vara oförmögen at uttänka något säkert sätt dertil, sedan tilfället at besegra Norrska arméen är förloradt, och tvärtom rebellionen blifvit godkänd, samt Eidsvoldska constitutionen, såsom grundval för Norriges framtida statsform, antagen.

Förmodligen är det numera endast möjligt at *bereda* hvad, under andra förhållanden, genast kunnat med en segervinnares makt *verkställas*. En sådan beredning förutsätter kännedom af locala förhållanden och i synnerhet kännedom af Norrska folkets tilfälliga tankesätt samt af derpå verkande betydande personers afsigter.

Månne man här icke måste taga sin tilflygt til den eljest obehagliga utvägen: at söndra sinnena för at styra dem? Men denna utväg måste likväl, under närvarande omständigheter, med yttersta varsamhet, och efter den noggrannaste beräkning af alla sannolika följder, blott såsom et nödfallsmedel begagnas. —

Eidsvoldska constitutionen borde kunna depopulariseras: köpmansaristocratien framställas såsom en skräckbild för folket, och pöbelanarchien såsom en sådan för aristocraterna. Jag anser såsom en ofördelaktig sak, at upträdena i Christiania och Bergen icke gingo vidare.

Men i allt måste från Svenska regeringens sida handlas med den försigtighet, at den icke blir comprometterad, och at den icke ytterligare binder sina händer. Den bör prononcera litet, men detta välbetänkt, bestämdt och kraftfullt.

Det vore väl, om storthingets första åtgärd kunde inskränkas til en soumissionsact, och at en commission finge sig updraget at utarbeta et för föreningen passande con-

stitutionsförslag, hvilket under tiden, så vidt det skulle gälla särskildt för Norrige, kunde förvandlas til et administrationsreglemente, innefattande blott formerna af Norriges inre styrelse.

Goda Norrska hufvuden böra begripa, at en gemensam Norrsk och Svensk nationalrepresentation fordras til afgörande af sådana stora frågor, som icke kunna af två särskilda röster och således möjligen olika besvaras: t. ex. Konungaval, förmyndarestyrelse, gemensam beskattning för gemensamma statsbehof, m. fl. De böra inse, at begge folkens säkerhet påkallar en sådan gemensam representation för at samfällt *återhålla* den styrande makten, hvilken annars, begagnande gynnande tilfällen, skulle med det ena folkets missledda styrka kunna beröfva det andra sin frihet.

Månne det vore orådligt, at Kongl. Maj:t genom sina commissarier sjelf framstälde angelägenheten för en aflägsen framtid af en gemensam contrôle på konungamakten? Skulle en sådan framställnings upriktighet icke göra god verkan både i Norrige och Sverige?

För at på et populairt sätt kunna yrka en allmän revision af Eidsvoldska grundlagen skulle såsom skjäl dertil äfven kunna anföras, at denna grundlag icke försäkrade Norrska allmogen om den politiska tilvarelse, den ovilkorliga delaktighet i statens allmänna angelägenheter, som Svenska constitutionen, efter åldrig Nordisk statsrätt, förvarar åt den Svenska.

Men om en gemensam Norrsk och Svensk representation kan beredas, huru bör den vara sammansatt? Den Svenska, då den icke bedömes endast efter en politico-mechanisk theorie, utan betraktas från en vidsträcktare statsorga-

nisk synpunct, har, efter min tanka, et högt värde. Jag skulle så mycket mindre tilstyrka någon hittils föreslagen ändring deruti, som jag i allmänhet skattar constitutionella former, mindre efter deras synbara eller blott beräknade konstmässighet, än efter deras ålder och derigenom både bepröfvade och befästade styrka.

Men Norrige har icke någon adel och skulle, ehuru detta förhållande äfven til en stor del inträffar med Sveriges norra provincer, derigenom kanhända anse sig icke njuta full anpart i den gemensamma nationalrepresentationen, om den Svenska blefve normen derför. — Kunde man tala som herre och segervinnare til Norrska folket, vore det ganska enkelt at adla några nuvarande högre embetsmän och ansedde medborgare i Norrige, samt derefter kalla fyra Norrska ständer til en Svensk riksdag.

Om Svenska ofrälse ståndspersonernas representationsanspråk kunde göras antagligt på något sätt, som vore förenligt med den gamla Svenska nationalrepresentationens anda, skulle Norrska herrebönder kunna med denna Svenska ståndsclass införlifvas.

En, ehuru ofullkomlig, form til en gemensam Svensk och Norrsk representation vore den, at Svenska riksdagen och Norrska storthinget valde hvar sit utskott, af antingen lika eller i förhållande til staternas styrka olika antal ledamöter, hvilka skulle sammanträda at afgöra, eller til sanction af sina särskilda committenter bereda, frågor, som rörde Scandinavien. Denna form borde dock blott betraktas såsom *förberedelse* til något bättre och mera innerligen förenande.

Men lika angeläget som det är, at nödvändigheten af någon gemensam representation nu framställes, lika nödigt

anser jag det vara, at någon form deraf icke i förtid bestämmes. Detta högst vigtiga ämne fordrar at djupt begrundas och ifrån många olika synpuncter skärskådas. Kongl. Maj:t kan så mycket riktigare endast yrka *quæstio an*, som *quomodo* beror af Svenska ständernas bifall.

Hufvudsaken synes nu vara, at undanröja hinder för en klok reglering, så at den må kunna genomdrifvas, enär en fullständig plan dertil hunnit upgöras och granskas.

52.

Wirsén till Järta.

Christiania den 20 Octbr 1814.

H. Herr Landshöfdinge och Riddare.

Jag kan ej fullkomligare erkänna Hr Landshöfdingens och Riddarens benägna godhet att uplysa och råda oss, vid det under hand varande vigtiga tillfället, än då jag härhos meddelar en afskrift af Storthingets bref om dess i dag fattade beslut. Första steget är nu vunnit. Opinionssaken, som var den svåraste, är besegrad.

Af 79 ledamöter, voro 74 för föreningen. De 5, som voro emot (Bergenhusare), *Christie*, *Hagerup*, *Motzfeld*, *Dahl* och *Konow*, declarerade, att de handlade efter instructioner; men att deras tanka eljest var aldeles lika med de öfrige ledamöternes. Ingen enda bonde var emot föreningen.

Att Konungen icke genast proclamerades har afseende på lugnets bibehållande uti de norra provincerne. Skulle Konungen genast blifvit proclamerad, så hade med det samma eden bort folket affordras, och att göra det, innan de ännu känna förändringarne uti constitutionen, hade varit för mycket begärt, då man besinnar med hvad lynne de betraktat denna sak. Det är redan mycket att på 14 dagar hafva fått en sådan sammanstämning uti representanternes öfvertygelse om nödvändighetens kraf; ty af hjertats böjelse hafva ganska få ingått uti detta verk.

Jag tviflar ej, att vi ju skola komma till ett temmeligen godt mål. Riksdagen bör nu icke blifva lång; men ledamöter nämnas som utarbeta alla saker, tills dess på en gång må kunna samlas representanter af bägge folken. Jag skrifver detta uti ögonblicket af sakens afgörande. H. K. H. räknar naturligtvis hvar minut, och således går courirn utan alt uppehåll. Detta bref bär stempeln af en sådan brådska.

Jag har varit opasslig några dar och inqviette tillika. Eljest hade jag längesen tagit mig den friheten att skrifva och säga huru högt jag värderar Hr Landshöfdingens godhet. Det mig communicerade ypperliga document har rad för rad tjent till material för våra stundom rätt alfvarsamma discussioner med comitén, som med oss afhandlat. På det hela har man dock att berömma sig af Norrske representanterne. Deras fädemeslandskänsla är stark och ren. Bevis på deras förstånd är, att äfven de aflägsne, som hade minst att frukta af kriget och kommo hit med så starka preventioner, likväl så enstämmigt erkänt föreningens angelägenhet.

Baron Wetterstedt äfvensom de öfrige Hrr Commissarier bedja hälsa på det uprigtigaste.

Med fullkomligaste högaktning och tillgifvenhet har jag den äran framlefva

H. Hr Landshöfdingens

Ödmjuke tjenare

Wirsén.

Upplysningar.

Sid. 1, rad 8. Utnämnde generalguvernören öfver Norge, generalbefälhafvaren öfver den s. k. reserv-arméen, fältmarskalken grefve H. H. von Essen.

Sid. 2. rad 4 ff. Angående det förslag, som Gahn här meddelar Järta, yttrar Wirsén i ett bref till f. d. statsrådet friherre B. B. von Platen den 24 februari 1814: »Om den civila personen till H. E. Grefve v. Essens biträde är man här ännu icke öfverens. Jag vet ingen bättre och nyttigare än Landshöfding Järta, och jag tviflar icke en minut, det ju H. E. Grefve Essen skulle vara väl belåten och tillika göra Järta fullkomligt nöjd.» Själf var Essen emellertid af en annan mening, såsom synes af följande yttrande i hans bref till t. f. hofkanslern v. Brinkman den 2 mars: »Det är Landshöfding Järta som man vill påstå vara den första person af alla för att i civila vägen biträda generalguvernören i Norrige. Herr Kammarherrens reflexioner öfver denna mannen (som jag vet, at Ni för öfrigt värderar ganska mycket) äro precist de samma jag gjort, och ehuru vi äro gamla bekanta och vänner, skulle jag dock ej kunna flattera mig af at han länge uthärdade med at stundom finna sig föranlåten at se en annan än hans tanke och mening följas.» (Ur originalet i arkivet på Trolle-Ljungby).

Sid. 3, rad. 6. F. d. danske ståthållaren öfver Norge, prins Christian Fredrik.

Sid. 3, rad. 8. Landshöfdingen öfver Göteborgs och Bohus län grefve Axel von Rosen, den 28 febr. 1814 utnämnd till guvernör öfver Trondhjems stift.

Sid. 3, rad. 12. Landshöfdingen öfver Skaraborgs län, f. d. statsrådet friherre Georg Adlersparre.

Sid. 6, rad. 3. Rörande ändamålet med grefve Rosens här nämnda beskickning, se Alin, Den svensk-norska unionen I, sid. 39 f.

Sid. 7, rad. 8. Grefve Herman Wedel-Jarlsberg, Norges i fråga om statsmannavyer och social ställning främste man på denna tid; — personlig vän till Platen och Adlersparre.

Sidd. 5—7. Wirséns här meddelade bref till Järta kompletteras af följande bref till Platen, dateradt Stockholm den 3 mars 1814.

Min N. Baron. Jag har riktigt emottagit benägna skrifvelsen af d. 26:te förliden; men sen Gref Rosen kom tillbaka, har jag icke haft något ord från Hr Baron. Hvad säges nu om ställningen? hvad är att göra? hvad kan göras? Jag önskar högeligen att få veta Eders Excellences tankar derom. H. E. Grefve v. Essen behagar nämna om uttagandet ytterligare af en class af conscriptionen. Också var derom redan kungörelse utfärdad; men man kan ej sammandraga desse unga menniskor till excercice under vintern, och dugligt befäl för dem finnes ju ej eller. Efter min tanka bör den yttersta energie employeras för att preparera alt till en deciderande offensiv rörelse fram på våren, så snart nemligen årstid och vägar det tillåta, men krafterne nu icke uttömmas att göra det som icke förslår. Kunde vi få allting i ordning, då medger jag gerna att en vintercampagne bör kunna anses för den verksammaste; men ty värr kan det icke ske, och nu hvilar alt derpå att kunna cachera sin svaghet för hela verlden. Dertill hörer i min tanka att icke skrida till något offensivt, hvaraf utgången kunde blifva tvifvelaktig, men deremot ej eller göra någon rörelse tillbaka, som kunde marquera fruktan af ett infall från deras sida. Han skall aldrig våga det, sedan han inbillat folket, att han är i fred med hela verlden.

Men hvad säger Hr Baron derom, att alla de förnämsta Norrmännen funnos inne uti hans interesse? Grefve Wedels svärfar och närmaste slägtingar: hvad skall man säga derom? Sannerligen för Gud börjar jag icke misstänka dem alla conspirera emot oss. Jag regreterar högeligen, att jag icke fick se Gref Wedel. Jag kan någorlunda se menniskans inre, och jag är så högeligen nyfiken att veta hvad som bor i den herrns själ. Med den öppenhet och rena caractère man beskrifvit honom, är det ju icke gerna möjligt, att han skall kunna spela en så infam rôle. Är han åter upriktig, så tyckes mig, att han borde kunna taga alfvarsamma steg och få sina vänner med sig, — alla desse spela ju om hufvuna. Nu reser Gref Wedel ifrån oss: har han lofvat arbeta för oss på ett upriktigt sätt, och huru? Ämnar han verka i hemlighet, eller vill han eclatera andra tankesätt än dem, som öfverensstämma med Prins Christians företag? Detta vore vigtigt att veta. Hans egen advocatur om Norriges rätt att upgöra sina vilkor behagar mig aldeles ej. De hafva den i sjelfva verket aldeles icke. Om han önskar på ett beskedligt sätt, så veta de ju alla att

det är vår Konungs mening; men att capitulera med sin öfverhet borde aldrig få lyckas.

Om flottornas försättande uti tjenstfärdigt stånd träffas nu alfvarsamma anstalter. Likaledes vill man arbeta på förråders samlande och completteringar af alla slag. Men min Gud, hvarifrån skola fonder komma till alt detta! Jag önskar att sista acten icke måtte blifva sämre, än hela det öfriga spectaclet.

Jag tillåter mig ej att klandra Rosens sätt att utföra sin commission; måhända gjorde han rätt. Men vår öfverenskommelse var, att han skulle tala det strängaste språk med Prinsen — hvarföre målade han honom icke fan på väggen så svart som han är, uti alla rådernes närvaro, eller hvarföre begärde han icke enskilt samtal? Han hade ett så rent spel, att han gerna kunnat hafva satt sig bredd med Prinsen för en stund. Han hade bort vara qvar i det längsta och talt med alla menniskor. Att han ej medförde proclamationerne, var också illa. Men som sagt är: kanske gjorde han ännu mycket bättre som skedde och att jag ser orätt; men en rebell skall man ej handtera med ceremonie. General Haxthausen är den största bofven i hela samlingen; jag litar aldrig ett ord på hans omtalta förlägenhet. Planen är vidlyftig och rotfast. Alquier[1] måtte sjelf hafva lagt hand dervid. Att Norrske officerare vid Wermlands gräns vist öfverste Gahn så mycket förtroende, anser jag vara bara knep. Han bör altså rådas till mycken försigtighet. Jag återkommer till det: vill Wedel uprigtigt tjena Sverge, så bör han ännu kunna stanna detta hjul. Men blir han passiv, så sannerligen är icke han en hufvudman i complotten.

Hvad Hr Baron säger om spanmålsverket, öfverensstämmer aldeles med min öfvertygelse. Jag recommenderar mig i Hr Barons ynnest och godhet, samt har den äran vara

Dess

Ödke T:e

W:n.

(Orig. i Kungl. Bibl.)

Detta bref följdes inom kort af ett nytt, dateradt Stockholm d. 7 mars 1814:

Min N. Baron.

Jag har varit sängliggande sjuk och finner mig ännu i denna stund ganska illa. Mitt humeur är aldeles borta och jag är kraftlös, utan förmåga att arbeta. Med hvar dag detta tillstånd fortfar, sjunker

---

[1] Fransk minister i Stockholm 1810—1811, i Köpenhamn 1811—1814.

jag nerföre, ty ärender hopa sig öfver mig, och föreställningen att ej kunna arbeta mig igenom gör mig olyckligare.

Ibland söker jag med mina tankar arbeta mig igenom detta haf, och föresätter mig att se ljust; men det lyckas allenast för en kort stund. Ställningen här uppe kan just icke eller inge mycket mod, utan att jag likväl har att beklaga mig öfver någon, hvarken i allmänt eller personligt afseende.

Till H. E. Grefve v. Essen skickar jag med dagsposten en vue af den Norrska saken, och i morgon skall jag i krigsconseillen ha ett beslut.[1] Jag tycker aldeles icke om, att man vill kasta allt på H. E. der nere.

Men jag kommer altid tillbaka till det att, oaktadt min önskan vore det man kunde företaga något som ledde till en snar uplösning af detta helfvetiska tillstånd, är det likväl ett för högt spel, om man ej kan med någorlunda sannolikhet beräkna reussit deråt. Öfverväg noga der nere alla omständigheter. Jag vill gärna för min person ligga på förpost om det behöfdes; men skola vi åter hålla oss på defensiven, för att vänta händelsernes utveckling och under tiden allenast inquietera, då frågar jag, hvarföre man drar all beväringen dit ner på en punct, i stället att man borde hota på många. Järta är utan en enda krigsman på den gränsen, som nog gör Prins Christian godt; ty eljest nödgades han väl ock skicka några trouppar nordanfjells.

Hr Barons bref af d. 2:dra dennes erhöll jag just nu i ögonblicket. Den säden blef ju dyrare än våra i Mariestad öfverenskomne pris, som Hr Commercerådet Santesson inköpte; men i alla fall skall jag deponera pengarne innan nästa postdag. Jag tror vi icke köpa mer spanmål uti sakernes närvarande skick.

Nå, Major Bagge är ju längesen ordentligt uptagen bland riddersmännen; således i den deln försoning. Men huru skall det gå med arbetsmanskap till canaln, om icke denna soppa blir utkokad dessförinnan? Ännu har jag det hopp, att de öpna ögonen och icke rusa rakt i förderfvet: men som Hr Baron säger: vishet och den högsta moderation fordras i sättet att handtera detta verk, ej allenast i högsta rummet, ty det går nog bra; men ock lägre ner bör samma anda råda. Jag orkar omöjligen skrifva mer, och ej eller vet jag något som duger.

Var nådig lemna mig ej i okunnighet, hvad Gref Wedel företager sig på andra sidan. Är det verkligen sant, att han arbetar för oss? För Guds skull, lugna mig med tröst, jag behöfver den så väl.

---

[1] Jfr statsrådsprotokollet den 8 mars 1814, meddeladt såsom bilaga 37, c, till Alin, Den svensk-norska unionen, I.

Med oföränderlig vördsam tillgifvenhet har jag den äran framlefva

H. Herr Barons

ödmjukaste tjenare
Wirsén.

(Original i Kungl. Biblioteket.)

Sid. 8, rad. 3 f. Statsministern för utrikes ärendena grefve Lars von Engeström.

Sid. 8, rad. 17. Statssekreteraren för finansärendena grefve A. G. Mörner.

Sid. 8, rad. 24 f. De norrmän, om hvilka i detta bref talas — bergsrådet Knoph samt hrr Aas och Leigh — voro sända till Falun med anledning af följande bref till stiftsamtmannen i Trondhjem, grefve Trampe, dateradt Falun den 6 februari 1814:

Herr Grefven och Stiftsamtmannen lärer redan känna, at genom et emellan Sverige och Danmark den 14 nästlidne Januarii affattadt fredsfördrag Norrige blifvit afträdt til Sverige. Med första underrättelsen derom erhöll jag Hans Majestäts min Konungs befallning at til undsättning för de delar af Norrige, som gränsa intil eller hafva gemenskap med det mig nådigst anförtrodda Stora Kopparbergs län, hålla i beredskap den spannmål, hvaraf jag redan hade eller vidare kunde få tilgång. För at med all möjlig skyndsamhet reglera några i detta afseende nödiga anstalter reste jag genast til Stockholm. Återkommen derifrån hastar jag at underrätta Herr Grefven och Stiftsamtmannen om Hans Kongl. Maj:ts välgörande afsigter mot Norriges innevånare och om de medel, som jag kan använda för at til någon del fullgöra dem. Jag har för det närvarande uti kronans magaziner inom denna province 1,000 tunnor råg och 2,000 tunnor hafre. Detta förråd skulle kunna ansenligen ökas, om det vore möjligt at härifrån til Norrige transportera betydligare qvantiteter af säd, men dervid möta stora svårigheter, Jag anser ock provideringen för en del af Norrige ifrån mit län blott som en nödfallsanstalt, hvilken, såsom jag hoppas, ej behöfver vidt utsträckas, då jag känner, at betydliga förråd af säd äro samlade i Götheborgs och andra Svenska hamnar, för at, så snart segelfarten blifver öppen, afgå til särskilda städer i Norrige. Då förmodligen Norrige i allmänhet, och särdeles den norra delen deraf, saknar hafre til utsäde, och säden, efter klimatet tjenlig, icke torde vara at förvänta ifrån Götheborg, tror jag det vara angelägnast, at denna kornsort, så vidt möjligt är, härifrån öfverföres. Af samma ritorra hafre, skördad på Ösel, som

förlidet år allmänneligen såddes i denna province, och hvilken då hann til full mognad, har jag nära 1,000 tunnor at disponera. Det öfriga af kronans härvarande hafreförråd, som vuxit under et blidare climat i Skåne och Pommern, anser jag vara mindre säkert til utsäde i Norden. Jag söker äfven at för Norriges behof upköpa innom denna ort hafre af sistlidet års växt, men jag måste härvid nyttja en viss varsamhet för at icke uppstegra sädesprisen, hvilka genom de enskilda speculationer, som Norriges förening med Sverige väcker, redan börjat at stiga. Svenska regeringens omsorger at af kronans redan samlade förråd förse Norrige med säd, för åtminstone en betydlig del af behofven, böra likväl återhålla prisens altför oskäliga förhöjning.

Sedan jag nu haft äran lämna Herr Grefven och Stiftsamtmannen underrättelse om de tilgångar af säd, som finnas under min disposition til undsättning för de intil mit län gränsande orter af Norrige, återstår för mig at upgifva de transportmedel, som härifrån kunna begagnas.

De äro:

1:o. Forsling til Röraas och andra platser innom Norrige efter enskilda beting med Dalbönder. Denna anstalt blifver likväl kostsam och svår, då retourforor icke gerna för kronans räkning kunna anskaffas eller här användas och härvarande handlande, som sjelfve vilja öfversända säd til utbyte mot Norrska varor, icke torde kunna förmås til billiga öfverenskommelser om blotta retourfororna. Kanhända skulle Norrske köpmän vilja för egen räkning hitsända fisk och andra Norrska varor, och då vore det icke omöjligt at med deras speculationer förena de ifrågavarande spannmålstransporter til Norrige, samt såmedelst emellan kronan och desse köpmän fördela det hela af forslingskostnaden. I et sådant fall kan jag försäkra, at de Norrske handlandes förslag skola i allt hvad på mig beror befrämjas.

2:o. Forsling genom såkallad kronoskjuts till Åsen i Elfdahls socken äfvensom i Lima socken intil gränsen. Denna anstalt förutsätter, at säden skulle af Norrmän afhämtas vid berörde uplagsställen. Möjligheterna häraf kan jag i saknad af en närmare local kännedom icke bedöma. Vägen öfver Åsen til gränsen räknas at utgöra omkring 14 mil. Det är denna väg, som leder til Röraas och vidare til Trondhiem. Längre än til Åsen kan jag icke sträcka kronoskjutsningarne, emedan sedermera vidtager en aldeles obebodd trakt af 6 mil och den glest bebygda Särna socken icke kan betungas med några betydliga skjutser. Hvad genom Lima socken skulle kunna öfverföras til Tryssil i Aggerhus stift, torde vidare kunna transporteras til orter innom Trondhiems stift, som förmodligen mest

behöfver undsättning och har svårast i närvarande ögonblick at erhålla den ifrån andra län af Sverige.

Det är af största angelägenhet, at forslingsanstalterna skyndsamt bestämmas. At ömsesidigt sätta dem i verket fordrar en viss tid, och äfven med kronoskjuts kan jag ej på hvardera vägen låta transportera mera än 2 à 300 tunnor hvarje vecka. Jag har derför ansett mig böra proponera Herr Grefven och Stiftsamtmannen at genast efter emottagandet af detta bref hitsända någon man, som äger Herr Grefvens förtroende, som känner alla de förhållanden hvilka ifrån Norrska sidan härvid böra komma i beräkning, och som följakteligen kan lämna mig de underrättelser jag derom saknar. Efter öfverläggning med en sådan af Herr Grefven och Stiftsamtmannen befullmäktigad person, kan jag genast bestämma och til skyndsam verkställighet bringa de transportanstalter, som kunna finnas lättast och snarast leda til det vigtiga ändamålet.

Jag döljer ej för mig den betänklighet, som hos Herr Grefven och Stiftsamtmannen kan upstå, at, innan Norrige blifvit af Svenska regeringen taget i besittning, medverka til upfyllandet af denna regerings befallningar. Men då formaliteten af detta besittningstagande icke länge lärer dröja, Hans Maj:t Konungens af Danmark befallning til Norriges öfverlämnande redan är gifven, och en allmän nöd i det land, hvaraf Herr Grefven och Stiftsamtmannen har styrelsen, påkallar en skyndsam hjelp, hoppas jag, at Herr Grefven och Stiftsamtmannen icke finner den proposition, jag nu haft äran at göra, förhastad och derigenom otilbörlig. Jag begär icke mera, än at en kunnig och med Herr Grefvens förtoende hedrad person sändes hit, för at med mig *bereda* de anstalter, som min Konungs ädelmod vill låta *verkställa* genast i första ögonblicket af sin regering öfver Norriges folk.

De vilkor, hvarunder Konungen vill lämna undsättning af säd åt Norriges innevånare, äro mig ännu icke bekanta, men med personlig kännedom af Hans Kongl. Maj:ts höga tänkesätt, och med en dyrbar erfarenhet af den öma omsorg hvarmed Hans Kongl. Maj:t under det sist förflutna året räddat ifrån en hotande hungersnöd och framtida undergång den province, som jag har den lyckan at styra, är jag förvissad, at den hjelp, som af kronans förråd nu ämnas åt Norriges folk, blifver lika lindrigt beräknad som verksamt gifven.

Den enspännare, som öfverbringar detta bref, känner vägen emellan Elfdalen och Norrska gränsen och kan derom lämna nödiga underrättelser. Resan genom Särna socken och derifrån til Elfdalen blifver visserligen svår för den person, som jag anmodat Herr Grefven och Stiftsamtmannen at hitsända. För at så mycket möjligt är

lätta den, får jag äran härhos sända en öppen ordre til kronobetjeningen at gifva den resande nödigt biträde.

Med fullkomlig högaktning har jag äran framhärda etc.

Hans Järta.

(Koncept af Järtas hand i Upsala universitets bibliotek).

Sid. 10, rad. 14. Stiftsamtmannen i Akershus stift Emanuel de Thygeson.

Sid 11, rad. 10 f. Den förstnämnda af dessa skrifvelser till grefve Essen var daterad Falun den 6 mars och af följande lydelse:

Det til Westmanlands regemente hörande beväringsmanskap från mit län sammandrages under loppet af den ingående veckan, för at, enligt befälhafvarens reqvisition, den 15:de vara samladt i Westerås.

Med de hemmavarandes af Dalregementets beväring sammandragning til afmarche upskjuter jag, tils jag kan erhålla E. E. vidare föreskrifter derom, i följd af mit med sista post afgifna memorial i detta ämne, och tils, ifall den beslutna marchen skall ske, nödigt befäl hinner hitkomma. Det fordras åtminstone en ganska förståndig och imponerande officer för at nedmarchera med en skock af aldeles odisciplinerade och oöfvade mestadels Moragossar, som icke under et exercitiemöte innom orten hunnit vänjas vid militairisk ordning och lydnad.

Nya skjäl föranleda mig at ännu vidare föreställa E. E. den, efter min öfvertygelse, vigtiga angelägenheten, at detta *Dalbeväringsmanskap* icke i närvarande ögonblick uttages från orten. För någon tid sedan gaf jag kronofogden i Ofvan Siljans (eller Mora) fögderi, äfven som jag genast vid underrättelsen om edsafläggningen i Tryssil sändt til en intelligent länsman i Lima, hemliga förhållningsordres för den icke förmodade men dock *möjliga* händelsen af en Norrsk ströfcorps' inträngande öfver mit läns gräns. De gå ut på at 1:o genast bortföra alla hästar, boskap och, så vidt möjligt vore, lefnadsmedel, för at sålunda försvåra den antågande trouppens frammarche och göra dess återmarche nästan omöjlig, samt 2:o at skyndsammast i de närmast gränsen belägna socknar sammankalla alla hemmavarande beväringsclasser och finna dermed frivillige, beväpna dem med egna lodbössor och andra gevär, samt sålunda hålla dem i ordning tils jag kunde hinna ankomma. Kronofogden i Mora är på min vidare befallning nu hitkommen. Han säger mig at i hans fögderi, särdeles i Mora socken, råder en mycket god esprit, at allmogen, som af gammalt föraktar Norrskar, dem de anse såsom Danskar, är förargad öfver dröjsmålet med Norriges öfverlämnande och öfver möjligheten af ett Norrskt anfall, at den begärt krut och

bly, samt at alt är i beredskap för at, innom några timmar sedan befallning derom blifvit af kronobetjeningen gifven, blotta bygden omkring vägen på alt annat än manbart folk, hvilket så mycket lättare kan verkställas, som Dalkarlen har dubbla, ungefärligen lika bebygda, hemvist, et för vintern på de odlade, tätt befolkade trakterna och et för sommaren i skogarne, eller vid de såkallade fäbodvallarne. Ehuru det sannolikt icke nu kommer at behöfvas, anser jag mig böra nyttja detta tillfälle at underhålla och lifva Dalkarlarnes gamla anda. Det kan en annan gång blifva af nytta, och det skall göra effect i Norrige, der man sökt inbilla folket, at Svenskarne vore missnöjda med Kronprinsen och trötte vid hans krigiska företag, m. m. Jag har således beslutit mig at med en viss högtidlighet företaga åtskilliga krigiska anstalter. Jag upsänder genast krut och bly til de öfra socknarne i Vester-Dalarne; låter här stöpa litet kulor, hvartil en anstalt är bevarad sedan 1808 års krig; efterfrågar möjligheten at inqvartera och proviantera en betydligare styrka i Elfdalen och Särna; låter rykte utgå om någon reguliere trouppes anmarche til denna ort, m. m. Så snart jag erhållit underrättelse, at sammandragningen af beväringen til Vestmanlands regemente i de nedra socknarne ordentligen och utan krångel för sig gått, hvarförinnan jag ej kan aflägsna mig härifrån, reser jag up genom Leksand til Mora och kanske Elfdalen samt, om jag efter de starka snöfallen kan framkomma öfver den obebygda trakten emellan Mora och Lima, gör jag nedresan genom Vester-Dalarne. Vid Siljansforss bruk finnas 6 st. ordentligen monterade 3-pundiga canoner. Dem låter jag framföra til Mora kyrka. Några canoner finnas äfven här at likaledes använda til parade.

Det är visserligen et långt drifvet polissonerie, at, utan någon enda man under gevär, vilja söka imponera från denna punct på Norriges regent. Men hans företag synas mig, ehuru understödde för detta ögnablick af en betydlig styrka, vara i längden mindre solide än mina. Jag vet åtminstone at, i händelse min province behöfde försvaras, skulle jag innom fyra dagar hafva 10,000 Dalkarlar med matsäckar och en stor del med skjutgevär, under min aldeles egenmäktiga disposition. Detta folk älskar ej krigsjenst på aflägsnare orter, men är förfärligt om det får strida för sit hem. Det har i allmänhet mycken intelligence och vana vid ordning under *civilt* befäl. För några år sedan anställdes et björnskall i Ofvan Siljans fögderi, som formerades på nio mils omkrets, och der hvar man framkom på rätt tid til den bestämda skottplatsen.

Jag anser det vara af vigt, ehvad vi vänta anfall eller ärna anfalla (hvilket senare jag ännu tror vara för tidigt, innan Prinsen hunnit tömma enthousiasmen och magazinerna), at man ej låter

honom sjelf välja sina operationspuncter, utan söker, medelst inquieterande anstalter på flera vägar, at sprida hans styrka. Kunde jag på minsta sätt verkliggöra de rykten jag utbjuder om reguliera trouppers samling innom denna province, och dermed understödja mit charlataneri med Dalallmogen; blefve mina chimeriqua operationer förenade med mera verkliga demonstrationer i Jämtland, hvars regemente lärer vara hemma; så tror jag at Prinsen skulle nödgas återsända de til Hedemarken neddragna Nordanfjells-trouppeme, hvilke hemkomne saknade alt uppehälle och vore omgifne af missnöjda sinnen. — I alla fall skulle det norra landets *Fäder och Vise*, om sådane komme til riksdagen, fara åstad med vacklande tänkesätt. — Norrskarne äro ej vane vid revolutioner. Det har varit orimligt, at man någonsin kunnat tiltro dem om en sådan til vår faveur, då de ännu hade en *laglig* öfverhet. Men nu tror jag dem lätt nog kunna afskräckas ifrån at understödja Prinsens til landets förderf uppenbarligen ledande usurpation, så framt hans terroristiska medel icke äro desto kraftigare. Märkeligt är at han, som i alt tyckes vilja parodiera vår revolution af 1809, samlar riksdagen vid Edswold och ej i Christiania. Han lärer anse sig behöfva de på Hedemarken förlagda trouppers *sammanhållna svärd*, likasom vi behöfde vestra arméens, för at befordra öfverläggningarnes frihet, hvarmed han förmodligen är mindre uprigtig än vår revolutions chef det var. — Riksdagsterminen den 10 April är ej illa vald. Vägarne från Sverige äro då vanligen impracticable. — Med detta års ymniga snö torde likväl då ännu communicationerna emellan de norra delarna af begge rikena vara öpna och man således kunna fortfara at inquietera honom Nordanfjälls.

För at menagera den esprit, som fordras til denna landsorts försvar i närvarande stund, tranquilisera sinnena, och icke för Norrskarna blotta vår svaghet, är absolut nödigt at de hemmavarande af Dalbeväringen få, tils communicationerne med Norrige af årstiden afbrytas, förblifva hemma och nu endast i orten sammandragas och mönstras, m. m. De göra, som jag förut sagt, ingen synnerlig nytta här; men också, såsom aldeles oöfvade, föga nytta vid arméen. — Kunde jag äfven återfå länets til Westmanlands regemente hörande beväringsmanskap, hvilket är öfvadt, så förmodar jag at, genom denna lilla trouppes marche på särskilda vägar, mot gränsen, och dess skenbara mångdubblande genom åtskilliga för detta ändamål möjliga tilställningar, kunna åstadkomma någon effect i Norrige Nordanfjälls. Detta beväringsmanskap ifrån mit län utgör ungefärligen 150 man, om alla, vid en så hastig sammanbådning, finnas tilstädes, hvarom jag tviflar. En ordre från Eders Excellence om deras afskiljande från det öfriga af Westmanlandsbeväringen, eller det som utgår ifrån

Westerås län, kunde med courier ankomma innan afmarchen ifrån Westerås den 15:de. I sådant fall skulle jag önska at, då Capitain Ehrenheim lärer komma at anföra hufvudcorpsen, Lieutenant Tuné, som var närvarande vid mönstringarne innom detta län och sedermera exercerat gossarne, eller någon annan intelligent officer, finge befälet öfver detta detachement, med ordres at verkställa mina dispositioner. Några man af stammen, helst ifrån detta län, samt et par duglige underofficerare behöfdes til underbefäl. Jag har i öfrigt innom denna province en ganska kjäck och skicklig afskedad officer, Major Godée, hvars biträde jag har at påräkna. — Af de sist hemkomne afskedade soldater skall jag kunna engagera de dugligaste at formera en liten fri corps, til stam för de hemmavarande af Dalbeväringen.

Jag begär nu genom Herr Statssecreteraren Wirsén en Kongl. auctorisation at för möjliga behof disponera hvad i regementets förråd finnes af bevärings- och beklädnadspersedlar.

Om Eders Excellence icke finner mit projecterade uptåg altför löjligt, skulle jag önska at i sammanhang dermed ordres afginge til Jämtland at äfven der röra regementet, dock utan at för tidigt gå öfver gränsen. Om sådana ordres skickas med någon officer, kunde han taga vägen härigenom.

Förstorande rykten skola emedlertid hastigt komma till Norrige. De äro redan på vägen, och växa säkerligen innan de hinna öfver fjällen.

(Koncept af Järtas hand i Upsala universitets bibliotek.)

Sid. 13, rad. 19. Sekreteraren i kabinettet för utrikes brefväxlingen Carl Hochschild.

Sid. 14, rad. 6. Anker, en af Norges vid denna tid mest betydande släkter.

Sid. 15, rad. 17 ff. Angående det här berörda förhållandet yttrade Wirsén i sitt ofvan citerade bref till Platen den 24 febr. 1814:

»Många betänkligheter ha hos mig redan upstått: å ena sidan finner jag de ifrågavarande affairerne handteras något summariskt, utan form eller sammanhang med de Svenska, å andra sidan tycker jag mig erfara, att det sker efter en ledning gifven utifrån, hvari således endast med varsamhet kan sökas rättelse, der verkeliga omständigheter af vigt fordra det. På det hela bör jag dock ej neka mig hafva funnit den största gemensamhet och öfverensstämmelse i afsigter och nit. Det vore således hårdt, om personliga förhållanden eller oskyldiga misstag, som genom mera öfverläggning kunnat förekommas, skulle en enda minut eloignera oss från det för hela fäder-

neslandet och efterkommande dyrbara föremålet af bägge rikenas snara och lyckliga förening.» — I ett annat bref till Platen (den 9 mars 1814) yttrar han i samma ämne: »I dag afgår från krigssidan ett embetsbref till H. E. Gref von Essen. — Det är första gången som de Norrska ärenderna fått komma till statsrådet.» (Ur origg. i Kongl. Bibl.).

Sid. 16, rad. 28. Kommenderande generalen i Nordanfjällska Norge C. J. V. von Schmettow.

Sid. 23, rad. 21. Svenske ministern i Köpenhamn friherre J. H. Tawast.

Sid. 23, rad. 23 f. Titulära regeringsrådet Wahlström, anställd vid grefve Essens civila kansli.

Sid. 23, rad. 28. Hofkanslern friherre Gustaf af Wetterstedt.

Sid. 27, rad. 8. Landshöfdingen öfver Jämtlands län A. Wasell.

Sid. 31, rad. 9. Statsrådet friherre Carl Lagerbring.

Sid. 34, rad. 20. Norska statsrådet M. G. Rosencrantz. Hans broder, Niels Rosencrantz, var dansk utrikesminister.

Sid. 39, rad. 21. Landshöfdingen öfver Vermlands län E. v. Echstedt.

Sid. 40, rad. 9. Af den nämda korrespondensen må här meddelas följande tvenne bref.

Höijvelbaarne

Herr Landshövding.

Deres Höijvelbaarenheds meget beærede af 4:de Martii s. l. modtog jeg i Dag her i Trondhiem, siden jeg allerede ved dets Ankomst havde forladt Röraas, og for hvilket min aller ærbödigste Tak aflægges.

Det svage Haab jeg af Deres Höijvelbaarenheds Brev kan uddrage til Hielp for de mange Fattige paa Röraas, der ved min Tilbagekomst blev tröstet med de gladeste Udsigter af et lykkeligt Udfald af min Udsending, smertede mig inderligen, og denne min Bekymring foröges end mere ved den Virkning, som den pludselige Sperren af Grensecommunicationen giör paa min private Stilling. De veed, Deres Höijvelbaarenhed, at under mit Ophold i Fahlun gav jeg Enkelte betydelige Pengeforskudde paa det Korn og Meelvarer jeg hos Dem havde tilakkorderet mig, og ved min Ankomst til Lilleboe var megen Fisk og Kobber i samme Hensigt udleveret til Retourlæs for de svenske Forselbönder, uden at have faaet valuta derfor i Sæd.

Min og mine Fuldmægtigers uindskrænkede Tillid til at i det minste nysnævnte Handel skulde faae det tilönskede gode Udfald har virket, at jeg i dette Tilfælde har oversteget min Fuldmagt, og skiönt den omskrevne Fisk tilhörte Herr Leigh, bliver jeg dog den der maae eij allene refundere samme i Natura, men og ligeledes Penge- og Kobberforskuddet. Jeg er ganske forvisset om, at jeg i sin Tid vil erholde hos vedkommende Herrer i Sverrig mit Utlæg tilbage, men da jeg har gaaet udenfor min Instrux, maae jeg selv staae til Ansvar for denne min Handling og aflægge Rigtighed for det som blev mig betroet. Allerhöijstærede Herr Landshövding! De veed at jag med en talrig Familie, og uden nogensinde at have arvet noget, ikke kan være bemidlet. Disse foranförte Hendelser vil derfor sætte mig og min Familie i den mest trykkende Tilstand, og uden Deres Ædelmodighed lader den sig ikke undgaae. Jeg ansöger derfor aller ærbödigst at Deres Höijvelbaarenhed til det meget foregaaende gode mod mig og vil tillægge dette, at for de Varer og Penge, jeg selv og ved andre allerede har udleveret til Sverrig, maae efter de indgaaede Akkorder refunderes mig i Korn og Meel paa Lilleboe; det ubetydelige, som dette kan belöbe til, kan ingenlunde bevirke noget i det Heele, men gavne betydeligen nogle fattige Familier, hvis store Trang jeg paa det nöijeste kiender med fölelsesfuld Deeltagelse. Deres Höijvelbaarenheds ædle Hierte giver mig det faste Haab at min Begiæring nyder en bifaldende Resolution, skiönt jeg og forudseer at Hendelserne derimod kan lægge Vanskeligheder i Veien, som dog ikke forekommer mig ganske uovervindelige, og med udmærket Höijagtelse undertegner jeg mig Höijvelbaarne Herr

Landshövdings og Ridders

Trondhiem den 13:de Martii
1814.

Höijvelbaarne
Herr Landshövding
Hans Jærta
Ridder af Nordstiernen.

Alleræerbödigste
E. O. Knoph.

(Orig. i Upsala universitets bibliotek).

Järtas svar lydde sålunda:

Jag emottog i går Herr Bergrådets ärade bref af den 13 af innevarande månad. Innehållet deraf synes mig icke kunna förenas med de försäkringar, som herr Grefve Trampe i sit bref af den 12 sistl:e Februari lämnade mig, »at Herr Bergrådet ägde hans full»komligaste förtroende och at han satt til Herr Bergrådets dis»position så väl nödiga penningesummor, som et partie koppar och

»fiskvaror, för at derföre förskaffa spannemål åt bergarbetarne vid »Röraas.»

Med Svenska begrepp om rätt och heder anser jag icke möjligt, at Herr Bergrådet kan stadna i enskildt ansvar för transactioner som han, authoriserad dertil af Herr Grefve Trampes *fullkomligaste förtroende*, icke för egen räkning utan för et allmänt behof afslutat, och hvartil han fått nödiga medel af penningar och varor satte til sin disposition. Må det tillåtas mig häldre tro at Herr Bergrådet, bekymrad öfver de sednaste händelserna i Norrige, föreställt sig en våda, som ej kommer at äga rum, än at anse en man af Grefve Trampes embetsvärdighet och ädla börd kunna blottställa en redlig embetsman med en talrik famille för et orättvist lidande.

Herr Bergrådet säger sig hafva gått utöfver sin instruction. Jag känner ej denna och är glad deråt. Emedlertid vill jag återföra i Herr Bergrådets minne några få facta.

Då Herr Bergrådet hitkom, föregaf han genast en fullkomlig okunnighet om Prins Christians afsigter och förehafvanden, dem jag redan då temligen noga kände. Var det Herr Bergrådet föreskrifvet at visa denna okunnighet? Hade Grefve Trampe trott mig vara nog illa underrätrad eller nog oklok för at kunna *bedragas* at öfversända et större partie spannemål til Norrige, innan Prinsen ännu skulle behöfva förklara sig? Uti hvilket ansvar, i hvilken förlust af heder och anseende — och derpå räknar jag mera än på penningar — ärnade man icke då, genom Herr Bergrådets utsändning, at inleda mig? Tro icke, Herr Bergråd, at jag ej genast såg möjligheten af en sådan plan, ehuru jag var nog delicat at *då* icke säga mina misstankar derom åt Grefve Trampes utskickade. Herr Bergrådet var i alla fall ej den man, som kunde utföra den, ty dertil är Herr Bergrådet för redlig, och jag icke den man, med hvilken den kunde utföras, ty derlil äger jag, med et någorlunda klart begrep, för mycken vana vid affairer. Om försöket at til en *enskild handelstransaction* förbyta en *regeringsanstalt* var beräknadt på någon vinningslystnad hos mig, begick man et ännu större misstag. Man kände då icke *Svenska embetsmän* i allmänhet, och minst den, til hvilken man gjorde denna proposition.

Men jag vill antaga, at Herr Bergrådet verkeligen var okunnig om Prins Christians förehafvanden. Huru kan då, med det ringaste sken af rättvisa, det räknas Herr Bergrådet til ansvar, at han icke förutsett et tillstånd, hvilket allena til någon ringa del afbrutit dess afslutade transactioners fullbordan?

Jag säger til någon *ringa del*. Af de transactioner, som jag, *under dåvarande förhållanden*, tillät, är den hufvudsakliga med Hrr Litström, Anderström m. fl., efter hvad de för mig nu utredt, i det närmaste

fulländad. — Utan at derom förut prevenera mig lämnade Herr Bergrådet en summa penningar til Neybert för at derföre erhålla et litet parti spannemål. Då herr Bergrådet *sedermera* underrättade mig derom, tillät jag äfven denna handel, blott i afseende på det accorderade spannemålspartiets obetydlighet. Det lärer dock icke hafva hunnit öfver gränsen, innan communicationen blef sperrad. Någon annan sådan affaire har Herr Bergrådet hvarken för mig upgifvit, eller jag tillåtit. — Jag vill tro det vara osannt, hvad en viss *Forsbeck*, som jag för några dagar sedan i Mora anträffade med spannemålslass, påstod, at också han derom contraherat med Herr Bergrådet. Ännu mindre vill jag sätta tro til et rykte, at Herr Bergrådet eller Hr Leigh just vid afresan härifrån eller hos Hr Fåhlström på Bäckehagen, ehuru då prevenerade om möjligheten af gränsecommunicationens snara sperrande, likväl upgjort contract med Herr A. T. Wigander om et spannemålspartie, som äfven på en ovanlig väg genom Orsa socken afgått til Särna by.

Jag uprepar nu hvad jag flera gånger sade Herr Bergrådet, at jag ville göra allt hvad skjäligen göras kunde för at lindra nöden bland de fredliga innevånarne på Röraas och vid gränsen. En i det hela icke betydlig, men för dem ganska vigtig hjelp har, under Herr Bergrådets disposition, redan kommit dem til godo. — De hade erhållit mera, de hade undfått kronospannemål, som redan var på vägen til Särna, om icke genom de mest nedriga och barbariska medel de blifvit förledde at til sit eget förderf medverka. Det står icke mera i min makt at ytterligare rädda dem, förr än de sjelfve bereda sig dertil någon rättighet.

Då et folk, i hvars namn man tigger hjelp af Svenska embetsmän, emedlertid låter förföra eller tvinga sig at aflägga en ed, som kränker Sveriges Konungs på en fredstractats helgd grundade rätt; då troupper äfven der sammandragas, hvarifrån man nyss försäkrat at de vore aflägsnade; då vakter på alla gränsevägar utsättas och förstärkas; då Svenske fredlige undersåtare ifrån gränssocknarne gripas såsom missdådare, när de för enskilda angelägenheter våga sig innom Norrige — et förhållande som inträffat icke blott i Tryssil, utan äfven på vägen til Röraas —; då desse sålunda gripne tvingas at höra smädelser mot Svenska nationen och mot Sveriges dyrkade Kronprins; då man med oförskämda lögner söker uphitsa Norrmännens sinnen emot Sverige och Svenskar; då offentliga documenter, som skulle uplysa Norrmännen om sanna förhållanden och om Svenska regeringens ädelmodiga afsigter, fördöljas för dem och det anses som brott at kringsprida eller ens äga sådana authentiska skrifter; då allt detta sker och *får* ske, huru kan man då, Herr Bergråd, begära, at ännu Norrska folkets nöd skall ifrån Sverige

afhjelpas? — Herr Bergrådet vet hvad jag gjort och bemödat mig at göra i detta afseende; vet huru jag behandlat hitkomne Norrmän. Hvilken är min lön derföre? Den allmänna harmen, som jag delar med hvarje Svensk medborgare, at se Nordens väl och lugn förstördt, och den enskilda at höra individer af det folk, jag har at styra, blifva misshandlade af det, hvars hunger jag lika upriktigt som ifrigt sökt at stilla.

Nej, Herr Bergråd — jag säger det med bedröfvelse, men med den styrka, som et tilfredsstäldt samvete gifver —, så vidt jag kan sträcka den verksammaste tilsyn, skall öfver gränsen af mit län ej et korn komma till Norrige, förr än tilståndet der är förändradt. — Jag är skyldig detta icke blott åt min regering, utan äfven åt min älskade Dalallmoge, hvars oinskränkta tilgifvenhet jag ej vill förlora genom en vekhet, som den i sin nuvarande förbittring skulle kanhända uttyda såsom förräderi.

Hvad på mig beror skall blifva gjordt för at försäkra Herr Bergrådet om återbetalning af förskjutna penningar för spannemål, som ej kunnat öfverföras. Jag har tilsagt Neybert at antingen genom en Herr Lundberg, som ännu vistas i Särna, liquidera med herr Leigh, eller också här til Herr Bergrådets disposition i säkra händer deponera den summa han upburit, eller dess värde i Svenskt mynt.

Herr Bergrådet nämner icke, om Grefve Trampe ärnar besvara mit bref af den 28 sistl:ne Februarii, som Herr Bergrådet haft at öfverlemna. Jag anmäler detta blott såsom en besynnerlig omständighet, och förklarar mig emedlertid vara säker för upfyllandet af mina bestämda vilkor, då jag har Herr Bergrådets hedersord til garanti derför.

Correspondancen mellan Grefve Trampe och mig har jag på Kgl. Maj:ts nådiga befallning trycka låtit.[1] Då den angår Herr Bergrådets beskickning, anser jag mig böra härhos sända et exemplar deraf, äfvensom af en underrättelse som jag förut lämnat allmänheten i mit län. Jag fruktar ej at ställa mina handlingar i dagen. — Jag är ledsen at hafva nödgats besvara Herr Bergrådets bref på det sätt jag nu gjort. Men äfven min moderation, äfven mit begär at hjelpa lidande bröder har en gräns. som allmännare ovilkorliga plikter bestämma. Jag är bedröfvad, innerligen bedröfvad, öfver de olyckor som innom Norrige blifvit beredda åt Norriges folk. Men, då jag förgäfves sökt at förekomma dem, hvad återstår för mig? Endast at beklaga de förvillade, förbanna dem som förvilla, och med

---

[1] Brefvexling mellan landshöfdingen i St. Kopparbergs län m. m. Hans Järta samt stiftsamtmannen i Trondhjems stift m. m. grefve Fredrik Trampe, på Kongl. Maj:ts nådiga befallning utgifven. Fahlun 1814.

köld — ehuru ej med känslolöshet — se händelsernas oundvikliga rysliga utveckling.

Var dock öfvertygad, Herr Bergråd, at jag altid skall lifligt interessera mig för dess väl, och at, om detta i nuvarande ögonblick möjligen kunde sättas i våda, skall jag anse som en helig plikt at i en annan förvandlad, lyckligare tid använda all min förmåga at söka bereda Tit. uprättelse. Måtte han snart komma denna tid, då Norrska nationen vill emottaga beivs på ädelmodet hos en regering, som förnämligast styres af den ädlaste bland det närvarande tidehvarfvets stora män.

(Koncept af Järtas hand i Upsala Universitets bibliotek.)

Sid. 43 rad. 25 ff. Den ifrågararande broschyren utgafs sedan under rubrik: Sändebref till Herr von Holten af en Svensk. Stockholm 1814.

Sid. 45, rad. 16. Svenske ministern hos kejsaren af Ryssland grefve C. A. Löwenhjelm.

Sid. 46, rad. 29. Carsten Anker, prins Christians sändebud i England under en del af 1814.

Sid. 48, rad. 18. Biskopen öfver Trondhjems stift P. O. Bugge.

Sid. 48, rad. 19. Grefve Vargas-Bedemar, en utländsk äfventyrare i prins Christians tjenst.

Sid. 51, rad. 15 f. Detta Kronprinsens bref lydde enligt den redaktion, hvari det aftrycktes i den norska tidningen *Tiden*, sålunda:

Brev fra Hans Kongelige Høihed Kronprindsen til Hans Excellence General-Gouverneuren og Feldtmarskalken m. m. Hr Greve von Essen.

Min Fætter. Jeg har imodtaget alle de Breve De har skrevet mig til, ligesom og Afskrift af dem, De har skrevet til Prinds Christian, og det Svar han har givet Dem. Jeg fatter ej hvorledes denne Prinds har kunnet fjerne sig fra Pligtens Vei til den Grad, at modsætte sig sin Souverains Villie, at gjøre fælleds Sag med nogle Oprørsstiftere, og derved at udsætte sig for at tabe al sin Ret paa Danmark. Jeg formoder at nogle sletsindede danske Embedsmænd have opflammet denne unge uerfarne Prindses Hoved; men endeligen bør han høre hvad Fornuften, hans personlige Interesse, hans Ære som Mand, og hans Hæder som Prinds tilsige Ham. Norge har ulykkeligviis lidt alt for meget i 6 Aar. Dets Folkemængde er formindsket ved de utallige Ulykker, som have rammet dette Land. Dets Handel, dets Søefart have ligget i Dvale, og Agerdyrkningen, isteden for at skride fremad, er bleven standset ved en vilkaarlig

Bestyrelse, der var uden Sammenhæng og uden Principer. Ved at ville vedblive denne Sort Tyrannie, sætter Prinds Christian sig i Oprør: 1) Mod Kongen af Danmark, som er hans lovlige Souverain, som har befalt Ham at forlode de norske Stater, og at afgive til Kongen af Sverrigs Beskikkede det, ved Tractaten i Kiel, afstaaede Land: 2) Mod Kongen af Sverrig, som, efter at være bleven lovlig Souverain af Kongeriget Norge, cj herefter bør betragte Prinds Christian, saalænge han forbliver i Norge, anderledes end som rebellisk Undersaat, og som en Mand, der for at tilfredsstille nogle af sine Favoritters Æregjerrighed vil forlænge de Ulykker, der trykke Norge, og som alt for længe have trykket dette Lands ulykkelige Indvaanere. Giv alle veltænkende Mennesker tilkjende, at hverken Kongen eller den svenske Nation ville eller begjere andet af Nordmændene, end Eenighed og Venskab; at Kongen ikke behöver af Norge hverken Contribution, ej heller Flaade, ej heller Armee, og langt fra at ville udskrive Soldater i sine nye Stater, har Han i sinde at afskaffe den Skyldighed der paaligger Nordmændene at være til Regjeringens Disposition indtil en Alder af 60 Aar, da Alderdommen sætter den største Deel af Menneskeslægten i den ulykkelige Stilling, at forblive i en aldeles Uvirksomhed. Kongen vil derfor indskrænke Milicen og formindske de Byrder, som trykke dette ulykkelige Land. Jeg igjentager det: Hs. Majestæt vil ikke udskrive en eneste Soldat; Han vil sætte den norske Armees Styrke i Forhold til Landets Folkemængde, til dets Handels Relationer, til dets Industrie og til dets Agerdyrkning, der saa gruelig er bleven forsømmet af Prinds Christian og foregaaende Statholdere. Kort! Kongen vil ikke have nogen Conscription i Norge, Han vil endog ved Freden afskaffe den i Sverrig, efter at have overlagt med Rigets Stænder derom. Hans Majestæt behøver ej den norske Armee for at gjøre den paa Fastlandet værende svenske Armee fuldtallig; disse Rygter underholdes ikkun af slette Borgere i Landet, af Sveriges Fiender og af danske Agenter.

I øvrigt, min Fætter, forlader jeg mig aldeles paa deres Energie, deres Iver og deres Talenter for den lykkelige Udgang af den Sag, der er dem betroet. — Jeg igjentager Dem Forsikringen om mine Fölelser, og anbefaler Dem, min Fætter, i Guds höje og store Naade.

Lüttich den 10 Martii 1814.
Deres affectionerede Fætter
Carl Johan.

Sid. 57, rad. 31 f.: »de omtalte Norrske sjömännen:» se Alin, Den svensk-norska unionen I, Bilagan nr 38.

Sid. 58, rad. 12. Svenske generalkonsuln i Köpenhamn E. Gram.

Sid. 67, rad. 22. Detta kronprinsens bref lydde i den öfversättning, som den 9 april sändes Järta, sålunda:

Bref från Hans Kongl. Höghet Kronprinsen till Hans Excellence Generalguverneuren och Fältmarskalken m. m. Grefve von Essen; dateradt Högqvarteret d. 21 Mars 1814.

Min Frände! — Det är lätt att förutse, att om Prins Christian fortfar i sitt trolösa företag, skall styrkan af våra vapen, understödde af våra allierades bemödanden, snart med seger kröna en sak, som hämtar sin grund ifrån rättvisan, från samhällslagarne och från de heligaste förbindelser. Emedlertid fordrar mänskligheten, att man använder alla de medel, hvarpå klokhet och välvilja lemna anvisning, för att till känslan af sina pligter återföra ett, genom några äregirigas ränkor, förvilladt folk, ett folk, som genom tractaten i Kiel är berättigadt till broderligt bemötande af hvarje Svensk. Men om förnuftet och försigtigheten förgäfves skulle höja sin röst, om Prins Christian, missledd af trolösa rådgifvare, för oberäkneliga missöden skulle utsätta detta folk, hvars väl borde vara hans käraste föremål, om samvetet icke skulle vara nog mäktigt i hans hjärta för att förmå honom att afstå ifrån sina brottsliga planer, så gör honom upmärksam på den afgrund, som öppnar sig under hans fötter, och på det olyckliga öde, som väntar en rebell, hvilken genom sin olydnad förverkar sina rättigheter såsom Dansk undersåte. — Underrätta de uproriske, att de förolämpade lagarnes hämd svåfvar öfver deras hufvud. Låt kungöra, att alla utlänningar genast böra lemna Norrige, så kärt dem är att icke blifva straffade såsom förrädare emot Svenska regeringen; att alla Danskar, som i trots af sin regerings befallningar qvarstadna i Norrige fyra dagar efter den tid, som af konungen i Danmark blifvit bestämd för landets utrymmande, skola förklaras fridlöse; att eho, som befinnes vara innehafvare af Prins Christians olofliga sedlar, skall dömas som falskmyntare och dess egendom seqvestreras. Gif äfven tillkänna, att jag återkommer med min armée, och att jag väl icke utan liflig smärta, men med all den kraft min själ äger, är färdig att föra mina tappre soldater till eröfringen af rättigheter, som genom en högtidlig tractat blifvit oss försäkrade, och som de största magter i Europa garanterat. — Jag förnyar Eder, Min Frände, försäkran om mina tänkesätt för Er, och ber Gud, att han ville taga Eder i sitt heliga beskydd.

Eder väl affectionerade Frände
Carl Johan.

Sid. 73, rad. 21. Grefve Orloff, rysk ledamot i den kommission, som de med Sverige allierade makterna på svenska regeringens be-

gäran våren 1814 afsände till Köpenhamn och Kristiania för att tillkännagifva makternas vilja i fråga om Kieltraktatens verkställande.

Sid. 73, rad. 24 f. Konungavalet ägde rum först den 17 maj. Prins Christian valdes enhälligt, sedan församlingen den 19 april med 55 röster mot 55 genom presidentens utslagsröst beslutit att ej åtskiljas, innan konung blifvit vald.

Sid. 75, rad. 1 f. De ifrågavarande brefven voro införda i tidningen *Tiden* för den 3 maj.

Sid. 76, rad. 23. Ryske generalen Bennigsen, befälhafvare öfver den armécorps, som kejsar Alexander ställde till Sveriges disposition för Norges betvingande.

Sid. 78, rad. 7. Svenske ministern i London G. M. von Rehausen.

Sid. 79, rad. 18 ff. Den åsikt, Järta här uttalar rörande föreningen med Norge, följde honom genom hela hans lif. Den 20 november 1827 skref han till den nyutnämnde ståthållaren i Norge grefve Platen följande (delvis meddeladt af Forssell i hans edition af Järtas skrifter, I, sid. LXXVII,):

— »Alltifrån den förhastade conventionen i Moss har jag innom mig fruktat, at föreningen med Norrige skulle en dag blifva oss vådlig. Jag har alltid i de nya Bröderne sett halfDanskar. Med sin demokratiska författning, rakt motsatt Sveriges, med sina cosmopolitska frihetsbegrepp, sådana som de Franska 1789, med sin köpmans-aristocratie, skulle de alltid vara färdiga at oroa oss, när de såge oss vara i något trångmål, vare sig genom anfall utifrån eller söndring innom oss. — Utan tvifvel hafva våra revisorers gräl och revolutionära principer nu upmanat de Norrske demagogerne at låta höra af sig. Jag vill gerna tro, at desse ännu icke äro farlige, men alltid komma de at ligga oss i hälarne. — Länge har jag haft en tanke, som jag äfven nu knapt vågar yttra. Jag skulle nämligen anse det för Sverige vara nyttigast at Konungen, med alla yttre tecken af mogen besinning och i de fogligaste termer, förklarade, at han nedlade Norrska spiran och öfverlämnade åt statsrådet at sammankalla et storting, som finge besluta om Norriges framtida öde. I Sverige blefve detta steg säkerligen populärt. Norrskarne åter skulle komma i det yttersta bryderi. Icke vilja de åter bli Danskar; icke kunna de vara sjelfständiga, men om också de för en kort tid ville försöka det, skulle de snart sönderslita hvarandra och derigenom blifva för oss oskadliga. Icke tillåta de öfriga makterna i Europa, at England satte sig i besittning af Norrige såsom en Jonisk republik, men

äfven detta vore för oss, som dock alltid vid en brytning i Europa måste söka vårt försvar i en förening med England, vida mindre vådligt än det nuvarande falska Brödraskapet. Troligen skulle, om Konungen afsade sig Norrska kronan, Norrmännen snart falla til föga och på knä begära, at han ville återtaga henne på hvad vilkor han sjelf ville bestämma. — Jag väntar äfven i en aflägsen framtid föga godt af Sveriges och Norriges förening. Vår hufvudsakliga vinst deraf skulle vara at hafva ryggen fri; men det hade vi säkrast, om Norrige vore et ödeland. Må det gerna blifva det, om Norrskarne hafva lust at sönderslita hvarandra; men må de ej medverka at sönderslita oss. At sända Svenska troppar för at kufva insurrections-andan i Norrige, om den vore så farlig at detta kunde behöfvas, skulle jag anse minst rådligt. Et spanskt krig kunde upkomma i bergen, och Svenska lugnet sattes på spel för hvarje motgång som Svenska vapnen kunde lida.» — (Ur orig. i Kongl. biblioteket).

Nio år senare, den 3 oktober 1836, skref Järta till sin son, lektor Carl Thomas Järta: — »Till Hofcancelleren har jag sagt, at föreningens upplösning är det enda som jag vill för Sverige, at den förr eller sednare måste ske, och at nu tillfället dertil är tjenligare, än det en annan gång blifver». —

Sid. 85, rad. 20 f. Kronprinsen hade den 3 juni återkommit till Stockholm.

Sid. 86, rad. 27. J. P. Morier, en engelsk agent, som i början af juni anländt till Norge.

Sid. 87, rad. 12. v. Holten, Prins Christians statssekreterare.

Sid. 89, rad. 18. Generalen friherre C. J. Adlercreutz.

Sid. 96, rad. 24. De med Sverige allierade makternas kommissarier, om hvilka talas i anmärkningen vid sid. 73, rad. 21, anlände den 30 juni till Christiania.

Sid. 103, rad. 19. De bekante läkarne P. af Bjerkén och Henrik Gahn.

Sid. 106, rad. 24. Generaladjutanten grefve Gustaf Löwenhjelm.

Sid. 115, rad. 12 f. Grefve Essens generalstabschef grefve N. Gyldenstolpe.

Sid. 117, rad. 21. Statssekreteraren Wirséns broder, öfverste Carl af Wirsén.

Sid. 118, rad. 10. Öfversten för Dalregementet, generalmajoren C. P. Gahn.

Sid. 120, rad. 12. Den norske politikern sorenskriver C. M. Falsen.

Sid. 123, rad. 1. General Magnus Björnstjerna, svensk underhandlare vid afslutandet af konventionen i Moss, sedan svensk kommissarie hos norska regeringen till början af oktober 1814.

Sid. 123, rad. 2. Friherre G. R. Cederström, befälhafvare för en svensk eskader i norska farvattnen.

Sid. 123, rad. 17 f. Öfverste Hægerman, norska regeringens kommissarie i Carl Johans högkvarter hösten 1814.

Sid. 123, rad. 24 f. F. d. statsrådet Carsten Tank, prosten Hount och kanslirådet Dahl i Fredrikshall, norrmän, som vid denna tid af Carl Johan användes för föreningsverkets bedrifvande.

Sid. 126, rad 8 ff. Angående de här berörda öfverläggningarna i Stockholm, se Alin, Den svensk-norska unionen, I, sid. 55—58.

Sid. 127, rad. 7 ff. Angående Järtas deltagande i förhandlingarna om föreningsvilkoren skrifver Wirsén till grefve Engeström från Fredrikstad den 21 aug.: »Jag förnyar min önskan att Statssecreteraren Järta i Fahlun må inviteras deltaga uti regleringen af Norriges statsaffairer». Härpå svarade Engeström från Uddevalla den 24 aug.: »Hvad Järta angår, är jag alldeles af Herr Statssecreterarens tanke och skall icke undgå at framföra den». Rörande samma sak skref statssekreteraren grefve Mörner den 29 aug. från Stockholm till Wirsén: »Hvad valet af commissarier angår, är det visst ganska godt, att Järta blir en utaf dem; men i alla fall önskade jag icke att de blifva mångtaliga. H. E. Grefve v. Essen som representerande, Hofcancelleren Baron Wetterstedt (som nu lär komma hem) eller Landshöfdingen Grefve Rosen och Järta som arbetande, blefve i mitt tycke nog. Ville man hafva H. E. Grefve v. Essen vid armeen, vore Rosen och Järta alldeles nog, och jag tror icke, att någon tredje skulle behöfvas för att decidera dem emellan. Järta har mycket genie och stora talanger som författare, men tål omöjligen att hafva bredevid sig personer, som han ej sympathiserar med. Han är i allmänhet mera skicklig som oppositionskarl än som conciliateur. Det är åtminstone hvad min erfarenhet under 1800 och 1809 års riksdagar sagt mig.» (Ur orig. i Wirsénska samlingen i Riksarkivet).

Sid. 127, rad. 27. Expeditionssekreteraren J. D. Valerius.

Sid. 130, rad. 12 ff. Här berörda yttranden af grefve Wedel torde vara de, hvilka innehållas i Wirséns Ö. P. M. till H. Exc. Utrikesstatsminrstern, daterad Moss den 7 september 1814:

— »Den 5 foro General Boije och jag till Kammarherren Pehr Anker på Bogstad, der ett möte med Grefve Wedel Jarlsberg, som är gift med denne Ankers dotter, var öfverenskommit. Hela denna famille emottog oss på det mest förekommande sätt, oeh en enskilt

conversation med Grefve Wedel under flera timmar öfvertygade mig fullkomligen om denne mans ovanliga egenskaper och hans varma nit för det gemensamma bästa. Med en ljus blick och ett moget öfvervägande hade han genomgått sakernas ställning, och gjorde mig fullkomlig reda derföre. Han instämde att resultatet icke kunde blifva mera än ett, han skydde ej heller de faror, som ännu kunde anses möta för att vinna det; ty han hade alltid sagt sina tankar uppenbart, hade aldrig sett Prins Christian sedan han blef Kung och var derföre ansedd af många i Norrige som en landsförrädare; men han utvecklade ytterligare och mera klart än jag sjelf dittils kunnat fatta det, i huru många omständigheter man vid sjelfva verkställighetsarbetet kommer att råka svårigheter, just emedan händerna å ömse sidor äro bundne, nemligen af de Svenske constitutionsformerne å den ena sidan och å den andra af hvad genom conventionen i Moss redan i förhand blifvit utfäst. Grefve Wedel yttrade uprigtigt, att han ansett det lyckligare i alla afseenden, om den ej ägt rum. Det blir för vidlyftigt att uprepa alla hans välgrundade skäl.

Så länge Grefve Wedel förliden vintras under riksdagen i Eidswold hade hoppet öfrigt att förnuftet skulle leda till föreningen, ställde han sitt deltagande uti constitutionsarbetet till det mål, att sammansmälta constitutionerne i alla hufvudsaker. När deremot alt hans arbete var förgäfves, uphörde han med vidare deltagande, och saken blef i sitt nuvarande skick.

Det motpartie, som ännu existerar, och i synnerhet kommer ifrån de öfra provincerne, skall rätt väl förstå att numera uttyda hvarje oundgängelig förändring uti den Norrska constitutionen såsom ett ingrepp i folkets af Sveriges Konung redan bekräftade rättigheter, och såsom för att göra dem till Svenskar, hvarmed de ouplyste förstå slafvar under de Svenske herrarne.

Vi stadnade med Grefve Wedel uti den öfverenskommelse, såsom hufvudpremiss, att man nu borde inskränka föremålet för riksdagsarbetet i möjeligaste måtto. Sedan hyllningen med hvad mera hörer till Konungamagtens befästande för sig gått, skulle blott grunddragen och de oundgängeligaste definitiva tillägg i constitutionen göras, samt ett utskott eller en comité, med ledamöter å begge sidor, formeras, som sysselsatte sig med det fullständigare arbetet, för att föreslås Konungen och efter hans godtfinnande föreläggas nästa ständer; hälst han, som jag, trodde, att i många mål kunde för närvarande ej eller decideras något för framtiden å Svenska sidan, deribland exempelvis: huru skulle det förhålla sig med styrelsen under en minderårighet? Det går ju ej an, att Svenska statsrådet då regerar Sverige, och det Norrska Norrige; ty förenings-

puncten är då borta. De måste ju i sådant fall förenas till ett; men detta utgör äfven i Sverige en vigtig constitutionsfråga. Än alla andra gemensamma frågor? Repartitionen af krigskostnader under ett påkommande krig? Handelsförbindelser? Tullstadgar? etc.

Jag vill förbigå alla de olägenheter, som skola blifva en följd af olika representation, af riksdags hållande särskildt i begge rikena och på olika tider, samt i allmänhet deraf, att det ena rikets medborgare ha andra rättigheter och skyldigheter i sjelfva statssammansättningen, än det andras.

Grefve Wedel trodde, att om man kunde lyckas formera den förr omnämde comitén och få ständerne åtskilda, så kunde genom den grundläggas en statsförfattning för Scandinavien, utan att likväl folkets förnämsta förbehåll af sjelfständighet och ett rike för sig sjelf behöfde till intet göras: nemligen att hvart rike hade sin statsförfattning uti det speciella och det inre; men att alt det stora hela tracterades tillsammans, då Konungen uti all den kraft, som bör vara en följd af rikenas förening, kunde träda upp med sitt Scandinaviska storting, afgöra de gemensamma angelägenheterna och visa Europa den sammanlagda styrkan, som imponerar och skaffar lugn.

Mitt förbud medförer en del af mina handlingar, så att jag icke har constitutionen till hands, och ej heller har jag tid att uprepa alla omständigheter, i hvilka Grefve Wedel och jag gjorde noter.

Konungen och Hans Kongl. Höghet, äfvensom hvar och en af herrarne, skola blifva oändeligen tillfreds med Grefve Wedels person. Aldrig har jag hört någon så rättvisa hvad Konungen och Hans Kongl. Höghet gjort för Norden, som han.

Konungen kan vänta Grefve Wedel såsom länsgrefve i spetsen för den deputation, som kommer att å folkets vägnar hylla honom, derest ej folket får se deras Kung inom sitt nya rike. Han nedlägger i förhand sin underdåniga vördnad för Konungen och Hans Kongl. Höghet Kronprinsen.

Grefve Wedel tog, vid det vi skiljdes, med värma vår hand och bad oss försäkra Konungen och H. K. H., att han ville upträda som en man, fri från alla enskilta afsigter; men som går idealet af sina önskningar till mötes och således håller alla sina omsorger osparda för ändamålet. Vi skulle få närmare erfara det vid riksdagen, men han bad på det högsta, att man dessförinnan ville determinera sin vilja samt i utförandet, med ett lugnt och kallt förklarande af dess nödvändighet, icke vika en hårsmån derifrån; ty det Norrska folket har en gränslös upmärksamhet på fastheten uti handlingssättet, och hvad som i detta ögonblick anses nyttigt, det *måste* ske, eljest lägges fröet till ondt, som gror och växer i secler.